CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
כי תבוא
תשפ"ו

- Divrei Torah
- Parshah Stories
- Parshah Riddles
- Halachah Challenges
- Inyana D'Yoma

$3

To receive weekly, call or text 605-801-1117 (opt. 8-3), or email weekly@chayeinuoffice.org

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
כי תבוא
תשפ"ו

PAGE	CONTENT
3-4	Divrei Torah
5-7	Seudah Stories
8-9	Gedolim Story
10-15	Parsha Challenge
16-19	Life of Truth Story
20	Hilchos Shabbos Initiative
21-22	Halacha Q&A
23-27	Rav Kalman Krohn Story
28	Comic Story
29-32	Nefesh Shimshon

גליונות

33-34	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
35-36	הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל
37-38	הגר"ד לנדו שליט"א
39-40	הג"ר משה שטרנבוך שליט"א
41-42	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
43-44	הגרב"ד פוברסקי שליט"א
45-46	הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א
47-48	הג"ר מאיר גריינימן שליט"א
49-50	הג"ר יהושע אייכנשטיין שליט"א
51-52	הג"ר דוד כהן שליט"א
53-54	הג"ר נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א
55-58	אלול במחיצת הגרא"ז מלצר זצ"ל

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: info@chayeinuoffice.org Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

Sharing the Burden

וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ: (כו, יא)

אתה והלוי - אף הלוי חייב בבכורים אם נטעו בתוך עריהם: (רש"י)

Rav Aizik Ausband (*Lekach Daas*) points out that the Rambam writes (*Hilchos Bikurim* 4:3) that a Levi is *chayav* not only in *bikurim* but also in the קריאה of פרשת בכורים. Rav Ausband asks: Part of the *parshah* speaks about וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה, and we know that שבט לוי wasn't part of the שעבוד — so how could a Levi say those *pesukim*?

Rav Aizik answers that we learn from here the power of נושא בעול עם חבירו. Even though *Shevet Levi* didn't suffer the שעבוד מצרים themselves, they were נושא בעול with the rest of Klal Yisrael, and if someone is נושא בעול properly, it's considered as if they are experiencing the *tza'ar* themselves — to the degree that *Shevet Levi* can rightfully say וירעו אותנו המצרים וכו' (see *Shelah* at the end of Parshas Vayeira).

Rav Yerucham Levovitz zt"l explains that a מבקר חולה takes away one-sixtieth of the sick person's illness, because when a person is מבקר חולה and is נושא בעול with the sick person, it's as if he is experiencing the חולי himself. As a result, part of the *gezeirah* מן השמים that this sick person needs to feel illness is taken over by the מבקר חולה!

Every Day Anew

הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: (כו, טז)

היום הזה ה' אלהיך מצוך - בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום נצטוית עליהם: (רש"י)

Following the mitzvah of *bikurim*, the Torah tells us that a person should regard the mitzvos as something new — as if we were commanded today. We find a similar statement regarding Torah and *Krias Shema*.

The Mashgiach, Rav Yerucham Levovitz zt"l (*Daas Torah*, *Vayikra*, pg. 210), stresses many times that we shouldn't underestimate the power of *haschalah*. טוב אחרית דבר מראשיתו — he explains that the beginning is like the seed where everything that follows it is contained. If the ראשית is strong, then everything that follows will be strong, but if there is something missing in the ראשית, then it is inevitable that there will be something lacking in what follows. That is why all the mitzvos that are ראשית — such as Shabbos, *tzitzis*, and *bris milah* — are שקול כנגד כל התורה כולה, because it is really the ראשית that is the source of everything.

The mitzvah of בכורים is also a ראשית where we bring to the בית המקדש the first of the new crop. By showing, from the very beginning of the harvest, our *emunah* and *hakaras hatov* to Hashem, we are setting the stage to have the proper *hashkafah* for the entire process that follows.

But it doesn't end after that. בכל יום יהיו בעיניך כחדשים means that we need to approach each day as a ראשית. Every moment is really a building block for the next, and every moment is really a ראשית for what follows. Therefore, the Torah stresses that we should treat every day as a ראשית and realize that every moment is a seed that will impact our entire future.

Appreciating Yissurim

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ ה׳ עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ ה׳ עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (כח, סג)

כל הנחשלים אחריך - חסרי כחכ מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן: (רש"י)

The *pasuk* seems to say that just as Hashem rejoices when He gives *brachah* to Klal Yisrael, so too He rejoices when He brings *klalos*. How can that be understood? Why would Hashem rejoice when giving *tzaros*?

Rav Shamshon Refael Hirsch explains that we need to properly understand the purpose of the *klalos*. *Klalos* aren't just punishments to make us suffer for doing *aveiros*. When we do *aveiros*, it's like a spiritual sickness and *Churban* is the surgery that roots out the disease and enables us to heal. Punishments and *klalos* are given not to break us, but to build us — to help us fix ourselves. The ultimate purpose of the *klalos* is not *Churban*, but *binyan*. This is why it's possible to say that Hashem rejoices when bringing *klalos* just as He does when bringing *brachos*, because Hashem knows that these *klalos* are what will build us in the future.

Rabbeinu Yonah in *Shaarei Teshuvah* (2:4) writes: כאשר יקבל האדם את מוסר השם וייטיב דרכיו ומעלליו ראוי לו שישמח ביסוריו לפי שהועילוהו תועלות נשגבות ויש לו להודות לשם יתעלה. When a person has *yissurim* and he is *mekabel* them in a way that causes him to do *teshuvah* and improve, he should be ישמח ביסוריו — he should be happy about the pain because that is what propelled him to *teshuvah* and caused him tremendous benefit. Therefore, he needs not only to accept the *yissurim*, but to actually thank and praise Hashem for them!

Seudah Stories

Stand Up for the Rosh Yeshiva

In his later years, Horav Beinish Finkel, *ztz"l*, the *Rosh Yeshiva* of *Yeshivas Mir* in *Yerushalayim*, used to *daven Shacharis* at *netz* at the *Kosel*. This was his practice on *Shabbos* as well, after which he would return to join the *yeshiva* for *krias haTorah* and *Mussaf*.

Reb Beinish made a point of entering the Mirrer *beis medrash* precisely as the *yeshiva minyan* reached the *Kedushah* of *Shacharis*, so that no one would be permitted to interrupt their prayers to stand up for him as he entered.

Rav Beinish constantly fled from *kavod*, employing clever methods throughout his life to avoid receiving honor. As a young *yungerman* immediately after his *chasunah*, he informed his father and father-in-law that he did not need the financial support that both sides had promised to give the young *chosson* and *kallah*.

Instead, he learned in *kollel* during the day and took a humble job as a night watchman in an ice factory. (In the days before modern refrigerators, large blocks of ice were delivered in the early morning to keep food cool throughout the day.) He preferred working through the night just to support himself quietly and avoid relying on anyone else.

Talking During the Drashah

A *rav* was delivering a *drashah* in a large *beis medrash* in *Eretz Yisrael*. The crowd was listening respectfully, thoroughly enjoying his inspiring words.

However, two men seated in the back of the room were whispering to each other throughout the entire speech, which disturbed the *rav*.

After the lecture concluded, the crowd came forward to thank the *rav*, and those two men approached him as well.

The *rav* looked at them and asked gently, "Did you manage to hear anything? I noticed you were speaking the entire time."

One of the men politely explained, "My friend here speaks only English. He asked me to sit next to him so I could quietly translate the *rav's drashah* for him as you spoke."

Eishes Chayil

The following tale illustrates what it means to be truly invested in the *mitzvah* of *tzedakah*.

There was once a Jew in Vilna who took a great interest in local history. In the course of his research, he would often visit the old cemetery of Vilna to read the inscriptions on the tombstones.

One day, he came across two adjacent graves. According to the inscriptions, the two men were brothers — both *talmidei chachamim* and extraordinary *ba'alei tzedakah*. Strangely, there was a single *pasuk* from *Eishes Chayil* divided between their *matzeivos*. The inscription began on one tombstone with the words, *Kapah parsah l'ani* (She extended her palm to the poor), while the conclusion of the verse, *v'yadeha shilchah l'evyon* (and she stretched out her hand to the pauper), was inscribed on the second.

The man was puzzled. What was the significance of this *pasuk*, and why was it divided between two tombstones? Furthermore, verses from *Eishes Chayil* are used almost exclusively as praise for women. Convinced there must be a story behind the unusual inscription, he sought out one of the elders of the Vilna community. The old man indeed had a remarkable story to share.

Seudah Stories

These two brothers were once wealthy and highly respected *Torah* scholars who were renowned for dispensing immense sums to *tzedakah*. Eventually, however, their fortunes took a turn for the worse, and their businesses began to fail.

The *Beis Din* of Vilna decided to investigate why two such exemplary individuals had suffered financial ruin. They summoned the brothers and reviewed their financial conduct over the previous years. After a thorough inquiry, the court discovered only one deviation from standard practice: *halachah* dictates (*Kesubos* 50a) that a person should not give away more than a fifth of his wealth to charity, yet the brothers had continually exceeded this limit. Their only "fault" was that they gave too much *tzedakah*!

To protect the brothers from complete destitution, the *dayanim* decided to take control of their finances. From that point on, anyone seeking a donation was instructed to go to a court-appointed administrator who managed the brothers' accounts.

The poor continued to knock on the brothers' door, but the brothers faithfully directed them to the administrator. This often led to heartfelt protests from the destitute. "We've been to him already," they would cry, "but he is not nearly as generous as you were. We cannot feed our children on what the administrator gives us!"

The brothers felt their pain deeply, but having no access to their funds, they began giving away their personal belongings instead. Item by item, they gave away everything of value in their homes, even their fine silver tableware.

Finally, when another pauper approached them for help, they searched their empty house and found only one remaining item of value: a single silver spoon. Unable to turn the man away empty-handed, they broke the spoon in two. One brother gave the bowl of the spoon (*kapa*), and the other gave the handle (*yad*), thereby fulfilling the *mitzvah* of *tzedakah* together one last time.

When these two *tzaddikim* passed away, the community chose to memorialize this extraordinary act on their *matzeivos*. On one tombstone, they inscribed *Kapah parsah l'ani*, and on the other, *v'yadeha shilchah l'evyon*—alluding to the spoon's bowl and handle that two devoted brothers had broken in half to help a fellow Jew.

The Jacket

The following story took place a few years ago:

One morning in a *beis medrash* after *Shacharis*, a man approached a wealthy acquaintance and said, "My daughter's *chasunah* is next week, and I don't have the money to pay for the hall, the caterer, or the musicians. I've been trying to secure a loan, but so far I haven't succeeded. Could you lend me ten thousand dollars?"

The wealthy man actually had ten thousand dollars in cash at home, which he had set aside for his own child's upcoming wedding. He kept the money tucked inside the pocket of an old jacket stored in his basement. Technically, he had the funds available, but he gave the hesitant response that people often give: "I don't know. Maybe. I'll see what I can do. Call me later…"

As he was driving home, however, he put himself in the other father's shoes. He felt deep compassion for him—facing a wedding in just a week with no funds—and decided to be *moser nefesh* to help him.

He went straight down to his basement to retrieve the cash, but the jacket was gone!

Seudah Stories

Trembling, he asked his wife if she knew where it was. She innocently told him that she had thrown it in the trash the day before because it was old and no longer being used; she had no idea there was money inside.

Fortunately, the garbage had not yet been collected. He rushed outside, searched the bins, and was able to recover his jacket with the cash completely intact.

He realized that by deciding to help another person, he had actually helped himself. Had he not resolved to lend the money that morning, he never would have realized the jacket was missing until it was far too late to retrieve it.

Feeding a Hungry Person

A story is told of a man who came to *shul* on time every morning to *daven* with a *minyan*. One day, he did not show up. When asked afterward what had happened, he replied, "A hungry person needed food, so I had to stay and feed him!"

Puzzled, people wondered: *What hungry person goes around looking for food before Shacharis?*

The man smiled and explained that his baby had woken up hungry and his wife was unavailable to feed him at that moment. The baby, too, was a "hungry person," and the father did the right thing by staying home to care for his child.

To Save a Jew

How deeply Rav Aryeh Levin cared for those condemned to death by the British — and how far he was willing to go in his efforts to save them — is illustrated by the following story (told by Reb Aryeh to Yitzhak Agassi of Israel's Ministry of the Interior):

One of the underground fighters, a young man from *Yerushalayim*, was captured by the British and sentenced to death. Time was desperately short. Reb Aryeh made his way to the official residence of the British High Commissionerto plead for the boy's life. The sentries at the gate, however, refused to let him enter, as he had no official appointment.

What could he do? Reb Aryeh thought for a moment and reached a bold decision. He walked a distance down the road and waited. How long he waited, no one knows, but at last, his patience was rewarded. He saw the High Commissioner emerge from his residence and enter his limousine, prepared to be driven off with an escort of attendants.

Without hesitation, Reb Aryeh stepped into the middle of the road. In full view of the chauffeur, he threw himself onto the ground, stretching out full length directly in the limousine's path!

The chauffeur's reflexes were sharp; slamming on the brakes, the heavy car screeched to a halt just inches away.

In shock and alarm, the High Commissioner and his entourage rushed out of the vehicle. "What happened?!" they asked. "Are you hurt, Rabbi? Were you hit?"

Regaining his composure, Reb Aryeh explained through an interpreter why he had been forced to take such drastic measures. He described his cold reception by the sentries and his desperate plea for the life of the condemned youth scheduled for execution.

Deeply moved by the elderly rabbi's sheer self-sacrifice, the High Commissioner issued an official order that very day sparing the young man's life.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com.
Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

BABA SALI – Part 2

Rav Yisroel Abuchatzeirah
(1890-1984)

At a *seudah* that began in the afternoon, Baba Sali spoke at length as daylight faded. The town's electricity, powered by a generator that shut down early, was expected to go out, and the guests grew uneasy. Calmly, he assured them, "The lights will not go out," and continued speaking. When the cleaners began clearing away dishes in anticipation of darkness, he gently stopped them. "Didn't I tell you the lights will not go out?" The seudah concluded late, the cleanup was completed — and only then did the city lights suddenly shut off. As he left, Baba Sali quietly remarked, "If you think there was a miracle, you are mistaken — the watchman simply fell asleep."

The Arabs revered the Baba Sali, coming to him for *brachos*. When he hosted *seudos* and invited the public, the Arabs would attend, sitting at special tables outdoors, hoping to glimpse the holy man of their city.

Once, a cruel and feared governor attended a *seudah* where Baba Sali was present. As he extended his hand to be kissed, the Rav refused — and publicly rebuked him for his wicked conduct. The guests were certain revenge would follow. Days later, the governor was struck by a mysterious, life-threatening illness that no doctor could cure. Realizing he had angered Baba Sali, his family begged the Rav's pardon and promised he would change his ways. Forgiven, the governor quickly recovered — and from then on became a devoted admirer of Rav Yisrael.

Rav Avraham Sabag, Baba Sali's shamash in Morocco for ten years, described an *avodah* beyond nature. Every morning at 4 a.m., before *Shacharis*, Baba Sali immersed in the *mikvah* — even in winter, when the water froze and a hole had to be cut through the ice. Rav Avraham would walk ahead with a kerosene lamp, descending some 80 steps to the deep underground well, calling out each number while the Baba Sali focused on their mystical significance. One morning, Rav Avraham lost count and quietly corrected himself. In the pre-dawn darkness, Baba Sali suddenly said, "It seems to me that you made a mistake in the numbers." Even without a word spoken, nothing escaped him.

Under no circumstances did the Baba Sali forgo his daily immersion. The path to the *mikvah* was dangerous. It passed through a field that, at certain times of the year, was infested with poisonous snakes and reptiles. "There were times I feared for my life," Rav Avraham admitted. "I confessed this to the Rav. He would reassure me, saying perhaps they were sent by Hashem. In time, I became accustomed to them, and they no longer frightened me." The *tevillah* itself was accompanied by profound kabbalistic meditations. After returning home, Baba Sali would *daven Shacharis* with a select *minyan*. He was particular about who was permitted to join. For example, he did not allow anyone who shaved to *daven* in his *minyan*.

Following *Shacharis*, he would learn uninterrupted for hours. He frequently fasted. If not fasting, he would eat a small amount before returning to his *seforim*. He would then receive the first of the hundreds who came daily to seek his counsel and *brachos*. From early morning, people waited outside his home. He often invited them to eat and drink, and it was not uncommon for entire groups to join him for a *seudah* in the afternoon.

Our Gedolim

Rav Avraham was frequently sent to purchase supplies. At times, Baba Sali would request fruits or vegetables that were nowhere to be found in the market during that season. At first, Rav Avraham was tempted to protest that such items were unavailable. But he soon learned that whatever the Baba Sali desired would somehow appear.

Baba Sali sometimes fasted from Motzei Shabbos until erev Shabbos, eating nothing day or night. He also fasted on erev Rosh Chodesh (Yom Kippur Katan) and usually on Mondays and Thursdays. On Shabbos and Yom Tov, his table was crowded with guests — many of them poor but learned. Though the meals in his home were elaborate, he rarely partook. He abstained entirely from meat and subsisted on simple vegetables.

Baba Sali slept only two or three hours per night. The remainder of his time was devoted to communal responsibilities, study, and those who sought his *brachos*. Nightly he would rise to recite *Tikkun Chatzos* and continue studying with such intensity that he was oblivious to surrounding noise.

At the Pesach Seder, he sat at the head of the table in white garments, majestic as an angel. On Chanukah, the lighting of the *menorah* was accompanied by lengthy sacred meditations. On Tisha B'Av, when reciting *Kinnos*, his voice trembled with grief. He wept as though mourning a loved one. Hearing his sobs, others would gather and sit upon the floor in mourning.

He frequently spoke of his grandfather, Rav Yaakov Abuchatzeirah, referring to him reverently as "Sidnah, Rebbe Yaakov." On his grandfather's *hillulah*, he prepared a regal *seudah* and used his grandfather's golden cup.

When Rav Avraham, his *shammash*, entered a year of mourning for his father, he informed the Baba Sali that he could not partake in meals outside his home. Baba Sali responded: "First of all, my house is your house. Secondly, eating here is part of your work. And third — and most importantly — whatever you eat is in honor of my holy grandfather, Rav Yaakov. You have nothing to fear."

All who entered his chambers with heavy hearts left filled with hope. He listened patiently for hours. The learned and the needy received financial support. Many brought *kvittlach* — money given with requests for *brachos*. Yet Baba Sali did not accept money from everyone. When he did accept funds, he carefully separated and designated each packet. Once, a delegation of prominent French Jews came to meet him. To Rav Avraham's astonishment, Baba Sali refused to see them — twice. Offended, they went to the governor to demand intervention.

The governor replied, "I certainly do not have the impudence to tell this holy man what to do." Baba Sali explained his refusal: "They wish me to bless them and will give money for it. But I know where their money comes from — and it is forbidden." Eventually, he agreed to see them. After hosting them generously, one of the men placed a large sum of money on the table. Baba Sali said, "I cannot accept money tainted by *chillul Shabbos*." The group admitted they owned a restaurant open on Shabbos. Baba Sali told them that if they closed on Shabbat, he would accept their money and bless them with success. They agreed. He returned part of the money to them as a blessing and distributed the rest to the poor.

To be continued… Reprinted with permission from "The Weekly Vort" by E. Kaplan

CHAYEIN Weekly
Shabbos Inspiration

PARSHA CHALLENGE

פרשת כי תבא

1. Which 12 consecutive פסוקים in this week's פרשה start and end with the same letters.

2. In what instance is someone אסור to eat מעשר שני (in ירושלים) but still allowed to eat תרומה or any other מעשר?

3. List three instances when there is a מצוה to recount יציאת מצרים.
   a. List two instances in the תורה where we find a Yid recounting יציאת מצרים to a גוי.[1]

4. Where in this week's פרשה does it use the word בכורים?
   a. Where in the תורה do we find בכורים referred to with such a לשון?[2]
   b. Which two מצות does the תורה actually call "בכורים"? [3]

5. I can mean to destroy,
   I can mean to remove,
   I can mean to eat,
   I am used twice in this week's פרשה,
   The two occurrences are one פסוק apart,
   Each time with a different meaning.
   Who am I?

6. He and I are brothers
   We predominantly feature in ספר במדבר and ספר דברים.
   Whilst only I make an appearance in ספר בראשית,
   We are both mentioned in this week's פרשה
   Who are we? Submitted by A. Pollak

Need a hint?

[1] The second instance is in פרשת חקת

[2] Both are in ספר שמות

[3] Both are קרבנות

1. Twelve פסוקים start with ארור and end with אמן. (כז, טו-א)

2. If a person is an אונן. In this week's פרשה it says - "לא אכלתי באני ממנו" (כו,יד) (An אונן is a person whose immediate relative died but he wasn't buried yet.) which is referring to מעשר שני but there is no such איסור by other מעשרות and תרומה. (See רש"י)

3. זכירת יציאת מצרים, סיפור יציאת מצרים and by בכורים.
   a. 1) משה to יתרו
      2) In פרשת חקת when כלל ישראל wanted to pass to through אדום's land משה sent a messenger to מלך אדום and he recounts - יציאת מצרים "וירד אבתינו וגו' ונצעק וכו' וישלח מלאך וגו" (כ,טו).

4. It doesn't
   b. In משפטים (כג,יט) and כי תשא (לד,כו) it says ראשית בכורי אדמתך
   c. 1) The עומר - אם תקריב מנחת בכורים (ויקרא ב,יד).
      2) The שתי הלחם – לחם הבכרים (ויקרא כג,כ)

5. I can mean to destroy, - ביעור חמץ
   I can mean to remove, - בערתי הקודש מן הבית
   I can mean to eat, - לא בערתי ממנו בטמא
   I am used twice in this week's פרשה,
   The two occurrences are one פסוק apart,
   Each time with a different meaning.
   Who am I? - בערתי

6. Next week….

<u>Last week's Riddle:</u>

Upon three different occasions I tried to stop them, - To enslave them in מצרים, to curse them and to cause them to חוטא with the בנות מואב
My ability was second to none, - to curse others
I had a companion with whom a נס happened, - my donkey
I will be used as an answer in the end of days. - that the גוים also had a נביא (see רש"י פרשת בלק כב,ה)
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? - בלעם

רפואה שלמה אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה, יונתן בן איטא
לע"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
For questions, to subscribe or to sponsor a Parsha Challenge, send an email to <u>parshachallenge@gmail.com</u>
©כל הזכויות שמורות
Sponsorships Available

RIDDLES

After one brings *bikurim*, a *bas kol* emanates and gives him a *beracha*: "You should be able to bring *bikurim* again next year!"[1] When else do we do a *mitzvah*, and receive a *beracha*, "You should be able to do this again!"?
A good and a bad *malach* escort a person home from shul on *Leil Shabbos*. If his home is prepared in honor of Shabbos, the good *malach* announces, "It should be this way next Shabbos!" and the bad *malach* has to answer "*Amein*."[2]

Contemplating the *k'lalos* which are described in the end of *Parshas Ki Savo* can awaken us to the need for *teshuva*. How can we become motivated towards *teshuva* by exercising the *middah* of *hakaras hatov*, which is mentioned in the beginning of the *parsha*?
When one considers how much good he has received from Hashem, he will begin to deeply regret any action or decision which ignored his constant Benefactor.[3] In preparation for *Rosh HaShanna*, we read *Parshas Ki Savo*, which reminds us of the unfortunate events which transpired, but also draws our attention to all of the *chesed* which we received from Hashem – each of which inspires us to improve.[4]

Bnei Yisrael were instructed to answer, "*Amein*," upon hearing the curses at Har Gerizim and Har Eival.[5] If one davens weekday *shacharis* with a *minyan*, about how many "*Amein*" opportunities does he encounter in a single year?
About 20,000! (By my count – what number did you come up with?)

There are 12 *arurim* (curses) listed for those who don't keep the *mitzvos*. Take a look – how many of them does one risk when speaking *lashon hara*?

- "*Arur makeh rei'eihu basaser*" – "Cursed is one who strikes his friend in secrecy"[6] refers to one who speaks *lashon hara*, which is spoken privately, and hurts.[7]
- When one speaks *lashon hara*, he violates the prohibition of, "*Lifnei iveir lo siten michshol*,"[8] by "tripping up his friend" and causing him to listen to *lashon hara*. One who does so incurs, "*Arur mashgeh iveir badarech*" – "cursed is one who misleads the blind."[9]
- If one recklessly speaks *lashon hara*, he incurs, "*Arur asher lo yakim es divrei HaTorah hazos la'asos osam*,"[10] which includes anyone who rejects a portion of the Torah.
- If one speaks *lashon hara* about his parents, he also encounters, "*Arur makleh aviv v'imo*,"[11] relevant to one who denigrates his parents.[12]

---

[1] רש"י כ"ו ט"ז
[2] מ"ב רס"ב ס"ק ג'
[3] שערי תשובה א' י"ב
[4] שירת דוד כ"ו י"א
[5] כ"ז ט"ו
[6] כ"ז כ"ד
[7] רש"י שם
[8] ויקרא י"ט י"ד
[9] כ"ז י"ח
[10] כ"ז כ"ו
[11] כ"ז ט"ז
[12] הכל בפתיחה לספר חפץ חיים

If we keep the *mitzvos*, everyone will see that, "*Sheim Hashem nikra alecha*" – Hashem's name is on us.[13] What *halacha* is based on this *pasuk*?
One's *tefillin shel rosh*, which bear the name of Hashem, should be worn visibly.[14] In fact, the *roshei teivos* of, "שם יקוק נקרא" spell "שין," the letter which is visible on the outside of the *tefillin shel rosh*![15]

Hashem promises that if we follow the *mitzvos*, we will be "*L'rosh*" (a head), and not "*L'zanav*" (a tail).[16] In what situation is it actually better to be a tail?
Chazal tell us that it is better to the be a, "*zanav la'arayos*" (tail of a lion), rather than be a, "*rosh l'shualim*" (head of a fox).[17] It is better for one to associate with good and wise people from whom he can learn, even though he will be the "lowest" among the group, rather than serve as the leader of people who will negatively influence him.[18] Being such a "tail" should in no way hurt one's self esteem: if one tries to grab the tail of a lion, he will quickly realize that it is very much part of the lion! However, the most important part of a fox is still just a fox![19]

How can one get a second *mitzvah*, every time he does a *mitzvah*?
If he does it with *simcha*, the *simcha* itself is an additional *mitzvah*.[20]

If you have a limited amount of money, and you need to choose between enhancing your own *simcha* in a *mitzvah*, or providing *simcha* for others who are less fortunate, which takes priority?
There is no such case: the greatest *simcha* for oneself is providing for those who are in need.[21]

Bnei Yisrael often upset Moshe by complaining. Name a time when he was happy that they complained.
At the end of the 40 years in the *midbar*, Moshe gave a *Sefer Torah* to *Shevet Levi*. Bnei Yisrael complained, "We all received the Torah at Har Sinai, and maybe one day *Shevet Levi* will claim that the Torah was only given to them!" Upon hearing this, Moshe was happy, and understood that Bnei Yisrael were attached to Hashem.[22]

JUST CURIOUS

If a *kohein* brings a *korban* on my behalf, and it later turns out that due to his lineage he is not allowed to function as a *kohein*, did my *korban* count?
We are told to bring *bikurim* to, "The *kohein* who will be in those days." If in those days – when the *korban* was brought – he was assumed to be a *kohein*, the *korban* is *kosher*.[23]

When thanking Hashem while bringing *bikurim*, we recall, "*Arami oveid avi, vayeired Mitzrayimah*" – "Lavan tried to destroy my father Yaakov[24], and he went down to Mitzrayim." In what way did Lavan cause us to go to Mitzrayim?
Lavan began a chain-reaction: through exposure to Lavan, Yaakov absorbed the negative attitude of seeking to be settled while still in *olam hazeh*, and thus attempted, "*leisheiv b'shalva*," to settle calmly in Eretz Yisrael.

---

[13] כ"ח י'
[14] או"ח כ"ז י"א
[15] בעה"ט
[16] כ"ח י"ג
[17] אבות ד' כ'
[18] עיי"ש ברש"י, רמב"ם, ר' יונה
[19] פרקי שלום על אבות שם
[20] רבינו בחיי כ"ח מ"ז, ועי' רע"ב אבות פ"ד בענין מצוה גוררת מצוה
[21] רמב"ם הל' מגילה ב' י"ז
[22] רש"י כ"ט ג'
[23] רמב"ן כ"ו ג'
[24] רש"י כ"ו ה'

We were told to set up large stones on the western side of the *Yarden*, and to write the Torah on them.[34] Imagine a completely unrolled *Sefer Torah* – how did they fit all those words on these stones?

- They were instructed to write only a list of the *mitzvos*.[35]
- They wrote the whole Torah, on very large stones, or through a *neis*.[36]

It is a serious *aveirah* to belittle one's parents.[37] If one acts and speaks to his parents with *kavod*, but he thinks lowly of them, is that a problem?

Part of the mitzvah of *kibbud av v'eim* is to think of one's parents as great, honorable people.[38]

Bnei Yisrael were instructed that upon arriving in Eretz Yisrael, they should stand on Har Gerizim and Har Eival, and answer "*Amein*" to the 11 *arurim* (curses) which are expressed regarding those who do certain *aveiros*. Of the 365 *aveira*-options, why did these 11 make the list? Do they have something in common?

While the *beis din* can punish *aveiros* which are performed publically, this list describes *aveiros* which are typically performed privately, without others realizing.[39] They are performed by outwardly respectable individuals who covertly destroy society, and are thus left to the jurisdiction of Hashem's *berachos* and *kelalos*. The list thus includes: one who seems righteous, but privately worships *avodah zara* and denies Hashems control of the world;[40] one who outwardly respects his parents, but inwardly mocks them;[41] one who has a reputation of honesty, but secretly encroaches on his friends property;[42] one who preaches concern for the unfortunate, but takes advantage of their ignorance, undetected;[43] one who humbles himself in front of great people, but ignores his social obligations to the needy;[44] one who projects his honorable status, yet privately indulges in forbidden relationships;[45] one who would never be expected to physically harm another, but gossips about others in a way that undermines their success, causes them anxiety, and degrades them;[46] one who is appointed to a position of power, but uses it to take advantage of others;[47] and finally, one who fulfills his personal obligations, but declines to protest when others in his environment aren't faithful to the Torah.[48] [49]

11 of the 12 *arurim* (curses) are each separated by a *sesumah* (a gap of blank parchment). However, there is no gap separating, "*Arur mateh mishpat…*" which describes someone who rules unjustly and harms a helpless person, and, "*Arur shocheiv im eishes aviv*," which begins a set of *pesukim* which provide guidelines to have a family built on holiness.[50] Why is this the single exception?

One may admit that "social" *aveiros* harm society, yet justify that having a spiritually unhealthy family isn't such a big deal. Alternatively, one may feel that holiness is important, but the realm of *bein adam lachaveiro* can be ignored. To demonstrate that both attitudes are flawed, the Torah begins the list of *arurim* with issues related to *bein adam lachaveiro*, interrupts the list to describe matters of holiness, and then returns to the original theme,

---

[34] כ"ז ג'
[35] אב"ע כ"ז א' בשם רב סעדיה גאון
[36] רמב"ן כ"ז ג'
[37] כ"ז ט"ז
[38] חיי אדם ס"ז ג'
[39] רשב"ם כ"ז ט"ו, ספורנו, אוה"ח
[40] עי' כ"ז ט"ו
[41] ט"ז
[42] י"ז
[43] י"ח
[44] י"ט
[45] כ'-כ"ג
[46] כ"ד
[47] כ"ה
[48] כ"ו
[49] רב שמשון רפאל הירש כ"ז ט"ו
[50] כ"ז כ'

thus demonstrating their equal significance. To highlight this, at the very spot where the list transitions between the topics, the *pesukim* flow together completely, without even a small gap between them.[51]

Hashem promises that if we follow the *mitzvos*, He will send us *beracha*, "*V'hisigucha*," "It will catch you."[52] Are we running away from *berachos* such that they must catch us?
Typically, a person becomes excited by even a minor financial gain. However, when he is absorbed with Torah thoughts, his mind rises above such petty concerns. Hashem promises that we will be given such tremendous *beracha* that even when a person is preoccupied with Torah and "fleeing" involvement in *olam hazeh*, the *beracha* will be so big that it will "catch" even his attention.[53]

We are told that the punishments that are described in the *tochachah* will befall us if we fail to serve Hashem, "*B'simcha u've'tuv levav*—with joy and good-heartedness."[54] What does it mean to have a "good heart"?
Regarding the advice of the *Tanna* Rebbe Elazar ben Arach, that one should develop a "*lev tov*—good heart,"[55] the commentaries offer various definitions of this term:

- Generally good *middos*.[56]
- Patience, the avoidance of anger, and the ability to respond pleasantly in all circumstances.[57]
- Constant joy and the preparedness to perform good for others.[58]

***Pirkei Avos* lists 48 prerequisites which are needed in order to acquire Torah, including, "Learning, listening, speaking clearly, understanding, etc."[59] Why does this list include "*simcha*"? Happiness is a study tactic?**
One can learn more in one hour of happy learning, than he can in many hours of sad learning. Also, Hashem enjoys the Torah, so we should too![60]

IN YOUR OPINION

Have you ever seen someone narrowly escape injury – but only you noticed, and the person had no idea?
When one brings *bikurim*, he declares his thanks to Hashem, thereby demonstrating that he, "Isn't denying the good he received."[61] However, it's hard to say that he is truly *makir tov* – recognizes the good – in a positive sense, because none of us actually notice all of it. We are constantly protected from danger, without ever realizing![62]

Often, people say, "Oh, thank you so much!" without really meaning it. Maybe it's better to feel *hakaras hatov* and express it with action, but say nothing. What do you think?
Even after a person expresses *hakaras hatov* by brining *bikurim*, he still has to verbally express it. If a person doesn't say, "Thank you," he risks ruining his entire sense of *hakaras hatov*.[63]

---

[51] ר' שמשון רפאל הירש, ועי' רמב"ם הל' ס"ת ח' ד' וכ"מ שם
[52] כ"ח ב'
[53] נצי"ב
[54] פרק כ"ח פסוק מ"ז
[55] אבות ב' ט'
[56] רמב"ם פהמ"ש שם ועיי"ש ברבינו יונה
[57] רבינו יונה שם
[58] תפארת ישראל שם
[59] ו' ו'
[60] רוח חיים שם, עי' כ"ח מ"ז
[61] רש"י כ"ו ג'
[62] משלחן ר' אליהו ברוך
[63] דעת תורה כ"ו ג'

CHAYEINU Weekly
Shabbos Inspiration

A Life of Truth

Stories from our tzadikim *on thriving through adversity*

בעזרת השם יתברך

Reb Dovid and his son Yankeleh enjoyed an uplifting trip to Eretz Yisrael, but now, at last, they were riding in a taxi to the airport to catch their flight home. They ran into some traffic.

"Ta, do you think we're going to make our plane?"

"I hope so," his father responded. "Let me ask the driver. *Ah — slichah — adoni — mah habaayah? Ma-du-a yeish — ah pkak tnuah*, uh, you — you understand what I'm saying? *Attah meivin*?"

In English, the driver responded, "Speak. English." Then, he told them that, no, it was not an accident; it was *mei bi'uv*. Workers were fixing a sewer backup; meanwhile, they had closed the road.

Would they make their flight?? The driver simply shrugged and said, "I don't know, I don't have *ruach hakodesh*."

Well, they would just have to be patient. Yankeleh's father seemed relaxed enough. Touring Eretz Yisrael, he had been a virtual wellspring of stories about everything the two of them had seen. Naturally, now that they were sitting in traffic, Yankeleh commented, "Don't tell me that a backed-up sewer reminds you of a story of a *tzaddik*?"

With a twinkle in his eye, his father replied, "Actually, it does remind me of a story — not about a sewer, but about the people who worked cleaning the sewer in the town of Sokleka: Haman and his ten sons…" Regretfully, Reb Dovid looked down. "I really shouldn't have said that."

Yankeleh raised his eyebrows, and in a voice full of wonder asked, "Haman??"

And so, his father explained. "There was a Yid. His real name was Isaac, but the shtetl Yidden called him Haman — which they had no right to do."

For a moment, Yankeleh's eyes furrowed. Finally, he asked, "Why did they call him Haman?"

"Well, he had ten sons, and Haman had ten sons. Of course, that's not a reason to call someone Haman, but their job was to clean the sewers, and they were a rough type of people and were unpleasant to be around!"

The odor of the roadwork being done wafted towards them, and Yankeleh held his nose. "Uh, I could imagine what they smelled like."

"Yes," nodded Reb Dovid.

Suddenly, Yankeleh tapped his father. "I know why people may have called him Haman: because Haman's daughter dumped the sewage on Haman's head!"

His father smiled. "Good point. Still, even though Isaac and his sons were rather rough, they should not have called him Haman. Though, besides for the fact that their clothing didn't have the… eh, nicest fragrance, their choice of words wasn't always the nicest either. They didn't speak very *eidel* and nice. Besides, the *chush hareiyach* is very important to a *tzaddik*. When the Gemara asks, *'Mordechai min haTorah minayin,' Chazal* answer with the *pasuk 'mor dror,'* which is a kind of *besamim*. The sense of smell is very important to *tzaddikim*. Unfortunately, with Isaac and his ten sons, it was a different kind of *besamim* that you smelled."

"But Ta, somebody has to clean the sewers when they back up."

"That's true. It was not a reason to make fun of them. But they really did not talk nice. You know, you can change or wash your clothes, but your mouth is a lot harder to wash! Unfortunately, everyone besides for the Rav made fun of Isaac and his sons. The Rav tried very hard to be *mekareiv* Isaac, and he yelled at the people, 'You're not allowed to call anyone Haman! The Gemara says if you are *mechaneh sheim l'chaveiro*, if you make fun of a friend by calling him a name, you can lose your *cheilek* in Olam Haba! The people ought to thank Haman… I mean, uh, b-b-Isaac — for — for

keeping the town clean!' Maybe the Rav's *mussar* worked a little bit, but that's how it was."

"Isaac was a huge man, his face always seemed to be flaming red, and he had a big red beard. His children were also huge. One of his sons was named Gimple, and again, they shouldn't have made fun of him by calling him a name, but everyone called him *Vayzasa*, like one of Haman's sons. He was the tallest of all of them. But I'll tell you, my son, there was one day during the year that everybody was *mechabeid* Isaac and his ten sons."

Yankeleh giggled. "Was that the day that the sewers backed up?"

"No, no, no," exclaimed Reb Dovid, "it was Purim! On Purim, it was their job to make everyone happy. There was a play every single year in that town."

Yankeleh's eyes narrowed. "And I'll bet they used to fight for the different parts in the play, and probably nobody wanted to fight with Isaac and his ten sons."

Reb Dovid squeezed his son's hand. "No, no, no. Not at all. There was no fight at all, my son. Everyone had the same part every single year. Moshe Yankel the *shamash* used to put a paper crown on his head and he would be Achashveirosh. He was king over a hundred and twenty-seven brooms. Chaim Hersh the *melamed* was Mordechai HaYehudi!"

Yankeleh smiled. "Just like Mordechai used to learn with the small children!"

"That's right!" his father exclaimed. "He tried to dress up like Mordechai. He would put his *bekeshe* on backwards, and he would put a funny pair of glasses on his nose."

Reb Dovid noticed that Yankeleh seemed to be wondering about something. Finally, Yankeleh asked, "Who got the job to be Haman?" Then he *chapped* himself. "Uh oh. I guess I should figure that out myself."

"That's right!" exclaimed his father. "Isaac was Haman, and his ten sons were…"

Yankeleh finished off, "…the ten sons of Haman. And who — who — like, led the play?"

"Um, *Vayzasa*… I — I mean, uh, Gimple. You know, the Yidden had a lot of *tzaros* in those times, and Purim really kept them going. The Purim play was very special for all the children in the town. From *Rosh Chodesh* Adar, they were already building a huge stage for it. They would make new *grammen* and songs every year, and *Vayzasa* was in charge. Woe to anyone who made a mistake practicing. Oh! *Vayzasa* would get very angry! Sometimes *Vayzasa* together with his brothers would cover themselves with a sheet and disguise themselves as a huge dog! Everyone would stand up when they came in, and *Vayzasa* would give a tremendous bark!"

Yankeleh looked confused. "Doesn't it say, Father, you shouldn't call people names?"

Reb Dovid apologized. "Uh — oh, yes, yes. Uh, I mean, Gimple barked loud, and let me tell you, it was a frightening sight! Every cat in town took off!"

Yankeleh had a distant look in his eyes. "You know, Father, sometimes I wish that I lived in those days. Everything was so much more fun then. You didn't have to sit like us in traffic jams."

Reb Dovid relaxed in his seat, stretched out a bit, and finally said, "Let me tell you something: throughout *galus*, things were never easy. Maybe we have to worry about traffic jams, but they had to worry about things that were a lot more serious — like pogroms!"

"Pogroms?" Yankeleh repeated.

"Yes. Attacks on the Yidden. There were terrible groups of wild bandits who roamed from town to town attacking Yidden, killing and murdering without mercy. When the Yidden would hear that they were coming, they would run for their lives. Oh! A pathetic sight indeed! Men, women, and children running! Just running! They didn't even know where they were running to; they just had to get away from the town. When the pogroms started, anyone seen in the streets could be killed. Those drunken bandits would go from house to house and take anything they saw. They would start huge fires and raze the entire town to the ground. If the Yidden were lucky, they came back alive, only to find that all their possessions had been plundered, and their poor little ghetto houses had been burnt to the ground!"

Yankeleh exclaimed, "*Oy vey*! I think I'd rather just be stuck in a traffic jam. Couldn't the Yidden call the police?"

Reb Dovid chuckled gravely. "The police?? The government would let the pogromers know that the police would be nowhere to be found. Anyway, up until that time, this little hamlet had been spared, but that year, the people already got wind that attackers were coming. There was little joy that Purim. They came to shul and read the *Megillah* quickly. Everyone had already packed bags and was ready to run. Despite the terror, they practiced for the play. They hoped that the rumors were wrong. Moshe Yankel was in the shul preparing his crown when suddenly he heard terrible shouts and the sound of broken glass! His wife came into the shul screaming and crying! 'Moshe Yankel! They're here! They're attacking Yidden all over the place! Run! Run for your life!' Moshe Yankel dropped his paper crown and started running. The poor *melamed* came running with his backwards *bekeshe*, threw off the funny glasses from his nose, and ran to get his wife and children. All you heard were terrible shouts: the shouts of the attackers screaming, holding burning torches, and the shouts of women and children crying."

Yankeleh's face was white. "Yikes, Ta!" he exclaimed. "I'm really getting nervous!"

"Trust me, you weren't as nervous as the Yidden in that town were. The pogromer chief gave his orders…

"'We are going to finish off these Jews! They won't get away!' he yelled, roaring in laughter! 'Moishkoff!'

"'Yes, boss.'

"'Go to the east gate and make sure that no Jews escape through that entranceway!'

"Moishkoff looked confused. 'Which way is east?'

"'Right! You klutz!'

"'Which way is right?'

"'That way! Don't you know the difference between your right hand and your left hand!!'

"Moishkoff stammered, 'Eh, uh, uh, sometimes I get it right, sometimes wrong. Uh, it's like half and half.'

"'No!!!' roared the boss, and he continued giving orders. 'Barshusky! Go to the western gate,' he ordered, laughing maliciously. 'Make sure that any Jew who tries to escape doesn't make it through alive! We will give these Jews a Purim, ha ha ha, that they will remember forever! We will give them a Purim trip to the moon! Attack, men! Attack! I don't want a single Jew to remain alive!'"

Yankeleh was trembling. "Ta! This is horrible! What happened?!"

His father answered, "All the Yidden were rounded up and pushed into the shul. The bandit boss continued yelling.

"'Now! I will give you a fiery Purim!' he bellowed, laughing thunderously. 'Men! Are you sure all the Jews are in the synagogue?!!'

"Moishkoff answered, 'Yes. I think so!'

"'Very well! Let us lock the doors! We will set fire to the synagogue and watch the Jews go up in smoke!'

"Inside the shul, the Rav got up to speak. '*Morai v'rabosai*, if this is the *ratzon Hashem*, then we have to be ready to be *mekabel* the *gzeirah* with *simchah* and *ahavah*! Let us all say *Viduy* and *Shema Yisrael*! Perhaps the fact that we were *zocheh* to leave this world on Purim will be a *zechus* for our *neshamos*. It is a holy day!'"

Yankeleh exclaimed, "Oh no, Father! Was every single Yid in the shul?"

His father answered, "Just about everyone. Let me tell you something: it was a pathetic sight, all the little *kinderlach* dressed in their Purim costumes, standing and crying next to their crying mothers and fathers. The screaming attackers were standing outside holding the torches…

"'Alright, Boritchkoff!' the boss hollered. 'What are you looking at?! Light this building!'

"Boritchkoff looked scared. 'But, uh — Boss! Look! Look what's coming down the road!!'

"'What are you talking about? What's coming down the road?!'

"'Ten monsters!' yelled Boritchkoff.

"His boss thought that he had gone mad. 'Are you out of your mind?! You had a *bissel* too much vodka to drink!!'

"But Boritchkoff looked horrified. 'A huge red monster is coming up the road! I've never seen such a fearful creature in my life! He's holding a glistening, shining, scary sword!'

"His boss yelled, 'I am telling you, you must have had the jumbo-sized vodka.' Then, the boss turned around and started shaking. 'I — I — uh! Uh! He looks very big, that monster! Aw! Aw! Men! Turn around and run in the other direction!!'

"Boritchkoff yelled, 'Hey, look what's coming!! A — a — a dinosaur!!!'

"'That is no dinosaur, you boonkoff! That is a — a huge dog!'

"'I've never seen a creature like that before in my life! It has six legs! A huge head! Big horns!'

"Just then, *Vayzasa*… I — I mean Gimple — let out a huge roar the likes of which the town had never heard before in their lives! Haman and his ten sons… I mean, Isaac and his ten sons, dressed in their fiercest-looking costumes, waved their swords and yelled so loudly that it shook the town off its foundations! They charged toward the attackers!"

Yankeleh exclaimed, "Oh no! It must have been a terribly bloody fight!"

His father smiled. "What bloody fight? The attackers took off one by one, dropping their swords, and almost flying through the air screaming, 'HELP! HELP!'"

"Even their leader?" asked Yankeleh.

"Well, at first, he thought he was going to fight them. 'You think I am scared of you?!! Me and my men, we will fight you off!! Isn't that right, men?!' Then, he took a look around him. 'Men? Men? Barshoosky, where are you? Get down from that pole. Kuluffsky, climb out of that hole! Krinsky! Get down from that laundry line! Where — where — where are you running?! You're leaving me all alone to fight off these ten huge monstrosities! Yikes! Help! Help!'

"Haman, *Vayzasa*… I — I mean Isaac and Gimple, and the rest of the ten sons, chased them until they were down the road and away from this town, never to return. Along the way, in their panic, the pogromers dropped all of the things that they stole from the Yidden. All of it was picked up and returned. Meanwhile, the Yidden inside the shul weren't quite sure what was taking place outside; all they heard were huge screams and cries! Then they heard a pounding at the door!"

"'*Oy vey*!' cried one terrified Yid. 'They're coming in! They're coming in! The attackers! The Cossacks! *Shema Yisrael Hashem Elokeinu Hashem Echad*! The door is bursting open!!! Look! It's… Isaac? Gimple? *Vayzasa*?'"

"Yes! To the shock of everyone, the ten heroes entered the shul, their arms filled with all sorts of valuables. They put it all down on the table and said, 'Yidden, come and take what is yours! Hakadosh Baruch Hu made a great *neis* for us! We chased them off!'

"One of the shocked Yidden asked, 'But Isaac, where did you get the swords?'

"'What swords? We aren't holding real swords. These are paper swords covered with silver paper. We were practicing for our Purim play, and we saw what was happening and decided that if we charge toward them, maybe Hakadosh Baruch Hu will make a *neis* for us, and they'll think that we're real monsters.'"

Yankeleh was breathing easier now. "So really, Haman and his ten sons…"

His father corrected him, "You mean Isaac and his ten sons."

"Right. They were *moser nefesh* themselves and saved the entire town!"

"That's right, and that's why we should never, ever make fun of any Yid."

"Look, Ta, the traffic is moving again. I'm sure happy we got stuck, because this is a story to remember."

Washing Dishes cont.

Is it permissible to use a napkin or towel to dry a small shot glass or a bottle with a thin neck?

If the shot glass or bottle is very wet and drying it will cause water to be squeezed from the towel or napkin, it is not permissible to dry it.

Is it permissible to place soiled dishes in a dishwasher?

One may store dishes in a dishwasher to remove them from sight and keep them out of the way. However, one may not put them in the dishwasher merely in preparation of cleaning them after Shabbos.
Note: When putting away dishes and cutlery or placing them in a dishwasher, one must be cautious to avoid sorting a mixture of dishes or cutlery. When washing dishes or cutlery on *Shabbos* (those that will be used during *Shabbos*), it is permissible to wash them at random (without selecting specific ones) and place each washed item in its proper place before it becomes mixed with others.

Utensils and Furniture

Is it permissible to create or widen a hole in the nipple of a baby bottle?

It is not permissible to create or widen a hole on a nipple of a bottle. Similarly, it is not permissible to puncture a hole on the top of a bottle of liquid (that the bottle itself is sealed without a cap) in order to use the hole to extract the liquid.

Is it permissible to break a plastic fork or knife or bend it out of shape?

One should not break a plastic fork or knife or bend it out of shape in a way that will ruin its regular function.

CHAYEINU חיינו
Weekly
Shabbos Inspiration

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

והאכלתיך נחלת יעקב אביך...

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL III WEEK 43

ע' משנ"ב תקפ"ד-ה, תקפ"ג-ח, ביאוה"ל תק"ב

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I usually don't make קידוש and eat until after מוסף on ראש השנה, even though it's well after חצות. Is that allowed even if ראש השנה is on שבת?

QUESTION 2

I live right near a lake. Is there any reason for me not to say תשליך the first day of ראש השנה even though it's שבת?

QUESTION 3

My lights in the dining room accidentally got shut off on ראש השנה. Can I ask a גוי to turn them on? Is there a difference between the first and second day?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

With ימים טובים often coming out on שבת and Sunday this year, we'll be saying יקנה"ז a lot. I see they sell "יקנה"ז candles"; regular size candles with two wicks. Is that something I should get?

Answer: On יום טוב, lighting a candle from a pre-existing flame is allowed if done for a purpose. If it is unnecessary, the שלחן ערוך (תקי"ד-ה) writes that it is not allowed. Technically one can be יוצא the ברכת מאורי האש on a regular candle, even though it is not a torch (multi-wicked), since the שלחן ערוך (רח"צ-ב) holds it is not מעכב. An argument can therefore be made that lighting a יקנה"ז candle is an unnecessary הבערה, as the נרות יום טוב are lit. However, the שלחן ערוך holds that one may even light candles in a בית הכנסת for כבוד, even though it is a מצוה but not a חיוב. Based on this, one may light a יקנה"ז candle to get the מצוה מן המובחר of using an אבוקה. As mentioned in a previous edition, an אבוקה is only where the two wicks are individually surrounded by wicks (or oil). A candle that has two wicks in one hole is no different than a candle with one wick, and is not considered an אבוקה.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

continued....

QUESTION 2

Can I just take two of the נרות and put them together for the ברכה of בורא מאורי האש?

Answer: The (תק"ב-י"ט) משנה ברורה writes that putting together two wicks and then taking them apart is not considered כיבוי and is allowed if one isn't trying to purposely minimize the fire. However, there possibly is a different issue. When putting together the candles, one tends to tilt the candles, which causes wax to melt and drip off the candle. The (תקי"ד-ב "ויכבה") ביאור הלכה writes that this is a form of כיבוי and should not be done. Therefore, one should put the candles together carefully in a way that there is no פסיק רישא that wax will drip off.

QUESTION 3

What happens if someone forgets הבדלה and just says a regular קידוש?

Answer: If someone forgets to make הבדלה, they should take another כוס of wine and make הבדלה as soon as they remember. If they were planning on drinking more wine during the סעודה, then they should skip the ברכה of בורא פרי הגפן if they remember during the סעודה.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelphia Yeshiva

Journey of Faith

The sky was at its best cobalt blue, from behind him came the smell of roasting pitzuchim and fresh fried falafel balls. A din of humanity, traffic and maybe a far off na-nach truck surrounded it all.

The door slammed behind Rabbi Kalman Krohn as he took his seat in the little white car, leaving all the commotion behind. It wasn't a remarkable vehicle; just one of the hundreds of *moniyot* taxicabs that circled the streets of Eretz Yisrael.

R' Kalman was in Eretz Yisrael for two days on a mission of askanus, visiting in order to glean from the wisdom and insight of the *gedolei hadar*. In addition to his official mission, R' Kalman was not the one to ignore an opportunity's knock. He made sure to put the time he spent in transit to use. He tried to maximize his taxi rides by reaching out to be *mekarev* the lost souls who were his drivers.

"Good morning my friend," he said after settling down in his seat. "I need to get to *Rechov Rashi*."

The bare headed man grunted a noise of understanding from the corner of his mouth as they joined the stream of traffic.

"I'm Kalman," he introduced himself to the driver. "What's your name?"

"My name is Avraham," he said noncommittally. "They call me Avi."

"Nice to meet you."

"Mhmhm."

"So, tell me something," Reb Kalman asked Avi, whose rolled up sleeves displayed telltale numbers on his arm, "I want to hear a story from the War."

A dark mask shuttered Avi's careworn face. He tossed his head in a quick refusal. "I don't want to talk about it," he said in a hard voice. "Makes me angry to think of those terrible years and the way my best friends were killed."

But R' Kalman would not be swayed or allow the chance to draw a Jewish heart close escape him. "Fine, I understand if you don't want to talk about that; but tell me something else. I've got to go back to America with something to show from trip. We have time and we'll be together in the car for a nice amount of time now."

Avi glanced over at his stubborn passenger. "You really want to hear a story?" he said. "Then I have one for you. Listen to this."

With his right hand, he pulled a cellphone from his pocket. After fidgeting on it a bit, he pulled up a picture on the screen.

"This is my son," he explained and handed R' Kalman the phone. R' Kalman looked down at the sweet face of a little boy smiling back at him.

"Very nice."

"This was my son when he was five years old," Avi's eyes looked faraway. "But we were separated for many years. I didn't see him for ten long, endless years. For an entire *decade* I missed my son! Can you imagine being separated from a child for so long?

"What happened, you surely want to know?" Avi glanced over at his passenger-audience. "Well, his mother and I are no longer married. One day she took him, against my will, to live in Canada. He was practically kidnapped! I missed my boy, I wished so hard for him to return, but I was absolutely powerless to do anything about the terrible situation.

"So, my delightful little baby grew up and became a little man. He passed milestones and birthdays in a faraway land without me. I so badly wanted to connect and to be part of his life, but wasn't even able to speak to him! *Atah meivin mah zeh omer*?" Avi waved a hand emphatically. "I was deprived of the privilege to be a father to my precious son! But I thought of him all the time. It was agony separated from him and it hurt even more that there was no realistic hope that we could be reunited.

"Years passed, many of them, but my longing for him didn't dim. The wound in my heart remained raw and bleeding. It could never heal as long as a part of it was stuck in Canada.

"I tried to move on, continue living my life, never forgetting my Eliyahu*. I got myself a taxi license, scraped together the money to buy this car," he patted the steering wheel. "And I began to earn a decent living. I even remarried and had more children.

"But Eliyahu wasn't with me. Until one day……"

****

"*Chabibi, mah nishma?* How are you doing?" my good friend's voice crackled out of the phone. It was on speaker as I drove, so I shouted back to him.

"Good, good Kobi. Good to hear from you. *Mah chadash*?"

"Listen, Avi, I had this idea. What do you think about us getting together – you know, you, me and the rest of the guys. We'll call *Itzik* and *Yossi*, the whole *chevrah*-"

"Very nice. I like to party with everyone, but what's your big idea?"

"*Rega, rega*! Let me finish, I'll tell you. So, we get together; maybe with some *garinim, ktzat* popcorn and we have a good time. And also, a rabbi will come speak to us a little bit, say some nice things. Nice things, it makes you feel good inside. Nu, *tagid chabibi*, what do you think?"

My eyebrow raised a bit. It wasn't our standard-fare reunion, but why not? It was always good to be with friends and Kobi was on to something; maybe the rabbi wasn't such a bad idea either. It could be very nice, actually.

"*Yallah*, Kobi, count me in. And I'll pay the rabbi too," I heard myself say. "Eighteen hundred shekel, okay?"

A sharp whistle came over the phone.

"Okay? *Metzuyan*! *B'seder*, we'll see you then, Monday night by my house. Let's say, maybe 8:45?"

"You got it. I'll be there."

***

Monday night came quickly. At a quarter to nine I parked my taxi under the streetlight in front of

his house. I pocketed my keys and headed inside. Some of the other guys were there already. We said our hellos and caught up on all the missed news on either side.

Before long we each had an impressive mound of shells on the table before us and were enjoying ourselves thoroughly.

"Nu, Kobi? What about the rabbi? *Eifo hu kvar*?"

"Any minute. He's supposed to be coming right about now-"

Right then, there was a knock at the door. We smiled at the serendipity and shuffled a bit in preparation. It felt special, *ktzat chagigi* to have a rabbi come speak to us on a regular weeknight.

Anyway, he came in and the air was really charged. He made a good impression; smart eyes, beard and very official looking suit and fedora. We felt a bit like little kids again as his eyes roamed our crowd of short sleeved sabras.

"Shalom aleichem," Rabbi Gafni* extended his hand in greeting to Yossi. Yossi stretched out his hand in return, but it was his *left* hand. The rabbi didn't like that very much.

"*Yad yemin, yad yemin,*" he motioned.

A slight blush rose from Yossi's chin to his forehead. "I can't."

He really couldn't, you see, because my good friend Yossi's right arm was paralyzed. It's been that way for years, and we all know it. It's a sad reminder of an accident that stayed with him until now. It's a fact; he can't move the hand at all.

"Give me your right hand!" the rabbi seemed not to have understood. So, Yossi, blushing deeper, tried to explain more clearly.

"Kvod harav, it's paralyzed. My arm hasn't moved on its own for a very long time."

Still, Rav Gafni was unimpressed. "If you really believed, you would be able to move it. Give me your right hand."

The temperature in the room seemed to jump ten degrees. We, Yossi's closest buddies, were growing extremely uncomfortable at the way this rabbi was treating our friend.

"Look, Rabbi, you've got to believe me. It doesn't move!"

"If *you* would really believe, *b'emuah peshutah*, it would," he repeated stubbornly, clearly at odds with reality.

This ridiculous sounding exchange went round and round as we watched.

"Do you really believe that Hashem can make your hand healthy again?" Rav Gafni asked.

"Yes, I really believe!"

"So, give me your right hand!"

We were all watching – and he did! I gasped, along with everyone else.

If the room had jumped ten degrees before, it dropped thirty now. We were shaken and absolutely frozen.

From stupefied shock to awe to confusion to wonder, I didn't know what to feel or think, and it looked like Yossi didn't know either. He was staring at his hand like a stranger, unfamiliar and new.

It was arresting to see a miracle performed before our very eyes. Rabbi Gafni, himself, however didn't seem to be frozen the way we were. Instead, he proceeded onto Itzik, who was sitting at the head of the table.

"Tell me, what's your problem? What's troubling you?" Rabbi Gafni asked him and explained that

he would help him with the power of *Emunah p'shutah.*

I don't remember what Itzik said or what the rabbi answered him, but I recall clearly what happened when he came to my seat.

"Nu, tell me? What's with you?"

A little sarcastic worm was biting me hard. "I'm not sure which school to send my son to next year."

The rabbi didn't miss a beat and looked at me reproachfully. "Why would you tell a lie? Your son is not even at home!"

That worm disappeared very quickly when my jaw dropped low in surprise.

How could he have possibly known that?

"Listen to me," The rabbi was speaking again. "You want your son to come back? Here's how you'll get him home. Buy a *mezuzah*, a kosher *mezuza*, and put it up on your front door. Every time you leave your house, every time you pass your door, touch it and say with Emunah that you believe hat Hashem will bring your son back to you."

I was burning with anger and fiery pain.

"Why are you doing this to me?" I barely held myself back from shouting "Do you know how long I've been waiting for my son? Do you know how much pain I've suffered? My heart is broken and *you* are shattering it farther. Why must you torment me? Why are you doing this to me in front of everyone?"

The rabbi wasn't one bit remorseful.

"No, I'm not playing with you. Do this and I assure you that within two months your son will return."

I couldn't believe. It hurt too much to even hope, but the rabbi wouldn't let up.

"What's your son's name?"

"Eliyahu," I said a bit gruffly.

He got excited. "Eliyahu," he said, "What a wonderful name."

Then he showed me how my son's name is connected through *gematria* to the Holy Name of Hashem, the letters *shin-dalet-yud* that are written on the outside of the mezuzah. I didn't understand it so well but somehow, I found myself convinced.

"Buy a mezuza, say that you believe Hashem will return Eliyahu to you, and in two months you'll have your son back."

What wouldn't I do to be reunited with my son? I immediately went to a store bought a mezuzah and nailed it on my door.

"I believe," I whispered in my heart every single time I passed by. "I believe! Hashem, you can and will bring my son back to me."

Avi looked over at R' Kalman as he drove. "You hear? Listen what happened next…"

***

It was three AM when a ringing phone disturbed my sleep. Through groggy eyes I saw that someone was calling from Canada. Alarm bells, lights, alerts suddenly flashed in my mind and in one swift moment I jumped up and grabbed the phone.

"Hello?"

"Avi, take your son back. He doesn't want to be here with me. He's making too much trouble."

Never was I so glad to hear that my son was unwanted!

"I'm putting him on the phone," she said. "Hold on a minute."

I was breathless and speechless, but also at a literal loss for words. My son had been in Canada for ten years, he didn't speak Hebrew, and my English is very lacking. More than anything, I wanted to connect with him at last.

What can a father say to his long-lost child?

In broken English I tried to communicate with him and talk for a bit.

"Do you have a passport?"

"No, Abba, I don't."

Abba? *Abba*. Abba!

"I'll get you one as soon as possible. Just sit tight Eliyahu, okay?"

The very first thing I did the next morning was run to the passport office. I stirred up quite a ruckus with my insistence on immediate issuance of an emergency passport.

"No, I cannot come back tomorrow. Not later, either. I need a passport for my son, and I need it now!"

"Sir, please, stay calm. What's the big rush?"

"What's the big rush? I've been waiting ten years to see my son. If I'm delayed, the chance may be lost. He might get stuck there again! I need to get him out at the earliest opportunity!"

I got the passport and soon after, I got my son too. My Eliyahu finally came back.

"Look here," Avi held up his phone and flicked the picture of five-year-old Eliyahu away. The next photo showed a strapping teenager grinning at the camera. "This is him now. Fifteen years old."

Again and again, he showed R' Kalman the pictures – a five-year-old and then in a flash, the fifteen-year-old version.

"He's back."

What an amazing show of the power of pure, uncomplicated faith. Avi was not shomer Shabbos, not frum, but still, he believed. It wasn't the supposed powers of Rabbi Gafni that returned Eliyahu, it was the Emunah pshutah of a simple, yid that brought about their miraculous reunion.

As an aside, R' Kalman finished by telling Avi, "We're friends, right? I love you as a brother! To me, frum, chiloni, we're all the same! We're all brothers!"

"Really?!" Avi was surprised to hear that. "I never heard anyone speak that way!"

"Of course," R' Kalman said. "We're all Yidden and so, we're all brothers"

"Wow!"

"Do you know who taught me that?" he paused. "I learned this from Hitler, ym"s. He showed me that we are all the same, all Jews."

May we merit to see this in a positive, happy way very soon!

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #AYL316

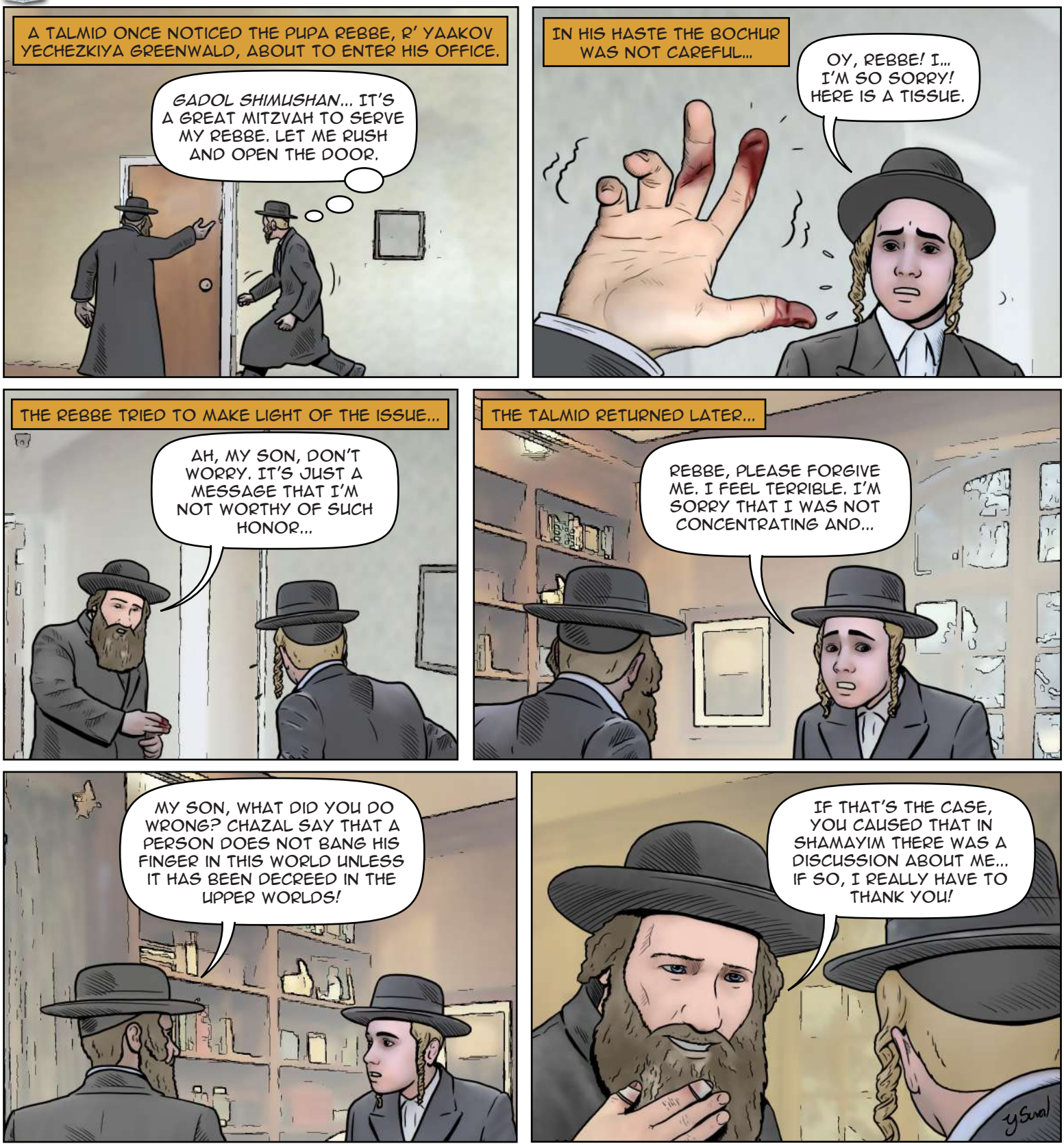
TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadim & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadim given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelphia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadim by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

R' YAAKOV YECHEZKIYA GRUNWALD זצ״ל WAS BORN IN CSORNA, HUNGARY, TO R' MOSHE AND ZISEL (GESTETNER) GRUNWALD זצ״ל. HE STUDIED UNDER HIS FATHER UNTIL HIS MARRIAGE AT AGE 18 TO SORA RIVKA, THE DAUGHTER OF HIS UNCLE R' YISROEL MENACHEM BRAUN זצ״ל. IN 1906, WHEN HE WAS JUST 24 YEARS OLD HE WAS APPOINTED אָב בֵּית דִּין IN LIKOV, HUNGARY. IN 1911, HE WAS INVITED TO TAKE OVER HIS UNCLE R' ELIEZER DOVID'S POSITION AS THE אָב בֵּית דִּין OF DEUTSCHKREUTZ, AUSTRIA. IN 1924, HE BECAME רָב IN HONIAD, HUNGARY, AND IN 1929, HE WAS CHOSEN AS רָב OF PUPA, HUNGARY. HE ESTABLISHED A יְשִׁיבָה THERE WHICH SOON NUMBERED 300 STUDENTS. HE GUIDED HIS תַּלְמִידִים AS HIS OWN CHILDREN AND TAUGHT EACH ONE BY EXAMPLE THE IMPORTANCE OF DILIGENCE IN LEARNING תּוֹרָה, מִדּוֹת טוֹבוֹת AND יִרְאַת שָׁמַיִם. HE WAS ENDEARED AND REVERED BY THE גְּדוֹלִים OF HIS GENERATION. HE AUTHORED SEVERAL סְפָרִים, INCLUDING: שו״ת מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב, (מוֹעֲדִים ON תּוֹרָה) וַיַּגֶּד יַעֲקֹב, AND אֲגוּדַת אֵזוֹב (ON הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח) AMONG OTHERS. HIS NOTABLE תַּלְמִידִים INCLUDED R' YAAKOV YITZCHAK NEUMANN זצ״ל (KNOWN AS THE PUPA רָב), WHO SERVED AS רָב OF THE BELZ COMMUNITY IN MONTREAL AFTER WWII.

ב' אדר 5642-5701 1882-1941

Please be careful to handle this sheet in the proper manner as required עַל פִּי הֲלָכָה. Please do not read this publication during חזרת הש״ץ, קריאת התורה or קדיש.

Nefesh Shimshon

Divrei Torah on the weekly parsha and holidays from the teachings of Rabbeinu Shimshon Dovid Pincus zt"l

This publication is dedicated to the hatzlachah and zechus of ישראל בן רחל נחמה ויעקב בן רחל נחמה.
May they grow to be talmidei chachamim and ovdei Hashem.

Pearls of Wisdom from the Parshah

Follow Hashem's Ways

וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו (דברים כח, ט)

We learn from the *mitzvah* of "You shall walk in *Hashem's* ways" to be merciful and compassionate like *Hashem* is, to be holy like *Hashem* is, to resemble *Hashem* and conduct ourselves as He does, to the best of our ability (*Mishneh Torah, Hilchos De'os* 1:6).

One of *Hashem's* special characteristics is the fact that He is One and Only. He existed before the world and will continue to exist after the world. He is not dependent on others.

There are some people whose whole lives revolve around others, around their friends and society. Indeed, if a person is in a good society of *b'nei Torah*, this will influence him positively to be a *ben Torah* himself. However, the true beauty of a human being is not who he is associated to, but who he is himself. When a person is alone, on his own, he can find within himself beauty, *kedushah*, *Shechinah*, many wonderful things. A true individual is someone who finds within himself a point around which he builds his life.

This brings us to the ability to keep a secret. A person who has his own internal life, who is not just revolving around his society, knows how to keep a secret. He is reliable.

Being a reliable person is an important virtue. Let's say you deposit valuables to someone's safekeeping without witnesses or documents. It's because you deem them reliable. They won't steal your valuables.

When a person's whole life revolves around society, we can't be sure how he will behave when he is all alone. He is not truly reliable. He is likely to do things he will regret. But if his way of life depends on something internal, on something within his own self, then it makes no difference to him whether people see what he is doing or not. He is responsible to himself and not just to the society around him. He finds *kedushah* and *Shechinah* within himself. The center of his life is *Hakadosh Baruch Hu*.

We learn from the *Chovos Halevavos* (*Sha'ar Cheshbon Hanefesh* 3) that a person can test how reliable he is to *Hashem*, he can determine the extent of his inner sense of truth, by the way he prays. The way a person *davens* expresses the degree to which he resembles his Creator. This is the true test of a person. ●

How to Utilize Simchah

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב: (דברים כח, מז)

The Rambam greatly emphasized the importance of *simchah*, and wrote:

"The joy that a person has in doing a *mitzvah* and in loving G-d Who commanded the *mitzvos* is a great *avodah*. Anyone who holds himself back from this joy is deserving of punishment, as it says, *'Since you did not serve Hashem your G-d with joy and a good heart'"* (*Mishneh Torah, Hilchos Sukkah v'Lulav* 8:15)

On the other hand, *Koheles* speaks negatively of joy and deems it empty and worthless (2:2). And this is the truth. Joy is meaningless and empty.

So why does the Rambam praise it?

There are things that revolutionize a person's life. For instance, *teshuvah*. It transforms a person from a rasha to a *tzaddik*. It builds him as an individual this brings him back to Hashem. It works a revolution.

Simchah does not build a person and does not reflect his true state. *Simchah* is a tool that we need to know how to utilize properly.

Just being happy doesn't change a person at all. It doesn't make him who and what he is. Let's say a person has a lot of money. It is his, whether or not he is happy about it. Being joyous about his wealth does not make him any wealthier.

By contrast, a person might be tremendously rich yet not be happy about it. Maybe he doesn't know he became rich, or maybe he doesn't appreciate its value. In any case, he is rich just the same – but he can't take proper advantage of it. If we see that a person is happy, this is a sign that he recognizes the value of what he has.

People often ask me, "What do I have to be happy about? I know myself, and I am not worth much." Once in the middle of a *Simchas Beis Hashoevah*, someone came over to me and said into my ear that he doesn't feel like being *b'simchah*; only true *tzaddikim* rejoice at *Simchas Beis Hashoevah*, and since he isn't a *tzaddik*, what does he have to celebrate about?

This is an example of someone who has tremendous treasures in his possession, since the Torah itself says that he has plenty to be happy about, but he doesn't take advantage of his treasures. This person is like a dark room that the owner didn't bother open the windows and let the sunshine in.

Each one of us carries tremendous treasures that we don't recognize and don't even know about at all. We need to get to know them and be truly happy about them. ●

לעילוי נשמת

אמינו מרת **חיה זיסל עלקא** בת ר' **שמעון דויטש** ע"ה

ומרת **אסתר רויזא** בת **אברהם יחיאל דויטש** ע"ה

ומוה"ר **משה** בן **אליעזר** ע"ה ומרת **חוה** בת **דוד האמבורגער** ע"ה

ומוה"ר **ברוך זאב** בן **נפתלי** ע"ה ומרת **גיטל צביה** בת **מרדכי קראוס** ע"ה

ומוה"ר **שמעון** בן **צבי דב** ע"ה ומרת **בלומא** בת **אפרים מענגלו** ע"ה

נדבת משפחת מרדכי דויטש

Elul

When we come to *Rosh Hashanah*, followed by *Yom Kippur* and *Sukkos*, we need to know the general goal of these special days. It is to find *Hakadosh Baruch Hu*, to grab hold of Him and hold His hand, so to speak, that He should watch over us all year long and all life long. Returning to the allegories we mentioned before, what is our destination, and what merchandise do we want to purchase?

We want to acquire *Hashem*, so to speak. The twenty-one days from *Rosh Hashanah* to *Shemini Atzeres* are to bring *Hashem* into our lives, to live our daily lives with *Hashem*. The preparation for *Rosh Hashanah* is *Ani l'Dodi v'Dodi li.* This means getting practice during Elul for what we will do in the three weeks beginning with *Rosh Hashanah*.

Now, you might object: I already heard about this concept many times. But what does it really mean, "to live life with *Hashem*"? Can't you give me something practical? To live in a state of constant connection *Hakadosh Baruch Hu* sounds like it's for the Chofetz Chaim.

The answer is as follows. The most concentrated way to live life with *Hashem* is by *Tefillah*. To *daven* to *Hashem*, and not just from our dear *siddur*. Our grandmothers of old did not know how to read. Today, most of us *daven Shacharis*, *Minchah* and *Maariv*, recite *Tehillim*, it is rare to find someone who doesn't know how to read.

But the *Mishnah Berurah* says that women in former times did not usually know how to read. Why? Not because they didn't have time. My daughter, when she was four years old, knew *alef beis* without needing to be taught. She just picked it up at home. It's rather because *davening* from a *siddur* was almost an insult to women. They knew how to *really* daven.

Let's say you see an invalid with a very fancy wheelchair. He boasts that his chair goes forward and backward, it even goes up stairs. But someone who can walk normally on his own two feet is not going to envy him one bit. Natural walking is always so much better.

Tefillah is serving *Hashem* with the heart. If a person is an invalid, if his heart is closed, he needs a *siddur*. But if your heart is healthy and your eyes aren't dried up, you are already in good shape. *Chazal* say, "Be careful regarding your wives, because they cry easily." If a person has emotions, if he knows how to cry and feel, if he is not like a stone, then he doesn't need a *siddur* in order to *daven*.

Today, women's hearts are more closed. Nowadays it is not acceptable to cry. I still remember that in funerals people would cry. Today it's not respectable to cry. My grandmother told me that when the *chazzan* announced the coming *Rosh Chodesh Elul*, the whole *ezras nashim* filled with crying and shouting. Originally, our grandmothers were always close to *Hashem*.

In my opinion, the best thing to work on in *Elul* is this type of *Tefillah*. To always speak to *Hashem*. That's what *Elul* is about: *Ani l'Dodi v'Dodi li.* Get into the habit to living life with *Hashem*.

This is something that every Jew, and most especially a Jewish woman, should get used to. The special time to acquire this habit is *Rosh Hashanah* until *Shemini Atzeres*, and the preparation for it is *Elul*. *Ani l'Dodi v'Dodi li.* I speak to You, and You answer Me. When a person gets into the habit of speaking to *Hashem*, he very simply and honestly gives his hand to *Hashem* and asks Him to help him get cross the street – to employ the allegory we mentioned before – at all times and in all places. This is the goal of *Elul*.

When we meet *Hashem* and start to talk to Him, saying: I am sorry that I spoke *lashon hara*, that I was so stupid, that I got angry, etc, then it is simply a *chutzpah* not to do *teshuvah*. The essence of these days is *Ani l'Dodi v'Dodi li.* For women this has special meaning, because the whole concept of *Dodi,* of emotional love, of closeness, speaks especially to women.

This is why men wear *tefillin* and women don't. *Tefillin* bind the *Shema Yisrael* to our minds and hearts,

they tie the reality of *Hashem* to our heads and arms. Men need the spiritual tool of *tefillin* to accomplish that. Women don't need it. They are not "invalids"; they don't need special equipment. The same is true with *tzitzis*, and with *sukkah*, and with *shofar*. The Torah does not obligate women in these *mitzvos* because they naturally are tied to *Hashem* even without them.

But since we need extra help nowadays, we need spiritual crutches, the best assistance available to us is reciting *berachos*. 100 *berachos* a day. Every time we enjoy something of this world, we recite a *brachah*, we thank *Hashem*. This means talking to *Hashem*. But true *Yiddishkeit* means talking to *Hashem* not just in *berachos* and in the fixed daily *tefillos* but in any language and words. And if you already do this, if you already talk to *Hashem*, do it more broadly and more deeply and more often.

When you get used to talking to *Hashem* and going through your day with *Hashem*, your whole life changes!

Special Elul

Elul is a very special time. Perhaps the most important of all.

On Rosh Hashanah and Yom Kippur everything will be decided. Life, health, *parnassah,* everything. The preparation for this is Elul. And everything depends on preparation.

Imagine a young man leaves his *shtetl* by horse and buggy and travels to the big city to go to the fair. He is amazed by the sights. It is so exciting! He sees the train. He sees an automobile. There is so much going on all around him, so much hustle and bustle. So many people from all over are buying so much merchandise. Then he goes back home without buying anything and tells everyone about the wonderful trip he had.

Someone a little more experienced goes to the same fair and buys merchandise to take back home.

Rosh Hashanah is an exciting day. The *shofar* brings us literally before the *Kisei Hakavod. Aseres Yemei Teshuvah* bring us close to *Hashem*. Yom Kippur brings us to the greatest closeness that can be imagined. Sukkos is a hug from *Hashem,* Hoshana Rabba is a kiss, and Shemini Atzeres is *yichud* with *Hashem,* which is the most wondrous closeness. We all go through the *Yamim Noraim*. It's a most amazing and uplifting trip. Then we return to our place after the exciting trip. What did we acquire? What "merchandise" did we bring back with us?

The point of *Yamim Noraim* and Sukkos is not just to have a great spiritual experience. It's to take something back with us.

What's the difference between the first person and the second, between the one who came back with nothing and the one who purchased merchandise?

It all depends on why he went in the first place. The first one went with no special intentions in mind. The second planned on buying something, and so he did.

The success of the *Yamim Noraim* depends on Elul. When we set out on our "trip" to the great holidays, we need to plan, to decide during the month of Elul, what we are going to do when we get there. Soon we will be at the big fair and we need to know what we came for and what we want to bring back with us. If we don't figure this out in advance, we are likely to return from our wonderful trip with nothing.

Elul is all about *Ani l'Dodi v'Dodi li.* Closeness and love between us and *Hakadosh Baruch Hu.* Yet, Elul is the preparation for Rosh Hashanah and Yom Kippur, which are focused on *yir'ah,* not *ahavah.* How does Elul prepare us for Rosh Hashanah and Yom Kippur?

Before a person sets out on a journey he needs to know where he wants to end up. He needs to know his final destination. The final stop on our journey is Sukkos and Shemini Atzeres, days which are all about love and closeness. That's where we are going, and keeping this firmly in mind is the way to get there. ●

Design & Layout: Y.G. 052-7619403

Published by Kollel "Nefesh Shimshon", Jerusalem –
as an ilui neshamah for Rabbeinu Shimshon Dovid Pincus zt"l,
Headed by his sons Harav Yosef Dov Pincus and
Harav Shmuel Pincus, shlita.

For comments, dedications and donations:
nefeshshimshon@gmail.com
Do you want to receive the weekly edition?
Send us an email.

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה **הגר"ח קניבסקי** זצוק"ל

גליון מס' 655 פרשת כי תבא
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב **ברוך מאיר** ב"ר **יעקב ישעיהו ויסברג** זצ"ל
ואמי מורתי מרת **רבקה** בת רבי **פסח יעקב אנגל** זצ"ל תנצב"ה

בעלי אסופות – ראש השנה שחל בשבת (ח"א)

לקרוא בליל ר"ה לאור הנר כמו ביוה"כ

בר"ה שחל בשבת לא היה רבינו זצ"ל מעמיד עליו שומר שלא יטה כשהיה לומד, דאמרי' אימת הדין עליו כמו דקי"ל (סי' רע"ה ס"ח) ביום כיפור, וכתב רבינו זצ"ל, ר"ה שחל בשבת מותר לקרות בלילה לאור הנר, דאימת יום הדין עליו כמו ביוה"כ, (קו' הזכרונות סי' כ"ט אות ד' והביא שכ"כ בערך לחם למהריק"ש סי' ער"ה, ובארחות רבינו ח"ב עמוד רנ"ג מובא שכן הורה מרן החזו"א זצ"ל לענין לימוד לאור הנר, מהקה"י שאף ביוה"כ לא הותר ללמוד רק ענייני יוה"כ ולא שאר דברים ועי' בשו"ע סי' רע"ה ס"ח שמובא דין זה לענין לקרא במחזורים, ובכף החיים סימן ער"ה ס"ק כ"ח כתב שדוקא סדר התפילה הוא דמותר, אבל לימוד משנה או תהלים וכדומה אסור, דאימת יוהכ"פ שייך רק באומרו סדר תפילות וסליחות משא"כ בשאר לימוד), ואמר רבינו זצ"ל, מרן החזו"א זצ"ל התיר גם בר"ה שחל בשבת, דאין לחשוש שמא יטה לאור הנר מפני שאימת הדין עליו, ולא רק במחזורים אלא בכל דבר, (מעשה איש ח"ד עמוד קכ"ב ועי' בנפש חיה תר"י ס"א).

תחינות בר"ה שחל בשבת

רבינו זצ"ל הביא ממרן החזו"א זצ"ל דיום ר"ה שהוקבע לבקשות, יכול לבקש בו כל הבקשות שרוצה, אף שאין מבקשים ביו"ט, והסתפק רבינו אם ה"ה בשבת דבמשנ"ב (סי' תקפ"ד סק"ד) כ' דא"א דא"א אבינו מלכינו בר"ה שחל בשבת דאין לשאול צרכיו בשבת, ובתחילה כתב דלמנהגינו כהרמב"ן שאוסר לומר אבינו מלכינו בשבת ה"ה דאין לבקש שאר בקשות בפה, ובהרהור יש להקל, ולמעשה הביא מהמט"א (סי' תקפ"ד סכ"ה) ובאלף למטה (שם) שמתיר גם בשבת, וכ' דבמי שבירך אי"צ לומר שבת היא מלזעוק, כי הוא יום דין ואפשר לבקש בו על רפואת החולה, והביא רבינו זצ"ל שכן מבואר במאירי במגן אבות (ענין כ"ד), וכתב רבינו שאין כאן קולא בר"ה, דגם בשבת מותר אם הוא מסוכן בו ביום כמש"כ הרמ"א (סוף סי' רפ"ח) לפי שיכול למות בינתיים, והכא נמי שהוא יום הדין ונגזר דינו מותר, ומטעם זה שרי לבקש גם בחל בשבת, (קו' הזכרונות סי' כ"ט אות ה', ובדעת נוטה דיני ר"ה סי' רי"ב נשאל רבינו, האם אפשר לסמוך על דברי האלף למגן ולבקש בקשות בר"ה שחל בשבת, והשיב, כבר הורה זקן, ואין חילוק בין תפילת ערבית או שחרית מוסף ומנחה, שהמטה אפרים התיר הכל, וכמו שאומר זכרינו לחיים וכתוב לחיים בכל התפילות, (תשובות הגר"ח ח"ב עמוד תרע"ט וע"ש לענין בקשה על אתרג שיבקש בהרהור). מותר לבקש בקשות פרטיות בר"ה ואף שחל בשבת רק א"מ וי"ג מידות בשעת הוצאת ס"ת שהוא בציבור אין אומרים בשבת, (מחזור שער התפילה דיני ר"ה ס"ה). והטעם אמר רבינו כי לא הותר רק משום שדבר שזמנו הוא עכשיו ולא בזמן אחר מתירים ולכן גם כשחל בשבת מותר מה"ט, אבל אבינו מלכינו אי"ז תפילה ששייכת לר"ה אלא גם בכל השנה מתפללים אותה וזה לא התירו בר"ה שחל בשבת, (בנתיבות ההלכה ח"מ עמוד רי"ד, ובדעת נוטה מובא שכ' רבינו דשאני אבינו אבינו שדבר של פרהסיא לא רצו לעשות בשבת, ובתשובה אחרת השיב, דבר קבוע לא רצו לתקן, עוד השיב, אבינו מלכינו שהוא דבר ציבורי לא תקנו), ונשאל רבינו למה א"א בשבת התפילה בהוצאת ס"ת והרבוש"ע בברכת כהנים, והשיב, מקצרים מה שאפשר.

תחינה בשבת למחילת עונות באמירת הש"צ ומפני חטאינו

נשאל רבינו זצ"ל, במה שמודפס במחזורים בחזרת הש"ץ, בעת אמירת ומפני חטאינו, מספר עבודת הקדש להחיד"א, תחינה למחילת עונות, האם אפשר לאומרה בר"ה שחל בשבת, והשיב רבינו, כן, (דעת נוטה ר"ה סי' תר"ט, ויתכן דכאן כיון דזה עת המסוגל לכך שרי לכו"ע, וכיו"ב אמר לי על הנדפס במחזורים לבקש בר"ה בעת שמאריך הש"ץ בקדושה באיה, וכן דעת רבינו שכל דבר שזה זמן המסוגל לכך שרי לבקש בשבת כמו התחינות בעת הדלקת נרות שבת ובעת שבוכה התינוק במילה ותפילת השל"ה בער"ח סיון וכיו"ב).

שכח רצה בשבת בר"ה ובעש"ת

גם בשכח רצה בר"ה שחל בשבת או בשבת שובה בעש"ת, חוזר ומברך אע"פ שרשאי מן הדין להתענות בשבתות אלו, דלגבי שבת יתכן יותר לומר לא פלוג (מחשבת עם סי' מ"ז ואף שלגבי יעלה ויבא דר"ה הביא המט"א סי' תקפ"ג ס"ד והמשנ"ב סי' קפ"ח סקט"ו דאינו חוזר כי מצוה להתענות, שבת שאני דבזה י"ל לא פלוג, ובדעת נוטה דיני ר"ה סי' תרל"ח כ' רבינו זצ"ל, לכאו' חוזר).

להחזיר הס"ת לארון קודש קודם ההפסקה

יש שמשאירים הס"ת בבימה עד התקיעות ע"פ דברי הרמ"א (סי' תקפ"ה ס"א) שתוקעין ליד הבימה כדי שזכות התורה תגן עלינו ויעלה זיכרוננו לפניו לטובה, עי' במשנ"ב (סק"ג) אמנם אצל רבינו נהגו ע"ם החזון איש זצ"ל ואביו בעל קהילות יעקב זצ"ל להחזיר את ספרי התורה לפני היציאה להפסקה קודם התקיעות, ושוב לא הוציאו אותם לתקיעות, (ארחות רבינו ח"ב עמ' קפ"א) ובראש השנה שחל בשבת כיון שאין תקיעות בודאי לכו"ע עדיף להחזיר את ספרי התורה לפני שיוצאים (מים חיים ר"ה פ"ג).

בענין תקיעות בער"ה ובר"ה כשחל בשבת

אין תוקעין בשופר בער"ה, גם כשחל ר"ה בשבת שבלא"ה אין תוקעין בשבת, (מועדי הגר"ח ח"ב סי' תמ"ב ועי' במשנ"ב סי' תקפ"ד ושעה"צ ל"ה דזכרון תרועה הוי כמו תקיעה), וגם בר"ה שחל בשבת נמנע רבינו מלקדש לפני מוסף (דקדוקי מצוות ר"ה וע"ש שהיה מקדש לפני חצות, ועי' תשוה"נ ח"ד סי' קל"ח דאף שאין תוקעין יש חומרא במוסף דר"ה שילפי' מזכרון תרועה דיש להזכיר זכרונות ועי' מועו"ז ח"א סי' י הערה ב), ואם תוקע בר"ה שחל בשבת דעת הגרעק"א (דר"ח מערכה ח') שיצא ואי"ז מצוה הבאה בעבירה דאינה עבירה דאורייתא, (שם תשובה תע"ב), ול"ד למש"כ תוס' (סוכה ג' א') שבסוכה הפסולה מדרבנן כלל אינו יוצא ידי חובה אפילו מן התורה, דכאן אין זה פסול אלא איסור דרבנן, (שמחת מרדכי עמוד שפ"ח).

נר של שבת ושל ראש השנה

נשאל רבינו זצ"ל, לגבי יו"ט שחל בשבת וטעו בברכה בהדלקת הנר וברכו רק על נר יום טוב ולא שבת האם תחזור להדליק ולברך, והשיב, כמדומה שחוזרת, וצ"ע, (מועדי הגר"ח ח"א תשובה ר"ה) ונשאל רבינו זצ"ל, בהא דביו"ט שחל בשבת אומר של שבת ושל יו"ט ומ"ט אין בהא משום אין חותמין בשתיים, והשיב, וז"ל שבת בכלל יו"ט ע"ש, ובר"ה שאומר יום הזכרון ל"ש זה, (ענפי משה יו"ט סי' צ"א), אם טעתה והדליקה רק עבור שבת אם זה קודם השקיעה יחזור הבעל וידליק ללא ברכה, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' י"ט).

מתי הדין בר"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, במש"כ ביערות דבש (ח"א דרוש ו') שהדין בראש השנה הוא בעת התקיעות, א"כ בר"ה שחל בשבת שאין תוקעין, מתי הוא זמן הדין, והשיב רבינו, זכרון תרועה הוי כתקיעת שופר, (דעת נוטה כת"י דיני ר"ה סי' תק"ס, וכן מבואר בשעה"צ סי' תקפ"א סקל"ה דאין תוקעין בער"ה כדי לערבב השטן ואף שחל בשבת מ"מ זכרון תרועה הוא כמו תרועה וכמש"כ בפתחי עולם שם סקט"ו, ועי' מש"כ הצל"ח ר"ה כ"ט א' שבי"ד של מעלה אין יושבים בדין בשבת, ועי' מש"כ רבינו בזה בדעת נוטה פ' אמור אות קכ"א, ובר"ה י"ח א' מבואר שדנו על התבואה כבר בלילה, ועי' ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג שלישראל הקב"ה דן ביום, ובשפת"ח כ' דקאי שם בברכות על דין אוה"ע, ואפשר דיש לחלק בין דין פרטי על כל אדם לדין כללי על המדינות בו יאמר או על העולם).

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:
נדרים פלוס 03-7630585 **שלוחה- 1586**
קהילות 073-2757000 **שלוחה- 4310**

עורך: יצחק גולדשטוף
ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com
רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק 053-3145900

משולחנו של
מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

תעוד מיוחד משולחנו של רבינו זי"ע בסעודת שבת קודש פר' כי תבא תשע"ג כפי שקבלנו מאברך חשוב שזכה להיות מיסב בשולחנו הטהור של רבנו הגר"ח קניבסקי זצ"ל, ויתקיים בו דברי הגמ' ברכות סד, א "ואמר רבי אבין הלוי כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה שנאמר (שמות י"ח) **ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים וכי לפני אלקים אכלו והלא לפני משה אכלו אלא לומר לך כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה". [והסתפקתי האם הא דאמרו בגמ' כל האוכל בסעודה שת"ח מיסב בה, האם זה נאמר גם באוכל מזונות או רק באוכל המוציא, לשם כך נטלתי ידי להיות מיסב ממש עמו].**

הרב התחיל לומר ווארט עה"פ "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אלקיך". מהו הכונה והשיגוך.
ואמר שלפעמים יש ברכה ואדם חושב שזה קללה בשבילו והוא בורח מזה, ואפ"ה מעידה התורה והשיגוך.
ושאל הגר"א מה למשל זה ברכה שאנשים חוששים, ואמר הגר"א אולי להיות גביר, דאנשים חוששים מזה ולפעמים זה מביא תועלת. וסיפר שפעם ר' מנדל זקש ביקש ברכה מהח"ח לילדיו ואמר לו שלא יהיו גבירים.
ושאלו מדברי הגמ' בברכות ו, ב שר' אליעזר חלש והגיע ר' יוחנן לבקרו, ושאל אותו ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות, מבואר שזה מעלה להיות עשיר.
ואמר הרב שהכונה שיכול ללמוד בשקט, והעירו מרש"י שם דכ' "אי משום מזוני - שאינך עשיר".

*

שאלתי דהנה שיטת הר"ש סירלאו בפאה שהמביא ביכורים צריך לומר הלל, האם מי שמביא ביכורים בר"ה צריך לומר הלל [וספרתי ששאלתי את זה פעם את הגר"א גניחובסקי זצ"ל ונשאר בצ"ע].
והשיב הרב דאין מביאים ביכורים ביו"ט.
ושאל הגר"א מן שליט"א למה לא מביאים.
ואמר מרן הגר"ח שאין מערבין שמחה בשמחה, דהרי בביכורים כתיב ושמחת בכל הטוב. [ודבר זה הוא חידוש דברמב"ם כ' דמבאים ביכורים עד סוף ימי חג הסוכות מבואר דמביאים בחוה"מ ולא חששו לאין מערבין].
ושאל הגר"א מן האם גם בר"ה יש דין של שמחה, והשיב כן.

*

שאלתי מה הדין אחד נעשה לו נס וניצל בר"ה האם מותר לו לומר הלל, וביאר הגר"א את השאלה, האם אסור לומר הלל בר"ה מצד היום, או דרק הר"ה לא מחייב בהלל, ואם יש סיבה אחרת צריך לומר.
והשיב שיכול לומר את הלל למחר בצום גדליה, דאין דין לומר דוקא באותו יום שניצלו מהנס.
והבאתי להרב את דברי רבי יונתן איבשיץ בהפטרה לא' דפסח דיחזקאל שהעצמות היבשות קמו לתחיה בר"ה, ולא אמרו הלל, דאין אומרים הלל בר"ה מבואר דאין אומרים הלל גם על הנס בר"ה, והסכים הרב לראיה.

*

שאלתי בדברי התרגום שני שהמן מספר על חגי ישראל מזכיר ב' ימי פסח היינו יו"ט שני של גליות, ב' ימי שבועות ורק ר"ה מזכיר יום אחד.
והשיב הרב בבדיחותא שהמן לא היה מספיק למדן וא"א לשאול עליו שאלות.

*

שאלתי האם יש דין קבלת פני רבו ברגל בר"ה דהרי אין חובת ראית פנים בעזרה.
והשיב לא כתוב [שצריך].

*

שאלתי בגמ' בכתובות כ' שהביאו לאלישע ביכורים אמרו לו שאין כהן גדול להביא לו ביכורים, ולכאו' מה שיטא לכה"ג הרי אין דין לתת דוקא לכה"ג.
ואמר שזה לשון מושאל, והכונה לכל הכהנים.
ושאלתי הרי בתרגום יונתן כתוב ליתן לכהנא רברבא, ומה הכונה שם.
וחידש דאי"ז דין בדיני ביכורים אלא הוא מהל' כיבוד לכה"ג.

*

שאלתי מה הביאור בתנחומא שמשה ראה שיחרב הבית ומה יעשו עם הביכורים, ומה אם כל הקרבנות.
ואמר הרב שזה מצוה, ושאר הקרבנות הם חובה, והצטער על המצוה.

*

שאלתי שבחז"ל אגדת אסתר כתוב שהמן לא עלה הגורל באלול מפני מלחמת עמלק, ושאלתי איזה מלחמת עמלק היתה באלול.
והשיב של פרשת בשלח.
ושאלתי הרי בפסוקים נראה שזה הי' בין פסח לעצרת, וגם העירו שם מדברי הלמכסה עתיק שהביא שזה היה בכ"ג אייר.
והשיב דהכונה למלחמת שאול ואגג, [והוא חידוש].

שאלות שאחרים שאלו:

בית כנסת שמתפללים על חולה מידי פעם ועדיין לא נרפא הרבה זמן האם צריכים להמשיך להתפלל.
השיב הרב עד שיבריא.

*

אם אחד אכל מזונות ופירות הארץ, ובעל המחיה לא אמר במעין התחינה על פירות הארץ, והזכיר בחתימה כן את פירות הארץ, האם יצא.
והשיב שצריך לחזור ולברך כי הוא משנה ממטבע שטבעו חכמים.

*

סיפר הבעל קורא ר' לייב נדל שפעם תקע להסטייפלר אחרי התפילה בר"ה תקיעות, ועוד באותו יום שלח לו הסטייפלר ספר מתנה להכרת הטוב, ושאל הגר"א כיצד נתן לו מתנה ביו"ט.
והשיב שהוא נתן לו את זה בשביל ללמוד.

*

שאלו מה המקור לכד יתבין ישראל.
ואמר בדברי הגר"א ואין כזה חז"ל.

*

שאל הגר"א למה יש כל כך הרבה קללות, וקצת ברכות הרי מדה טובה מרובה.
והשיב שהקללות זה ברכה, כדי שיעשו תשובה, וגם זה ניתן על הגוים.
ושאלו הרי ברמב"ן כ' שהכל התקיים בבית שני.
ואמר שתחילה נתנו על הגוים רק אח"כ שלא קיימו מצוות ניתן עליהם.
והגר"א הזכיר את הוארט של המגיד מדובנא וביקש מהרב שיגיד את זה, והרב אמר שיגיד לו אח"כ ורק בסוף אמר לו ביחידות. וכך מסר לנו הגר"א שאמר לו מרן, שהיה מלך שבנו חלה בגרונו והלך לבקש סמי רפואה, וביקש מהרוקח שיתן לו תרופות קלות, והרוקח התחיל לעשות תרופה והביא הרבה חומרים ורפואות, והמלך אומר לו הרי בקשתי ממך לא לעשות את זה, והוא ממשיך, וכך שפתאום מרוב הריח התחיל להשתעל וכך יצא כל המוגלה, וזה המשל שעם ישראל ישמעו את כל הקללות, ואז בזה לבד יפסיקו את העבירות.

*

הגר"א אמר שהנה אחרי כל הקללות באה הפטרה של קומי אורי כי בא אורך, ושאל את הרב מתי חובר הפטרות לכל פרשה.
והשיב הרב שזה מהקדמונים, אבל לא ביאר מתי זה היה.

*

מהנהגות הרב בסעודה, הרב אמר ברשות לפני הקידוש, ולא אמר סברי וצריך לבדוק טעמו.
הרב נטל מים בכוס חד פעמי בין הדגים לבשר.

*

הרב כיבד להגר"א מן לזמן, ואמר ברכת האורח, וענה ע"ז אמן, [ויש שהעירו שם שהרב סובר לא לומר, אבל הגר"א אמר שהרב אמר לו לומר].

*

יתן ה' שנזכה שמזיו השכינה שזכינו היום לעלות ולהתעלות ולזכות בקרוב לביאת המשיח בגאולה שלימה, ומלכנו בראשנו.

(מערכת וארכיון "דברי שי"ח" שומרת לעצמה את כל הזכויות ואין להעתיק ללא רשות).

בס"ד

דרכי החיזוק

"דבריהם הם זכרונם"
לעילוי נשמת מרן רבינו
ירחמיאל גרשון ב"ר **צבי יהודה**
זללה"ה

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • כי תבוא – אלול תשפ"ו

778

דברים שנאמרו בסיום מסכת בבא בתרא בישיבת פוניבז'
מוצאי ש"ק שופטים, ד' אלול תש"ע.

פתיחה בכבוד אכסניה של תורה

יש דבר ידוע שפותחים בכבוד אכסניה, כשנמצאים באכסניה של מכניסי אורחים מכבדים אותם בדברי כבוד, וכך אמרו בגמרא בסוף ברכות (סג, ב) "כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה פתחו כולם בכבוד אכסניה ודרשו", והיינו שדיברו בכבוד מחזיקי התורה, שהם אכסניה של תורה.

וכתוב אחר כך "פתח רבי יהודה ראש המדברים בכל מקום בכבוד תורה ודרש", ולכאורה הוא פתח בכבוד תורה ולא בכבוד אכסניה, אבל כבר פירש המהרש"א שם כי מאחר שמדובר באכסניה של תורה, הרי כבוד התורה הוא גם כבודה של האכסניה, שהם עושים את כבוד התורה.

מבקשי תורה נקראים מבקשי השם

ומה היא הפתיחה בכבוד תורה? מביאה הגמרא את הפסוק (שמות לג, ז) "ומשה יקח את האוהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אוהל מועד, והיה כל מבקש השם יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה", והיינו שמשה רבינו אחרי חטא העגל היה לו אוהל מחוץ למחנה, וקרא לו אוהל מועד, ואין זה המשכן, אלא מקום של בית ועד לתורה, וכל מי שרצה ללמוד תורה ממשה רבינו, היה הולך אליו לאוהל שמחוץ למחנה.

ואמרו על זה בגמרא "ומה ארון השם שלא היה מרוחק אלא שנים עשר מיל אמרה תורה והיה כל מבקש השם יצא אל אוהל מועד, תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה על אחת כמה וכמה", והיינו שרואים מכאן שמי שמבקש תורה נקרא 'מבקש השם', והוא תואר מיוחד למי שמשתדל עם איזה קשיים ללמוד תורה, כי מבקש פירושו שמחפש ומשתדל, כמו אם תבקשנה ככסף (משלי ב, ד), ואם על קשיים קטנים כאלו לצאת מחוץ למחנה למשה רבינו כבר נקראים מבקש השם, קל וחומר תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה, שנקראים מבקשי השם, וזהו שמם ומהותם.

ושמעתי מאחד שלמד אצל מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל בקמניץ, שפעם באו לרבי ברוך בער שני בחורי ישיבה מעיר אחרת, ורבי ברוך בער אמר להם: **'שלום עליכם, וואס מאכט איר מבקשי השם'**, מה שלומכם מבקשי השם, כי רבי ברוך בער ראה כל דבר על פי התורה, איך התורה מגדירה את זה, וכשראה בחורי ישיבה שבאים מעיר לעיר ללמוד תורה, קרא להם בתואר המוזכר עליהם בגמרא – מבקשי השם!

מעלת מסיימי המסכת למרות הקשיים

וכך גם כאן בודאי שיש איזה קשיים, אבל זה כדאי! ונקראים מבקשי השם, ועכשיו שעושים את הסיום על מסכת בבא בתרא שלמדו בחורף ובקיץ, הרי זה גם כן קושי גדול, ללמוד ולסיים כל המסכת, שלא הכל לומדים בעיון, כי אי אפשר בשנה אחת ללמוד כל בבא בתרא בעיון, והמהרש"ל כותב (בהקדמה לים של שלמה חולין) שלמד פרק מצות חליצה בששה חודשים, פרק אחד של ששה דפים בששה חודשים, ואם זה לוקח ששה חודשים, בודאי שאי אפשר כל בבא בתרא בעיון בעשרת החודשים שלמדו בחורף ובקיץ ובין הזמנים, וכיון שצריכים בשביל זה ללמוד גם שלא בעיון, זה נגד הזרם, והוא קושי נפשי גדול.

והכרתי אחד שלמד בישיבה לפני עשרות שנים שהיה לו תפיסה מהירה מאד, ואמרתי לו כי הוא יכול להיות בקי בש"ס בקלות, ואכן כשהתחילו מסכת חדשה הוא למד בזמן קצר כשלושים דף, אבל אחר כך בא אלי ואמר שהחליט להפסיק ואינו יכול להמשיך כך, כי הוא מתבייש מהחברים... ונשאר ללמוד רק בעיון שלא לפי טבעו, והסוף היה שנשאר בלי שניהם, כי ללמוד רק בעיון קשה לו, וללמוד בבקיאות הוא מתבייש.

והנה **אם לומדים וחוזרים הרבה פעמים את הגמרא רש"י ותוספות, ממילא על ידי זה יש גם הבנה, והוא דבר ידוע, שכל חזרה מוסיפה הבנה, והחזרה היא עיון, ואחרי כמה חזרות מקבלים בהירות שאין כמוה!** ומי שטעם יודע את הטעם והמתיקות שיש בזה, ואחרי שמתחילים זה מושך, וכל הקושי הוא להתחיל, כמו שמביא רש"י (שמות יט, ה) מחז"ל שכל ההתחלות קשות אבל אחר כך יערב לכם. וכיון שהמסיימים עברו קשיים, הרי הם מבקשי השם, וזהו השם והתואר שלהם.

עמל התורה פירושו ניצול הזמן

ורבים שואלים אותי ובאים בביקורת על מה שאני מדבר ללמוד כמות, שהרי צריך עמלה של תורה, כמו שאמרו (אבות ו, ד) ובתורה אתה עמל, ואמרו (מגילה ו, ב) יגעתי ומצאתי תאמין, ואם לומדים גם בכמות שלא בעיון לכאורה חסר ביגיעה ובעמל.

אבל באמת רואים את כל גדולי הדור, שהם תמיד שמחים בחלקם, ישנים כמה שצריך ואוכלים ושותים ורגועים בלי מתח, וגם המתמידים הכי גדולים, כשהם לומדים הם שמחים ורגועים, ולא רק עכשיו אלא גם בצעירותם כך הם התחילו, ולא השתנו בזקנותם אלא כך למדו כל השנים, ולכאורה היכן העמל, הרי צריכים לעמול בתורה.

והתשובה היא כי **עמל נקרא ניצול הזמן, עם הכמות ועם האפשרות של ההבנה כל אחד לפי כוחו,** ניצול הזמן וההבנה כפי כוחו בלי מתח וביישוב הדעת, וזהו עמלה של תורה, שהזמן מנוצל בלי בטלה, בלי דברים בטלים ובלי מחשבות בטלות. ואמנם זוהי דרגה גבוהה, אבל כשמתרגלים אפשר שיהיה גם "כל היום היא שיחתי" (תהלים קיט, צז).

בענייני הפרשה

והלכת בדרכיו – מידות טובות יסוד השלמות

בפרשת השבוע נאמרה מצות עשה (כח, ט) "והלכת בדרכיו", ובשערי תשובה לרבינו יונה (ג, יז) כתב שזו אחת מהמעלות העליונות שנמסרו במצוות עשה: מעלת לכת בדרכי השם, והיינו מידות טובות, כמו שאמרו חז"ל (שבת קלג ועוד) מה הוא רחום וחנון אף אתה היה רחום וחנון.

וכתב רבינו יונה שם כי לכל אחת מהמעלות העליונות יש כמה מדרגות, וכן במידות הטובות יש הרבה מדרגות, שהן בכלל מצות והלכת בדרכיו, וזה חיוב! לקיים את המצוה בשלמות.

ויש בזה עוד מצות עשה (ויקרא יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך", ובירושלמי (נדרים ט, ד) אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, והיינו שאין זו סתם מצוה, אלא 'כלל גדול בתורה'.

והפירוש בזה כמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה (ש"א ח"ב) שאם חסר בשלמות המידות הטובות, חסר בשלמות כל המצוות, ולא שייך שלמות בשום מצוה בלי שלמות במידות, כי המידות הן מהות האדם, ואם האדם הוא בעל מידות טובות אזי הנפש היא מושלמת, וכל המצוות אצלו בשלמות, אבל אם חסר בשלמות הנפש חסר בשלמות כל המצוות שהוא עושה.

ובאבן שלמה בתחילתו מובא בשם הגר"א כי "כל עבודת השם תלוי בתיקון המידות", והיינו כמו שנתבאר, שכל עבודת השם של כל התרי"ג מצוות תלויה בשלמות המידות, ובלי תיקון המידות אין שלמות בעבודת השם. ומוסיף שם כי "כל החטאים מושרשים במידות", היינו שהמידות הרעות הן הגורמות לכל החטאים.

וכתב שם כי "עיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים", היינו שהתכלית והמטרה של החיים, שבשביל זה האדם חי, הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ובלא זה למה לו חיים, כלומר שאין לו בשביל מה לחיות ואין תועלת בחיים שלו, אם לא יתחזק בשבירת המידות.

(מתוך שיחה תשרי תשס"ו)

לקבלת השיחות במייל A527600485@gmail.com לתרומות והנצחות – 0527600485
ניתן לתרום בעמדות 'קהילות' ו'נדרים פלוס' לפי החיפוש 'דרכי החיזוק' (קוד 710)

כיצד להרגיש את ה'אשריך' בתורה

ואף על פי שצריך מיעוט שיחה (אבות ו, ה), וידוע מהגר"א שפירש בזה שצריך גם שיחה בטלה קצת ליישוב הדעת, אבל יכול להיות גם שהתורה עצמה היא השיחה, כי מה היא 'שיחה'? שיחה שהולכת בצורה קלה שלא צריכים כלל להתאמץ עליה, **וכשלומדים באופן כזה אזי התורה עצמה היא שיחתי, כי זה מאד נעים, ודבקים בתורה בשמחה!**

וזהו עמלה של תורה עם אשריך בעולם הזה, ולכאורה קשה איך שייך אשריך, הרי זה עמל וקושי, אלא שבאמת לא מרגישים קושי, כי זה מאד נעים, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו, מה נעים ומה יפה – זה נעים ויפה, ומרגישים מאושרים, אשריך בעולם הזה. וצריכים לדעת את זה, ולקחת דוגמא מאלו שמסיימים את המסכת.

עבודת ימי האלול ביישוב הדעת

ובנוסף הרי אנו עומדים עכשיו בחודש אלול, וגם בזה **צריכים לדעת שלא טוב להיות מתוח באלול,** ומי שמתוח יש לו בלבול הדעת, ואמנם נכון שצריך להתחזק ולחזור בתשובה, והתשובה היא קרבת אלוקים, כמו שכתוב (שיר השירים ו, ג) אני לדודי ודודי לי, אבל זה צריך להיות ביישוב הדעת, להתקרב ביישוב הדעת, עם יותר דבקות בתורה ומידות טובות.

תיקון המידות, לתת הרגשה טובה לשני

וצריכים השתדלות בתיקון המידות, להרגיש את השני, ובשערי תשובה לרבינו יונה (א, ח) כתב שיש דברים חמורים שלא נזהרים בהם, כגון העלמת עין מן העני, ומלפנים חשבתי כי העלמת עין פירושו כשעני מבקש צדקה ולא נותנים לו, אבל מי שנותן צדקה הוא כבר בשלמות ואינו מעלים עין.

אבל אחר כך ראיתי שהמהרש"א אומר לא כך, כי בגמרא אמרו (כתובות סז, ב) שחיוב צדקה הוא די מחסורו אשר יחסר לו, ומובא שם על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו, ופעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו והוא בעצמו רץ לפני העני שלושה מילין, ופירש המהרש"א דהיינו מפני שאותו עני הורגל לזה, וכיון שרגיל בכך הרי זה חסר לו, והוא בכלל חיוב צדקה לתת לו די מחסורו אשר יחסר לו.

ואף על פי שהיו לו מאתיים זוז, ומי שיש לו מאתיים זוז אינו נקרא עני, מכל מקום זה כמו שאמרו (פאה ה, ד) עני היה באותה שעה, שהוא עני לסוס ולעבד שירוץ לפניו, וצריכים לתת לו את זה מן הצדקה.

ומצינו בצדקה (ב"ב ט, ב) שהנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה, והיינו שאם חסר לו מצב רוח וצריך פיוס בדברים, הרי הוא עני לזה, ואף על פי שיש לו מאתיים זוז אבל הוא עדיין נשאר עני במצב רוחו, שחסר לו הפיוס בדברים וצריך שידברו איתו, כי **אדם זקוק לחברה, שמישהו ישתתף איתו, לפי מדרגתו, ובלי זה הוא יכול להיות בדיכאון, ואם לא נותנים לו את זה ולא מפייסים אותו בדברים, זה גם כן נקרא העלמת עין מן העני.**

וכשנמצאים בישיבה יכול להיות אפילו מי שהוא עשיר, אבל חסר לו המצב רוח וצריך פיוס בדברים, ויש כאלו שאין זה ניכר עליהם, כי בדרך כלל אדם מסתיר את הקשיים שלו, ולכן מי שיכול לפייס בדברים לתת לשני הרגשה טובה, צריך לעשות כן, וזו מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, שדוחה תלמוד תורה, והתורה מחייבת את זה.

וכאמור זה בכלל העלמת העין מן העני שרבינו יונה מזכירו בעיקרי התשובה והוא מן החמורות, שהשכר על זה גדול מאד וח"ו להיפך אם לא מקיימים החטא חמור מאד.

החיוב לקנות בטבע אהבת חסד

והמידות הטובות צריכות להיות בטבע, ולא רק 'הנהגה' של מידות טובות, ומי שרק מתנהג כך ואין זה טבעי אצלו הרי השני מרגיש בכך, ופעם אמר לי אחד שהוא עשה טובה למישהו, והלה העיר לו שהוא עושה את הטובה רק מפני שזה מצוה, ולא מתוך שהוא אוהב אותו אלא מפני שרוצה את העולם הבא, והוא הרגיש שההערה נכונה, וכאב לו מאד על זה, שלא הגיע למדרגה לעשות הטובה מאהבת חסד.

וצריכים שתהיה אהבת הבריות, ואהבת חסד, וזה מהדברים שהשם דורש ממך, כמו שכתוב (מיכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד, ולא אמר **עשות** חסד, אלא **אהבת** חסד, דהיינו שהחסד יהיה מתוך אהבה, שבאמת יאהב את השני, וירצה לעזור לו ולהיטיב איתו, ומתוך כך גם ידבר איתו וייפייסו בדברים.

ועכשיו זהו הזמן לכך, כידוע שבקלם באלול דיברו על אהבת הבריות, ובמשך כל האלול הייתה תלויה שם מודעה להתחזק באהבת הבריות, שזהו הדבר הכי חמור והכי גדול אם מתחזקים במידות טובות.

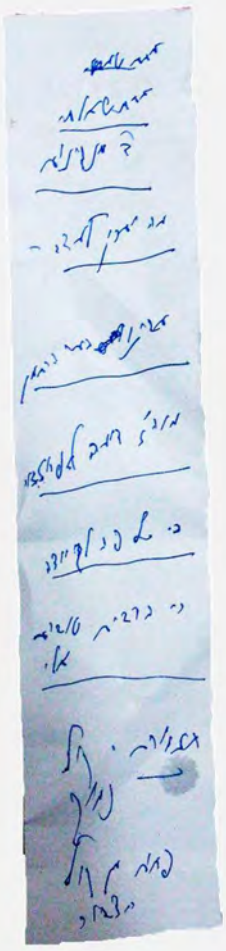
וכמובן צריכים הבנה לדעת איך להתחזק, וצריכים את התורה שהיא תבלין ליצר הרע, עם תפילה, כמו שאמרו (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם ירבה בישיבה וכו' ויבקש רחמים, ועל ידי זה ביחד הכל מתחזק ויש סייעתא דשמיא לזכות לכל הטובות שבעולם.

ובימים אלו שאנו מחכים לכתיבה וחתימה טובה, בעזרת השם עם כל החיזוקים שאנו עושים נזכה לכתיבה וחתימה טובה!

סיום מסכת באווירת 'אלול'

לפני קרוב לשלושים שנה הנהיג רבינו לערוך בישיבה בכל תחילת זמן סיום על המסכת שנלמדה בזמן הקודם, כדי לרומם ולייקר אצל התלמידים את חשיבות ענין לימוד כל המסכת. הסיום היה מתקיים במוצאי שבת הראשון של הזמן בליווי תזמורת ושירים לכבודה של תורה, ובהשתתפות ראשי הישיבה שהיו מגיעים למעמד ונושאים מדברותיהם.

בזמן אלול לא נערכו מעמדי סיום, היות ובמחזור הלימוד של פוניבז' ממשיכים באלול ללמוד אותה המסכת שלמדו בקיץ. יוצאת מן הכלל מסכת בבא בתרא שנלמדת בחורף וגם בקיץ, כאשר לאחר מכן באלול לומדים מסכת מכות כמו באלול הנוכחי, והיו עושים הסיום על שתי המסכתות בבא בתרא ומכות בתחילת החורף שלאחר מכן.

אמנם בשנת תש"ע הוחלט לערוך הסיום על בבא בתרא בנפרד, מיד בתחילת אלול, ואמר רבינו כי מאחר שזהו זמן אלול יש לערוך הסיום באופן יותר רציני, ורשם בכתב ידו כמה שירים המתאימים למעמד שיתקיים ברוממות ורצינות הראויה לאלול.

להלן צילום כתב היד שנשתמר, באדיבות תלמידו רבי יוסף שטראוס שליט"א:

אחת שאלתי ב' מנגינות

מה יתרון לאדם

אבינו האב הרחמן

עוה"ז דומה לפרוזדור

כי כל פה לך יודה

כי הרבית טובות אלי

תזמורת - קול נמוך פחות מקול הציבור

~~~

עוד סיפר אחד התלמידים, כי בהזדמנות אחרת התקיים בישיבה מעמד סיום הש"ס שנלמד בצוותא על ידי בני הישיבה לעילוי נשמת אביו של אחד מבני החבורה, וערכו את הסיום במלאות שנה לפטירתו בעיצומם של 'עשרת ימי תשובה'.

והורה אז רבינו שלא להרבות בשירים, ושרו במשך זמן ארוך רק את השיר **'אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה'.**

~~~

בראש גיליון זה הבאנו את דברי רבינו בסיום בבא בתרא הנ"ל. אלול תש"ע.

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת הרב **משה שמואל לוקסנברג** זללה"ה
ב"ר **ישראל מיכאל** זללה"ה נלב"ע ט"ז אלול התשנ"ד תנצב"ה

לעילוי נשמת הבחור **ישראל אליעזר דוב** בן **צבי** ז"ל
נלב"ע כ"א אלול תשל"ג תנצב"ה

לעילוי נשמת מרת **לאה נחמה קורצוויל** ע"ה
בת הרה"ח רבי **שמעון קאפ** זצ"ל נלב"ע ט' אלול תשפ"ו
כוס תנחומין נשגר בזאת לידידינו היקרים
בנה רבי **מיכאל** שליט"א וחתנה רבי **משה גרינברג** שליט"א
מחשובי תלמידי רבינו זללה"ה העומדים לימיננו בכל עת
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

דבר דבר

מרבן של ישראל רבנו מרן הגר"ד לנדו שליט"א

פרשת כי תבוא
תשפ"ו

גליון מס' 75

פניני הבר | פנינים והערות בעניני הפרשה

(מדברים שנאמרו תחת השיחים במו"מ עם מרן רבינו שליט"א).

עניני ביכורים

שאלו קמיה רבינו שליט"א, **אם אפשר להביא לחם לביכורים**, והביאו דברי הריטב"א בהל' ברכות (פ"ב אות ט"ז) שכתב שאם ברך על פת בפה"א לא יצא דכיון שנעשה פת אינו נקרא פרי כלל, והסכים דלכאו' יש להביא מדבריו ראיה, ואמרו, כי בעבר הביא כדמות ראיה מהא דכתובות (דף ק"ה ב'), שהקשו אקרא ד'ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלקים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו', וכי אלישע אוכל בכורים הוה, **ומדוע לא הקשו גם כן דאין מביאים בכורים לחם, ומשמע שאפשר להביא לחם לביכורים**, ואמר שאי"ז ראיה, **דמשכח"ל לחם ביכורים בתשלומי ביכורים לסוברים דבעי' דבר הראוי להיות תרומה**[1], ואם אכל ביכורים ושילם לחם הוי לחם ביכורים[2].

נוסח פרי על לחם

והוסיף רבינו, דבנוסח הפרשת תרו"מ על **לחם**, אם אומר בלשון **"פירות אלו"** לכאו' תליא אי אומר בלשון חז"ל או בלשון המדוברת [שבלשון חז"ל הרי הם בכלל פירות הללו, אבל בלשון המדוברת אינו פירות], ואשכנזי שיאמר בלשון המדוברת [היינו בהברה המדוברת] יל"ד שלא יצא, אולם לספרדים אין חילוק דזוהי צורת דיבורם בלאו הכי [דהוא אותו הברה].

ודנו שכן גם הוא הלשון של המשגיחים בהפרשה [וא"כ יהני, כיון שכך לשון המשגיחים היא גם על לחם לומר פירות], ואמר רבינו, **דיל"ד בזה** [דסגי במה שכך מדברים בהפרשה], **אך אם מועיל, גם אם יאמר על לחם "ירקות" יהני** [שהרי גם זהו לשון המשגיחים][3].

עוד ראיות אם אפשר להביא ביכורים לחם

ובפעם אחרת אמרו קמיה רבינו, **להביא ראיה דאי אפשר להביא לחם לביכורים**, דברש"י בפסחים (ל"ו, א') כתב גבי **מצת ביכורים**, **"כגון כהן שהביאו לו חיטים ביכורים בירושלים"**, וצ"ב מה הוצרך רש"י לכ"ז, והרי הוא דבר פשוט מה שהיה מצה ביכורים, ומה איכפ"ל אם הביאו לו אותה מצה או חיטים או קמח, ומשמע שא"א להביא לחם לביכורים, וכוונת רש"י לפרש דמצת ביכורים משכח"ל רק בהביאם חיטים. ואמר רבינו, שהשאלה היא שאלה, אבל התשובה לא מספקת. ואח"כ אמר דיש לומר דכוונת רש"י משום שצריך מצה לשמה, ויל"ד אם בכדי לעשות את המצה לשמה צריך דוקא בעלים, וא"כ בביכורים א"א שהישראל יעשה לשמה, ולכן פירש"י כן, [ושאלו, אם יל"ד כן בכל דבר דבעי לשמה, כגו' ציצית, והשיב בחיוב].

אם שייך 'טנא' בלחם

עוד אמר רבינו שליט"א, בדרך אפשר, **דיל"ד מעוד טעם דלא יהני ביכורים מלחם, דכיון דבעי' טנא, א"כ אפשר דלא חשיב טנא רק דבר שצריך טנא, אבל לחם שאי"צ טנא לא חשיב כעומד בתוך הטנא והרי זה כאילו הביאו בלא טנא**[4]. ובשלמא פירות הסל מאגד אותם, אבל בלחם אינו שייך והוי כאילו הביאם בלא טנא. ושאלו, שהרי אפשר להביא כמה לחמים, ואמר רבינו, דאי משום הא לא קשיא[5].

ושאלו, **במביא ביכורים מיין ושמן, ששם גם לא שייך טנא**, שהרי אם יביאם בסל ישפכו, ואמר רבינו, **דצ"ל שעשו אריגה צפופה של מתכת באופן שלא ישפך משם המשקה**, כמו סלי כסף וזהב, וכהאי גוונא חשיב טנא ומאגד אותם, אבל בפת לא שייך איגוד הטנא. [ובהזדמנות אחרת אמר רבינו, דדינא הוא דאם הפריש ביכוריו ע"מ להביאם יין מביאם יין (ירושלמי חלה פ"ד הי"א), ולכאו' הא איכא דין טנא (וכמבו' בירוש' פ"ג דביכורים ה"ד שהוא לעיכובא), ואיך יביא היין בטנא, והלא ישפך כולו, וצ"ע מה עשו, ואולי עשו אריגה צפופה, או שהדביקו למטה, וצ"ע].

ושאלו, **בזמן שא"י עשתה פירות גדולים** (עי' שלהי כתובות) איך הביאו ביכורים, **והרי היה אפשר להביא רק פרי אחד, והוא אי"צ טנא, ואי נימא דבעי' מילתא דבעי טנא הרי פרי גדול אינו צריך לטנא**, והשיב רבינו, **שלא כל הפירות היו גדולים, והיו בהם גם קטנים** ואותם הביאו, (וע"ע להלן).

שינוי אינו טעם לפטור בביכורים

עוד שאלו, אם יל"ד מטעם אחר שלא יהי' ביכורים מלחם, מאחר דהוי שינוי, ששינה את החיטים ועשאם לחם, והרי מצינו שינוי פוטר גם במתנות עניים ומתנו"כ. והשיב רבינו, דאין לדון כאן מטעם שינוי, דזה שייך רק בדבר שיש מעשה המחייב, ועכשיו שנשתנה אין כאן את הדבר שנעשה בו המעשה, אבל כאן הביכורים יש בהם קדושה והיא נשארת גם אחרי השינוי, והשינוי אינו טעם לפטור[6].

שיעור סל לביכורים

אמר רבינו, דהנה ביכורים **שיעורם אחד משישים** (כמבו' בירוש' רפ"ג דביכורים), **ויש לשאול איך יתכן שמי שיש לו כ"כ הרבה שדות, שיביא את כולם לביהמ"ק, ויטלם על כתפו**, ויניף וכו', וזה מן התימה. ואמרו על אגריפס שנוטל הסל על כתפו, וכי היה לו רק סל. ולכך אמר רבינו, שנראה לחדש, ואמנם זה חידוש גדול, **אבל נראה לומר דדין אחד משישים הוא רק אם אין לו כדי סל, אבל אם יש לו שיעור סל אי"צ להביא יותר**, ואמנם זה חידוש אבל כך נראה. ודנו בשיעור סל בזה מהו, ואולי נימא שהשיעור הוא מ' סאה. ואמרו שיקשה כן גבי הא דמבו' בסוף כתובות שא"י היתה עושה הרבה, איך היו מביאים אז ביכורים, וכגו' ההוא דאמר גבי אשכולות ענבים, שוורים אני רואה בין הכרמים. ואמר דאיה"נ גם שם צ"ל כן.

אם כהן נוטל חלק בראש בביכורים

דנו **אם יש דין כהן גדול נוטל חלק בראש בביכורים** (וכדינו בשאר קדשי משמר כמבו' ביומא דף י"ד א'), ואמר דפליגי תנאי בדין הביכורים אם הם לכל כהן או לאנשי משמר

---

1. דנחלקו האחרו' בתשלומי ביכורים אם נעשים תרומה או ביכורים, עי' מנחת חינוך מצווה רפ"א וחי' מרן רי"ז הלוי במכתבים בסוף הספר.
2. ויש להעיר קצת, דלכאו' להצד דנעשים תרומה, הרי אין עליהם שם ביכורים רק שם תרומה, וא"כ לא הוי לחם ביכורים.

ואח"כ הדברים הנ"ל כתב רבינו, **לחם ביכורים דאלישע א"א לפרש על ביכורים ממש למה שאמר... דלפי"ד הלכ' ברכות לריטב"א ל"מ בפה"א בדיעבד על פרי דלחם לא הוה פרי וא"כ בכורים דכתיב בהם פרי ל"מ כדהוו לחם.**

הא ודאי דלענין האמור ברא"ש פ"ה דב"מ סמ"א לענין פירות דלא הוציא הרא"ש לחם מן הכלל האמור שם אינו ענין לנידון הריטב"א.

3. לא התברר כ"כ.
4. וי"ל"ד אי טנא מעכב. ובגי' הירוש' פ"ג ביכורים ה"ד גבי מה שאמרו מהו להביאם בתמחויים של כסף, ציין רבינו לספרי עה"פ ושמת בטנא שכלי מעכב. וכ"פ הרמב"ם פ"ג ביכורים ה"ז שטעונים כלי, וע"ש בדר"א בענין אי בעי' טנא דוקא, ובישוב שי' הרמב"ם. אלא דיל"ד לפי מה שהביא שם מהחזקוני דדין טנא הוא רק דרך כבוד, שא"כ לא בעי' דוקא מידי דבעי טנא רק דרך כבוד, ועי'.
5. ולכאו' הכוונה, שלחם הוא דבר שאי"צ סל בעצם אלא רק ניתן בעצמו, ואף אם דרך מקרה נותן כמה לחמים אי"ז מתייחס ללחם דיקא, אבל פירות הוא דבר שבעצם מתייחס לכלי, ועי'.
6. לכאו' עיקר הסברא, שדבר שיש עליו עדיין קדושה א"כ בהכרח הוא במילתיה קאי, ולא שייך לדון כאן שינוי גם כלפי דין ממון השבט, משום שנשאר הדבר המחויב.

יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" k.gilyonot@gmail.com להקדשות ע"ג הגליון: 053-3145900

(כמבו' במתני' סוף ביכורים), **וכל הספק רק להצד דלאנשי משמר** [דאילו הם לכל כהן הרי ודאי אין לו מעלה].

ובעיקר דין זה שניתנים לאנשי משמר, בחזו"א (ליקוטים זרעים סי' ח' סק"ד) כתב דהוא מדרבנן, וא"כ תו ליכא ספק [כנראה דכיון דאין עיקר דינו לאנשי משמר, ואי"ז מיועד בעצם למשמר, ודאי אין מעלה לכה"ג], ורק ילה"ס למה שהוכיחו מהירוש' שהוא דין דאו'.

דרך גדילתן בביכורים

הביאו מס' **ליקוטי יהודה** (פ' תרומה) **לנכד השפ"א שהביא מסבו להסתפק אי בביכורים יש דין כדרך גדילתן**, (דכל המצוות ילפי' בסוכה מ"ה, ב' מעצי שיטים עומדים דבעי' דרך גדילתן). **ותמה ע"ז איך שייך לומר שיהא כאן דין דרך גדילתן, דכאן הוא "הבאת אוכל" ולא לקיחה**, [ורק בדבר שהוא לקיחה שייך לומר שיש צורה בלקיחה, אבל בהבאת אוכל יביא איך שירצה]. והוסיף רבינו, שביין ושמן ל"ש כדרך גדילתן, וכן בחטה ושעורה וגפן הוא קשה, שהרי הם קטנים. ואמר שגם בפלפלין לס"ד דגמ' דפרי עץ הדר הוא פלפלין (סוכה ל"ה, א') הוא קשה איך יטלו אותו בצורה של דרך גדילתן.

בישול בסיר שנתבשל שם ביכורים

עוד אמר רבינו, **שבסיר שמבשלים את הביכורים א"א לבשל שום דבר אחר, לא תרומה שמותרת חוץ לירושלים, ולא מע"ש שמותר לכל אדם, ואם יבשל בהם הרי מביא קדשים לבית הפסול** (עי' מע"ש פ"ג מ"ב), וא"כ היה צריך להיות **מערכת כלים נפרדת לכל דבר**, תרומה, מע"ש, ביכורים. ורק אם קנו תרומה מדמי מע"ש, אע"פ שאסור (כמבו' במע"ש שם), היה אפשר להשתמש עם הכלים של הביכורים. ועוד אמר רבינו, **שהיה מערכת כלים נפרדת גם לחוזרת לבית אביה** [שהרי אסורה בחו"ש כמבו' יבמות פ"ז, א'], וא"כ היה לכל אחד כלים נפרדים.

דבר לדור

לרגל יום היארצייט להרב מפוניבז' נביא דברים ששמע ראה והבחין, וזכרונותיו מימי נעוריו, דור של חורבן ובנין. מדברים שסיפר בהזדמנויות שונות על שנותיו בישיבת פוניבז'.

הרב מפוניבז', אהבת עולם

את הרב מפוניבז' שמענו בישיבה בשיעוריו השמחים ושיחותיו. כל מה שהוא הוציא מהפה היה מלא טעם, רק הנעימה של הדברים, עוד לפני החידושים. וגם כשדיבר לבעלי בתים, שמעתי אותו כשדיבר ברחובות על פליטי השואה. הגיעו הרבה יוצאי ליטא לשמוע. כל הנוכחים הורידו דמעות (מעות אני לא יודע...). הוא בנה עולם.

איך הגעתי לפוניבז'? הייתי בשבועות בבני ברק אצל קרובי משפחה, ועליתי ללמוד בלילה בישיבה. בית המדרש המלא לומדי תורה, לילה שלם של שבועות, עשה בלבי רושם גדול, ורציתי ללמוד בישיבה. אחרי תקופה, פגשתי את הרב בתחנה המרכזית בתל אביב, ניגשתי אליו ואמרתי לו שאני רוצה להכנס לישיבה. הוא זכר אותי, התקבלתי על המקום, בתחנה בתל אביב.

היתה לו אהבה נפלאה לאנשים ותלמידים, בחינת אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. הוא הכיר כל אדם שראה, וזכר אותו.

כשבאתי לישיבה לא היה לי סטנדר, ישבתי על הספסל וגמרא קטנה בידי, הרב עבר שם ואמר, למה אין לך סטנדר. הוא קרא לנגר שעשה סטנדר עבורי ועבור בחור נוסף.

הרב היה רגיל לעבור בין הספסלים, היו מדברים איתו. בזמן הראשון שלמדתי בישיבה, למדנו את הסוגי' של ברירה בדף כ"ה [היום לא מגיעים לשם...] שאלתי אותו, באומר שני לוגין שאני עתיד להפריש, חששו שמא יבקע הנוד, למה לא יתנה שיחול המעשר בשני לוגין שיצאו תחילה. בנוסח כזה גם אם יבקע הנוד וישפך היין לא תהא בזה תקלה. הרב היה אז צרוד מאוד ולא יכל לדבר, הוא הלך לחדרו וחזר אחר כך עם התשובה כתובה על נייר, לפי המחלוקת בנדרים דף ט"ו מחלוקת לא אישן היום אם אישן למחר. הפתק היה שמור אצלי שנים רבות עד שאבד, וחבל על דאבדין.

הוא היה אומר כל יום שיעור באורח חיים. אחר כך הוא התחיל למסור שיעורים קבועים ב'מסכת השניה', יומא [הרב רצה שבעלי הכשרון יתפתחו יותר, והוא הנהיג סדר נוסף במסכת אחרת]. זה הכניס אותנו לקדשים, בשיעוריו הגאוניים והנפלאים.

הרב היה אדם גדול מאוד, הוא קיבל הרבה מהחפץ חיים, גם החזון איש העריך אותו בהפלגה. ראיתי את החזו"א מכבד אותו בשמחת תורה בצורה מיוחדת. היתה לו אהבת תורה מופרזת שהיתה ניכרת כשהוא דיבר בד"ת. אני זוכר איך שהוא חזר בשיעור על שאלת הגמ' זבחים דף פ"ז פיגול בעולת העוף היכי משכחת לה. בכזו התפעלות וטעם. הוא הדגיש את היופי שבשאלה כאילו הוא חוזר על קושי' ששמע מהעילוי ממיצ'ט. כמו אדם שמתרגש משאלה גאונית של האור שמח, הדבר עשה עלי אז רושם כביר. ההתפעלות והנעימות בקטע גמרא. רוב האנשים לא הכירו את גדלותו בתורה. הוא היה עסוק במגוון דברים ועסקים. הישיבה הפליטים והקירוב ודרשות התעוררות עלי היו כולה.

הוא בנה את הכל יש מאין, גם מבחינה כלכלית וגם מבחינת היחס לתורה, לא העריכו אז את ערכי התורה, את בני התורה. ובחורים היו נופלים ומתקלקלים. כל מה שהיה אחר כך נבנה מכחו. היום מדברים יותר על אחרים, וזכרו של הרב נדחה קצת לצד. כל אלו שבאו אחריו והרחיבו את עולם התורה, השתמשו במה שהוא עשה. אני אומר על כך משל, אדם היה רגיל לספר על מסעותיו,

והשתבח, בסכין זו חתכתי ארבע רגלים של אריה שפגשתי בדרך. פעם אחת שאלו אותו, בגבורתך הרבה, למה לא חתכת לו כבר את הראש. הוא ענה, אה, הראש היה כרות כבר.

הרב דסלר, שינה את העולם

אחר כך הגיע הרב דסלר, הרב דסלר שינה את העולם. הוא הרים את האנשים, גם קודם למדו טוב אבל הבני תורה לא החשיבו את עצמם ולימודם כל כך. הוא דיבר על מושגי התורה בשפה מיוחדת וגבוהה ולימד על עולמות ומושגים נעלים יותר. הוא רומם את התלמידים ללמוד ולגדול הרבה יותר.. היה לו כח דיבור מיוחד במינו, הוא ריתק את השומעים. (לימים ביקשתי שישיגו לי הקלטה שלו, רציתי מאוד לשמוע אותו עוד פעם, אבל לא מצאו הקלטה שלו, המשפחה אמרה לי שאין להם שום הקלטה ממנו).

הרב דסלר לא היה קלמע'ר ממש. הוא היה יחודי בסגנון והדרך שלו. הרבנית של הרב דסלר היתה אשה גדולה מאוד, הבת של ר' נחום ועלועל. הרב דסלר אמר לנו אני לא קלמע'ר הרבנית היא מקלם. היא היתה אישיות מיוחדת. כשנפטרה הספיד אותה ר' אל'ה לאפיאן, שהסתלקה הקלאמק'ע [ידית הדלת] של קלם. בישיבה הביאו פעם את ר"א לאפיאן לדבר, כנראה נקלע לבני ברק. היה גם הוא קלמע'ר אבל היה סגנון אחר לגמרי. הוא לא צעק אבל דבריו היו משברים לבבות כרעמים שנבראו לפשט עקמומיות שבלב. לימים שמעתי אותו שוב בהקלטה.

ר' אבא גרוסברד הסתלק לפני שבאתי, שמעתי אותו אבל לא בישיבה. סיפרו לי שאמר על בחור שהיה מגדולי השקדנים שמעשיו מן השפה ולחוץ. ואכן לימים עזב את ביהמ"ד לאוניברסיטה. כשהגעתי לא היה משגיח בישיבה, עד שהגיע הרב דסלר. ר' שמשון הררי היו לו תפקידים מסוימים. ר' דוד אמר לפעמים שיחות מיוחדות מקוריות, עם רגש. ר' חצק'ל הגיע לישיבה אחרי שעזבתי. שמעתי אותו פעם בירושלים.

מלחמת תש"ח

בתש"ח פרצה המלחמה, היתה הפצצה בבני ברק, אני ראיתי זאת בעיני. הייתי במרפסת חדרי וראיתי את המטוס המצרי מנמיך ומפציץ את בית חרושת ארגמן. ר' שמשון הררי היה בעל תפילה באמירת תהלים ברגש (בני הגרי"א סיפרו שכשר' שמשון אמר בתהלים המה כרעו ונפלו באותה שעה נפל המטוס המתקיף).

היה אחר כך פחד גדול שיפציצו גם את בנין הישיבה. עברו ללמוד בפרדס ברמן בבית האריזה. ובלילה הניחו מזרונים בבנין בתי אבות שישנו שם גם הילדים הפליטים. סדר היום היה שונה בגלל ההאפלה. היינו קמים בחמש בבוקר והולכים לבית האריזה. המצב הכלכלי גם קודם היה גרוע, ובמלחמה המצב נהיה קשה יותר. תקרת בית האריזה היתה מפח והיה חם עד מאוד, אבל למדו טוב ובחיות, הרב מסר את שיעוריו המשמחים במקום ר' שמואל שהיה בירושלים הנצורה ולא היה יכול לחזור לבני ברק. ור' דוד היה מוסר שיעור בין העצים, כשהבחורים מתפזרים סביב, היו משקים את העצים והיה רטוב, לפעמים בחור היה מחליק באמצע השיעור ונופל. אבל ר' דוד עמד עם הסטנדר רגוע כדרכו כאילו הוא מוסר בחדר שיעורים.

למדו אז סנהדרין. גם החזון איש למד אז סנהדרין, בתקופה זו הוא כתב את ספרו על סנהדרין. ר' בערל פוברסקי, שהיה צעיר ממני, משך אותי לבוא לחזו"א, באתי עמו אז לראשונה אל החזו"א, שאלתי שאלה בביאור תוס', לא שאלה מיוחדת. החזון איש לא ענה לי והייתי נבוך מעט. אחר כך החזו"א שלח אלי עם [הגאון ר'] שלמה ברמן את הדפים שכתב על ענינים אלו בסנהדרין כדי לתת לי תחושה טובה.

אחר כך למדו בבא קמא, החזו"א גם הוא למד אז מסכת זו, ודיברו איתו הרבה בלימוד. אני זוכר ענין אחד שדיברו עליו אז בישיבה. הוא מחדש שבעלים של שור הנסקל חייב על נזקיו. שאלוהו מתוס' דף כ"ד.

הרב'ה הגדול ר' שמואל, כשלמדנו סנהדרין, ר' שמואל מסר שיעור על המשנה הראשונה. הוא קרא את המשנה ועוד לפני שהוא התחיל להגיד את השטיקל תורה שלו, הוא כבר פתח לנו את ההבנה. רק מהניגון שהוא קרא את המשנה, הבנתי אחרת ממה שלמדתי לבד. אני והחברותא שלי, העילוי הגדול ר' יצחק דז'ימיטרובסקי התוכחנו בשיעור. שאלתי את ר' שמואל, ור' יצחק ענה, ר' שמואל חזר על הדברים שלנו בשיעור, קודם את העמדה שלי, אחר כך את העמדה של החברותא. לא אמר את דעתו רק חזר על דברינו, בטוב טעם בחן ובנעימות. [למעשה החברותא שלי צדק...] ר' שמואל היה המגיד שיעור המושלם, אין דומה לו. פעם אחת ר' שמואל הזכיר בשיעור דבר, ואמר 'אומרים ... ' בלי להזכיר את שמו של האומר, והקשה על הדברים. אחרי השיעור חיפשנו וראינו שאותם 'אומרים' זה ר' שמעון, הבנו שלא רצה להזכיר את הרב'ה ולהקשות עליו. ר' שמואל בא ממשפחה של רבנים, הדבר ניכר עליו בישרות המיוחדת שהיתה לו בלימוד, ובאישיות הבנויה שלו, היה לו חוש להלכה. הוא הטביע בפוניבז' את הבהירות בלימוד.

(אהלי מועד)

יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" k.gilyonot@gmail.com להקדשות ע"ג הגליון: 053-3145900

מ+אורות | 054-8487449

הלכות והנהגות

ממרן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת כי תבא תשפ"ו

השמחה האמיתית בישיבת ארץ ישראל היא רק כשיודעים שארץ ישראל היא נחלת ה'

"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך", (כ"ו, א)

"אמר 'והיה' לשון שמחה, [וכמו שאמרו חז"ל (ויקר"ר י"א ז) "אין והיה אלא לשון שמחה"], להעיר שאין לשמוח אלא בישיבת הארץ על דרך אומרו (תהלים קכ"ו) אז ימלא שחוק פינו".

(אור החיים)

נראה לדקדק ממה שנאמר כאן "כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך", שהשמחה בביאת ארץ ישראל, איננה לכל אחד אלא רק למי שמכיר שזהו ארץ "אשר ה' אלוקיך נותן לך", והיינו שזהו היכל המלך, ואנו יושבים בתוך היכלו כדי להתקדש ולעבוד אותו, אבל מי שיושב בארץ ישראל כישיבתו בשאר הארצות ואינו מרגיש כלל בקדושתה, אין לו מה לשמוח בביאתו לארץ ישראל, שהרי אינו זוכה להתקדש בקדושת ארץ ישראל, וכמו שכתב הפני יהושע (כתובות קיא.) שמי שדר בארץ ישראל בדרך מקרה בעלמא, אינו זוכה שקדושת ארץ ישראל תגן עליו מהחטא. והוסיף שם עוד, שאם הוא הולך אחר יצרו הרע בהיותו בארץ ישראל, הרי הוא מבעט ומזלזל בקדושת הארץ, ועליו נאמר "ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה", ואכמ"ל.

ושמעתי מגדול אחד זצ"ל שמי שעולה לארץ ישראל ואינו יודע כלל שהוא מקיים מצוות יישוב ארץ ישראל, לא זכה לקיים את המצווה, ומשום שבכל המצוות קיי"ל דהמתעסק לא יצא ידי חובתו, אכן גם אי נימא שמקיימים מצוות עשה דיישוב ארץ ישראל בלא כוונה מכיון שמצוה זו אינה תלויה במעשה, מ"מ אינו זוכה למעלות הרוחניות האמורות בארץ ישראל וכמו שהבאנו מדברי הפני יהושע, ולכן תושבי ארץ ישראל ייזהרו שלא להסיח דעת שנמצאים בארץ שהקב"ה משרה שכינתו בה, ועיניו בה מראשית השנה ועד אחרית השנה.

◄◇►

אין השמחה בישיבת ארץ ישראל שלמה כל זמן שהכופרים לוחמים בה נגד ה' ותורתו

על פי דברי האור החיים הקדוש הללו, נראה להוסיף ולבאר עוד מה שנסמכה פרשה זו למחיית עמלק שלפניה, דכיון שנאמר כאן "והיה כי תבוא אל הארץ" אשר מבואר בזה שיבואו לארץ מתוך שמחה, לכן הקדימה תורה מחיית עמלק כדי שיוכלו לשמוח בישיבתם בארץ, דכל זמן שהעמלקים נמצאים בארץ ישראל, אי אפשר לשמוח כראוי בארץ ישראל, שהלא היאך אפשר לשמוח בשעה שרואים את הכופרים לוחמים בקב"ה ומצערים את השכינה הק', ורק לאחר שזוכים למחות את עמלק, ואווירא דארץ ישראל נעשה נקי מהכופרים הלוחמים בה', נאמר "והיה כי תבוא אל הארץ" בלשון שמחה.

ובעוה"ר היום יושבים אנו בתוך ארץ ישראל בשעה שהכופרים שהם משורש עמלק מפריעים לנו לעבוד כאן את הקב"ה, וכמבואר בספה"ק שראשי השלטון של עם ישראל בדור האחרון קודם ביאת משיח הם משורש עמלק, וכל עוד שהם נמצאים בארץ ישראל אי אפשר שתהא שמחתינו שלמה, ואנו מצפים לישועת ה' בגאולה הקרובה, אז יתבטלו כוחות הרע מהעולם ונזכה לראות ברוממות קרן התורה בעולם, ולשמוח בשמחה האמיתית בגאולה השלמה.

ודבר נפלא מצאנו בספר החרדים (מצוות התלויות בארץ ישראל פרק ב) שכתב לבאר בטעם סמיכת פרשת מחיית עמלק לפרשת ביאת הארץ וז"ל "כי היכי דבביאה ראשונה בא עמלק הכא נמי בקיבוץ גליות כשרוצים לבא לארץ ישראל, עמלק מזדמן להם בדרך וכאשר עינינו רואות היום תמיד, ירא ה' וישפוט", עכ"ל, ובעוה"ר בדור האחרון נתקיים דבר זה לעינינו, בהתגברות כוחות הטומאה בארץ ישראל בדור האחרון.

עבודת ראש השנה מתוך ניצול הזמן ללא בזבוז רגע אחד

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה", (כ"ו, ב)

"מראשית, אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ואומר הרי זו בכורים".
(רש"י)

יסוד מצוות ביכורים הוא להביא את ה"ראשית" לקב"ה, ובדומה לזה מוצאים אנו בפדיון הבן שהבן הראשון קדוש לה' וצריך לפדותו מהכהן, וכך גם כשנכנסו בני ישראל לארץ ישראל, כבשו בתחילה את העיר יריחו, אבל לא נהנו משללה אלא עשוהו חרם וקודש לה', וביאור הדבר נראה שהראשית הוא נחלק החשוב ביותר, ד"גופא בתר רישא גריר", ועל ידי נתינת הראשית שהוא החלק המובחר, מוכיח האדם גם על מה שנשאר בידו שהוא מכיר בכך שהכל מאת ה' ואין לו כלום משלו.

וזהו רמז גם לראש השנה שהוא תחילת השנה, שראוי לייחד את כל היום כולו קודש לה', ואין לבזבז בו אפילו רגע כי קדוש היום לאדונינו. וראיתי אצל מרן הגרי"ז זצ"ל שנהג לומר תהילים במשך יום ראש השנה בכוונה ובתחנונים, שמלבד הבקשות והתחנונים יש בו גם פסוקי תשובה ובקשת מחילה וסליחה, ושאלו אותו מדוע אינו לומד תורה כהרגלו, והשיב "כשאני לומד תורה אני מוכרח להפסיק באמצע הלימוד בשביל לחפש ספרים וכדומה, ובאמירת תהילים אני בטוח שכל היום כולו קודש לה' בלא איבוד רגע אחד".

◄◇►

חובת ומעלת התשובה בימי חודש אלול

עכשיו שאנו נמצאים בימי חודש אלול, מוטל עלינו להתכונן לראש השנה על ידי תשובה ושינוי דרכינו לטובה, כי אם אין האדם משנה דרכיו לטובה בחודש אלול, ומגיע בראש השנה בהבטחות ובדיבורים שהוא עומד לשנות דרכיו, אינו מובטח שיקבלו את תשובתו, דמאן יימר שהוא אכן עתיד לקיים את דיבוריו, אבל כאשר האדם מוכיח בחודש אלול שהוא אכן משנה דרכיו לטובה, הרי הוא מוכיח בזה שאכן הוא משתדל להשתנות לטובה, ואז הקב"ה מקבל אותו כאדם חדש בראש השנה ודן אותו לטובה ולשנת חיים ושלום.

◄◇►

מזל אלול הוא 'בתולה' והרמז בזה שכשם שלבתולה נותנים י"ב חודש בין האירוסין לנישואין להכין עצמה לנישואיה, כן גם חודש אלול שקול כנגד כל י"ב חודש של השנה, שהמתקן את עצמו בחודש אלול ע"י תשובה ומעשים טובים, תיקן בזה את כל השנה.

ועוד רמז יש בזה, שכשם שהבתולה עומדת להינשא נישואין חדשים ולהתחיל חיים חדשים, כך גם בחודש אלול תפקידנו להתחיל נישואין חדשים עם הקב"ה ולשכוח לגמרי מהעבר, כי אם יחשוב על העבר עלול ליפול לייאוש ולחשוב שאין בכוחו להשתנות ח"ו, אלא תפקיד האדם להתחדש לגמרי ולראות עצמו כתינוק שנולד ולשנות עצמו מכאן ולהבא.

מלשכת הגזית

הבכיות שלך לא מיטיבות איתך

-לאחרונה נכנסו לרבינו קבוצת תלמידי ישיבה מובחרים שעמלו ולמדו מסכת בבא מציעא בעמל רב, ולאחר שסיימו המסכת זכו להיכנס אל הקודש פנימה, לקבל דברי הדרכה וברכה.

המעמד המרגש הגיע לשיאו כאשר מרן שליט"א פתח בדברי ברכה ואמר "כשם שסיימתם מסכת בבא מציעא יעזור לכם השם יתברך ויברך אתכם ותלמדו עוד ספרים ומסכתות, ותהיו לפאר והדר בישראל".

לאחר מכן הוסיף מרן שליט"א בדברי חיזוק ורוממות, "אבל כל אחד צריך לדעת שעל ידי הברכה לא נעשים תלמיד חכם, אלא רק ע"י לימוד בעיון!, וצריך מסירות נפש כדי ללמוד בעיון, ולהבין כל דבר.

ובעיקר מה שחשוב, לא לבזבז את הזמן לדבר על "פוליטיק" וכד', ומדברים רק מה שצריך, אבל בשאר הזמן חוטפים ולומדים תורה.

ובעז"ה אני בטוח שכמה מהבחורים כאן יזכו להיות ת"ח כיון שיקבלו עליהם לא לבזבז הזמן וזהו הדבר היסודי להיות תלמיד חכם, והוא, שתלמוד תורה חשוב בעיניו כל רגע. ונזכה לראות בישועה במהרה בימינו בקרוב".

לאחר הדברים המרוממים, עברו הבחורים לפני מרן שליט"א לקבל את ברכתו, ויצאו בתחושה עילאית ומרוממת, להמשיך לעמול, ללמוד ולעסוק בתורה הקדושה.

מעונות אריות

אמא של מלכות (פרק ב')

(מתוך ספר 'מעונות אריות', תשוח"ח למחבר הרב יעקב פרידמן שליט"א על רשותו להעתיק הדברים במסגרת זו לתועלת הרבים)

השנים האלו בבית זָקֵנה במינסק במחיצת גדולי עולם רוממו את רוחה ועיצבו את דמותה. כבר בגיל 15 בער בלבה 'יסוד ה'ביקוש' והשאיפה להתעלות. היא בנתה בקרבה סולם מעלות רוחני, ועמלה לזכך נפשה בדרך שקלטה מקדושי עליון. כבר באותה תקופה גָמלה בקרבה החלטה פנימית נשגבה להקדיש את חייה לבניית בית של תורה ויראה.

בלילות החורף הארוכים הייתה יושבת שעות ארוכות וסופגת אל נפשה את קול לימודו של אביה הגאון רבי שלמה זלמן, משקדניה המופלאים של מינסק. גם בצלו ינקה אהבת תורה עצומה, ואת ידיעותיה הרחבות בתורה. אמא חוננה במוח גדול, בהירות מחשבתית וזיכרון מופלא. משעות ההקשבה לאבא רכשה בקיאות צילומית בתנ"ך כולו, וידיעה רחבה בתורה שבעל פה.

החל משבת מברכין אלול עד יום הכיפורים היה אבא נוהג ללמוד בשולחן שבת עם בני ביתו פרקים ברמב"ם הלכות תשובה. לאחר הסתלקותו המשיכה אמא את מנהגו. היא הייתה מטעימה את לשון הרמב"ם ברגש, בניגון מעורר כמו בעלי המוסר, ובבכיות ודמעות כפשוטו.

אמא נהגה פעמים רבות לדון איתי בהלכה. היו לה ידיעות רחבות בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. כשנעשיתי בר מצווה ביקשה ממני לחזור באוזניה על דרשת הבר מצווה שלי, ודנה אתי בדברים. פעמים רבות הייתי שומע אותה חוזרת בעל פה על דפי גמרא שלמים. כשנשאלה מניין לה ידיעת דפי גמרא, הייתה אומרת שבכל פעם שהיא שומעת אותי יושב ומשנן דפי גמרא בעל פה, הייתה שמה אזנה כאפרכסת, ומתענגת על הלימוד. ההקשבה המתמדת וכוח הריכוז והזיכרון שלה חקקו בזכרונה מסכתות שלמות בש"ס.

כשהקב"ה זיכה אותי להוציא לאור ספרים, ביקשה ממני, שבכל פעם שאוציא לאור ספר חדש, אשלח תחילה את הספר אליה, ורק לאחר מכן אשלח לאחרים, כי שמחתה הגדולה בחיים היא לראות את פירות עמלה מתגשמים".

גם מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא שקשר לאורך שנים קשרי תורה עמוקים עם אביה הגאון והיה מתכתב אתו בהלכה, טען בערוב ימיו, שהגאונות של רבי משה תלמידו ומוח העילוי שלו - הם ירושה מאמו.

◂◇▸

הרבנית דבורה - מדמויות ההוד של לונדון הייתה, גם בימים שפיארו אותה ענקי העולם היהודי. זה הגיע לכדי כך שכ"ק האדמו"ר משאץ לונדון היה שולח חסידים לבקש ממנה ברכות. בימים נוראים נהגה להשכים ראשונה לתפילת שחרית, בגלל המעלה המיוחסת בגמרא ל'עשרה ראשונים'. תפילתה הייתה מלווה בכיות ודמעות שליש, והיה קול בכייתה נשמע עד היכל בית הכנסת.

אמרו שמדי חודש, במילות התפילה "חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים" היה קול שאגתה מזעזע את כותלי בית ה'.

היא נהגה להתפלל בבית הכנסת 'עדת ישראל' של הגאון רבי יוסף צבי דונר. והיו מהמתפללים שטענו שקול בכיה ושאגותיה מפריעים להם לריכוז. הרב דונר דחה את הטענה, ואמר למתלוננים ברגש:

"הדמעות והשאגות של הרבנית שטרנבוך, אמה של מלכות, הן שזיכו אותה להקים משפחה שכולה עמלי תורה ויראה!"

◂◇▸

בבית הקברות היהודי של לונדון, ליד רגבי העפר הרכים, הטריים, של רבי אשר בעל נעוריה, הזדקפה קומתה והתגבש ייעודה בחיים.

אלמנה צעירה בת 33, מוקפת תשעה יתומים רכים, סביבה אלפי מלווים ובאוזניה מהדהדים דברי הקינה של הספדנים רבי יחזקאל אברמסקי והרב דסלר - עצרה הרבנית דבורה ביד ברזל את דמעותיה, חסמה את עולמה הרגשי ואת המקום בו שָכן פעם לבה, וקבלה החלטה. היא התפטרה מהחיים והנאותיהם, התפטרה מחייה ושאיפותיה האישיות, והועידה עצמה למטרה יחידה:

גידול יתומיה לתורה!

אמא עליה השלום דיברה ליד קברו של בעל נעוריה, עם אבי יתומים ודיין אלמנות. דיברה מַעֲמקי לבבה. ברבות השנים סיפרה אמא מה אמרה לו לאבי יתומיה:

"...שלושה שותפים באדם. אתה, אביו ואמו. לקחת מבניי ובנותיי שליש אחד. מי צריך למלא את מקומו של השותף שמת?"

היא עצמה את עיניה, ודיברה עם ה'שותף' השני מנהמת לבה:

"...האם אני אמורה למלא את מקומו? וכי מניין לי הכלים והיכולות?!... אבל אתה כל יכול. לך יש את היכולות! ושליש השותפות נופל עליך! אני מבקשת ממך למלא את מקום האב. אני מבקשת ממך: תדאג לחינוך בניי ובנותיי! הרי הבטחת לשמוע בכיית אלמנה!"

אמא עליה השלום הייתה חוזרת על הבקשה הזו שנה בשנה על קברו של אבא בבכיות וצעקות נוראות. והקול היה עולה ובוקע ונשמע למרחוק... עם הזמן היו הגויים, שומרי בית הקברות מכירים את קול זעקותיה. ומתחילה היו משתוממים על קול השבר החוזר שנה בשנה, עד שהבינו שזו תפילה של אם יהודיה על ילדיה.

והיו שומרי בית הקברות מביעים את התפעלותם על כוח האמונה היהודי, שהופך את התפילה לצעקה מקירות הלב.

◂◇▸

ובערוב ימיה, בהר ה' בירושלים, כשכל בניה לימודי ה', ושמו של רבי משה בנה נישא בגאון בכל תפוצות העם היהודי, אמרה הרבנית דבורה בהתפעלות:

"התפללתי אז בבית הקברות ממעמקי נפש כאלו, בדמעות תמרורים כאלו, בצער כזה, שאי אפשר היה הדבר שהקדוש ברוך הוא לא יקבל את תפילתי! - - "

עוברות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

(מתוך הספר הנודע 'גדול בקרבך' ותשוח"ח למחבר על הסכמתו להבאת הדברים לתועלת הרבים)

מתוך חולי

היה זה בימי החנוכה לפני שנים מספר. חולשה איומה תקפה את רבינו. הרופא שנקרא לבדוק אותו קבע כי כפי הנראה זו דלקת ריאות. דלקת ריאות בגיל המתבגר אינה דבר של מה בכך. רבינו חובר לחמצן כדי להקל על הנשימה. אך גם בהיותו מחובר לחמצן לא עזבתו החולשה האיומה ואך בקושי רב יכול היה להוציא מילים מפיו.

בעוד וכך נתון בחולי כבד נכנס אליו אחד מנכדיו והנה הסבא הגדול יושב במיטתו וכמו תמיד העט נתונה בידו והיד מריצה על פני הדף חידושים... ספר הדן בהלכות חנוכה פתוח לפניו ובעוד הריאות מנסות לקלוט פירורי חמצן מבקשת נפשו הגדולה להוסיף ולחדש בענייני דיומא.

רבינו היה נתון בשמחה עצומה על כך שגם במצבו הנה זוכה הוא לשנות בהלכות חנוכה ולחדש חידושים. היה זה מראה מעורר השתאות - החולי והחולשה כמו לא היו קיימים כלל. והוא מתוך חדוות התורה מתנשא בעוז ובתעצומות ובשמחה ורוממות הרוח מריץ את חידושיו.

מד חום ולהט של תורה

קיץ תש"פ. רבינו לא חש בטוב. יש צורך במדידת חום. תחושות של חולי אין בהם כדי לשבש את ההתמדה ואין בהם כדי להסיח דעת מהלימוד הקדוש. היד כותבת, הראש עסוק בחישוב הסוגיה לעומקה. והמדחום? נו, המדחום הוכנס אל הפה, והיד רושמת.

מחוג השניות גומר את סיבובו וחג סיבוב נוסף, ועוד... עד אשר בא מי מבני הבית להוציא את המדחום מהפה, שכן רבינו שקוע היה כל כולו בחידושיו ולא חש כלל במתרחש...

משיבת נפש

זכה רבינו להוציא בחייו למעלה מחמישים ספרים. אך בכוח הרצון ובאהבת תורה מופלגת לא תשבע נפשו מכל הישגיו הרוחניים האדירים ובכל עת משתוקק להיות מוסיף והולך להשפיע להגדיל תורה ולהאדיר. מפעלי חייו הכבירים אינם שוקטים על שמריהם.

הנה כאשר זכה רבינו להוציא לאור עולם את ספרו החשוב "תשובות והנהגות" חלק ז' היו מחשבותיו נתונות אל העתיד. וכה התבטא ואמר: "איני חושב עכשיו רק על הספר הבא "תשובות והנהגות חלק ח' ", אלא על החלקים הבאים אחריו בעז"ה - חלקים ט' וי' ועוד"..

מציאות זו מעוררת השתאות איך במרומי גילו אין הוא נותן מנוח לנפשו ואין מעצור לרוח ה' המפעמת בקרבו להתקדם הלאה והלאה להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה ובכתיבת חידושי תורה.

כל מי שזוכה לעמוד במחיצת רבינו, זוכה לראות בהתגלמות הפסוק "תורת ה' תמימה משיבת נפש" - ניתן לראות אצלו באופן מוחשי איזו רוח חיות אפשר לשאוב מכוח השקידה וההתמדה הבלתי נלאית בתורה הקדושה.

בס"ד

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

כי תבא תשפ"ו (144)

"ואמרת אליו" – שאינך כפוי טובה

וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו וגו' (כ"ו, ג)

בפירש"י 'ואמרת אליו' שאינך כפוי טובה עכ"ל. הנה לא פירש כאן שהאמירה היא הודאה, אלא אומר: "שאינך כפוי טובה". ומהו באמת "כפוי טובה"? לכאורה, אדם שעשו לו טובה ואינו מכיר בטובה – כפוי טובה הוא. אבל חז"ל בריש מס' ע"ז מגלים לנו שהדבר עמוק יותר. "מי יתן והיה לבבם זה להם" – א"ל משה לישראל "כפויי טובה בני כפויי טובה". "כפויי טובה דכתיב 'מי יתן והיה לבבם זה להם', הי' להם לומר תן אתה". ותוס' מפרשים: "שלא רצו לומר אתה תן, לפי שלא היו רוצים להחזיק לו טובה עי"ש, והרי עדיין לא קיבלו, ומה שייך כאן "כפויי טובה"? אלא שכאן נמצא שורש הדבר: כפיות טובה אינה מתחילה בכך שהאדם קיבל טובה ואינו מודה עליה, היא מתחילה בכך שאינו רוצה להיות מקבל טובה. "תן אתה" כבר מעמיד את האדם במקום של מקבל, והמקבל נעשה קשור לנותן. הוא צריך להכיר בו ולהחזיק לו טובה. ולזה האדם אינו רוצה להגיע. הוא רוצה את הדבר, אבל אינו רוצה את מעמד המקבל, רוצה לקבל, אבל אינו רוצה להכיר שקיבל.

כי מה פירוש "לקבל"? לכאורה, קיבלתי דבר. אבל באמת, קבלה יוצרת קשר. אם אני קיבלתי ממך, הרי אתה נתת ואני קיבלתי, יש כאן נותן ומקבל. וברגע שיש נותן, צריך להכיר בנותן, וברגע שמכירים בנותן, האדם כבר אינו עומד לעצמו. יש מי שהיטיב עמו, והוא נעשה מחויב כלפיו בהכרת הטוב. והאדם, מצד טבעו, אינו רוצה להיות מחויב. הוא רוצה להיות לעצמו, להרגיש שהדבר שלו, שהוא השיג, שהוא עשה. "יש לי" נוח לו יותר מ"תן לי". "יש לי" מעמיד אותו כבעלים, "תן לי" מעמיד אותו כמקבל.

וזהו ג"כ "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". מדוע "אשר נתתה עמדי"? הרי הי' יכול לומר: האשה נתנה לי. אלא שדווקא כאן מתגלה הדבר. "האשה אשר נתתה עמדי" – היא עצמה באה אלי מתוך הנתינה שלך, וא"כ אני נעשה מקבל. ואדם אינו רוצה לעמוד במקום הזה. לא מפני שאינו יודע שהדבר בא מן הקב"ה, אלא מפני שאינו רוצה שהידיעה הזאת תחייב אותו. הוא מבקש להישאר עומד בפני עצמו, בלי להרגיש את הקשר שבין המקבל לנותן.

וכן מצינו במן: "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל". והרי המן היה לחם מן השמים, וכל ענינו היה שהאדם מקבל אותו בכל יום מחדש. אין כאן 'כוחי ועוצם ידי', אין לאדם מה לייחס לעצמו. כל יום הוא מקבל. ולכאורה, מה חסר? אלא שזה עצמו קשה לאדם. האדם אינו אוהב את ה"תן לי", הוא רוצה את ה"יש לי". הוא רוצה דבר שיוכל לומר עליו: שלי הוא. אבל המן העמיד אותו בכל יום מחדש במקום של מקבל: אתה מקבל את מזונך, ואין לך דבר משלך. וזהו דבר שקשה מאוד לאדם.

ומכאן באה מצוות ביכורים. האדם עומד בשדה ורואה את הפרי. כאן יש לו מקום לומר: שלי. אני חרשתי, אני זרעתי, אני עמלתי, אני טיפחתי, והנה הפרי. הפרי הזה הוא תוצאה של עבודתי. ודווקא כאן, במקום שבו האדם יכול ביותר להרגיש את עצמו כבעלים, אומרת לו התורה: "ולקחת מראשית כל פרי האדמה", ולך אתה לבית המקדש ואמור: "הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה'".

"אשר נתתה לי". כאן מונחת כל הנקודה. אתה עבדת, אבל מי נתן לך את האפשרות לעבוד? אתה זרעת, אבל מי נתן לך את האדמה? אתה טיפחת, אבל מי נתן לך את הכוח? ובסוף יצא פרי, אבל הפרי הוא "אשר נתתה לי". אין התורה מבקשת מן האדם לומר: לא אני עשיתי. אדרבה, הוא עשה. הוא חרש, הוא זרע, הוא עמל. אלא שכל עשייתו אינה מבטלת את הנתינה. גם בתוך כל מה שהוא עושה בעצמו, הוא עדיין מקבל. זהו החידוש של הביכורים: שהאדם יראה את כל מה שיש לו לא רק כדבר שהשיג, אלא כדבר שניתן לו.

ולכן הביכורים אינם רק הודאה על הפרי. הם באים לתקן את האדם במקום שבו הוא עומד מול הטובה. שלא יראה טובה ויאמר: שלי היא, שלא יראה הצלחה ויאמר כחי עשה לי, אלא שידע: זה ניתן לי. וכשהוא יודע שניתן לו, ממילא הוא יודע שיש נותן. וכשהוא יודע שיש נותן, ממילא הוא נעשה מכיר טובה. אין כאן צורך להתחיל במילה "תודה". התודה היא כבר התוצאה. היסוד קודם לה: אני מקבל.

ומכאן מובן גם "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך". לא רק "ושמחת בכל הטוב", אלא "אשר נתן לך". האדם צריך לשמוח לא רק במה שיש לו, אלא בזה שיש לו נותן. כל זמן שהוא רואה את מה שיש לו כ"שלי", הרי הטובה נעשית במהרה לדבר מובן מאליו. אבל כאשר הוא רואה אותה כ"נתן לי", היא נשארת טובה. הוא אינו רק רואה את הפרי, אלא את החסד, אינו רק רואה מה יש לו, אלא ממי קיבל.

וזהו "ואמרת אליו – שאינך כפוי טובה". האדם בא ואומר: "אשר נתתה לי". הוא אינו בורח מן היותו מקבל, אדרבה, הוא אינו מתבייש להיות מקבל. ומתוך שהוא יודע שקיבל, הוא יודע ממי קיבל, ומתוך שהוא יודע ממי קיבל, הוא נעשה מכיר טובה. זהו כל ענין הביכורים: לא רק להודות על הטובה, אלא להכיר שהטובה היא נתינה, ושאני - מקבל. וע"ז נאמר: "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך".

'ושמחת בכל הטוב'

וְלָקַח הַכֹּהֵן הַסַּלָּא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח ה"א וגו' וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן ה"א וגו' (כ"ו, ד – י"א)

יש להתבונן מה ענין הטנא אצל הביכורים? הלא עיקר הביכורים הם הפירות, והטנא אינו אלא כלי להבאתם, ומה ראתה תורה להזכירו בפני עצמו 'ולקח הכהן הטנא מידך' עד שהסל עצמו נעשה בכלל הנתינה.

ונראה, כי כאן מונח עומק נקודת הביכורים. האדם אומר: 'הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי השם'. יש כאן שתי תנועות הנראות כסותרות זו את זו: 'הבאתי' - אני הבאתי, אני עמלתי, אני זרעתי, ו"אשר נתתה לי" – אתה נתת. והרי באמת האדם עשה. הוא חרש, זרע, עבד והמתין, ובסוף יצא הפרי. אלא שזו עצמה עבודת הביכורים: לא לבטל את מעשה האדם, אלא להכניס גם את מעשה האדם תחת ההכרה של מתנת ה'. דווקא במקום שבו האדם יכול לומר "אני עשיתי", שם הוא נדרש לומר: "אשר נתתה לי".

שהרי דבר שקיבל האדם מוכן, קל לו יותר לראותו כמתנה. אבל דבר שעמל עליו נעשה אצלו "שלי". העמל יוצר תחושת בעלות. ככל שהאדם השקיע יותר, כך הוא מרגיש יותר שהדבר שלו. ובאה מצות ביכורים ומלמדת: גם ה"הבאתי" שלך אינו עומד לעצמו. גם העמל שלך, גם הכוחות שבהם עבדת, גם היכולת שהיתה בידך לעשות – כולם עומדים בתוך "אשר נתתה לי". אין התורה אומרת לו שלא יאמר "הבאתי". אדרבה, אמור "הבאתי", אלא שמיד לאחר מכן אמור: "אשר נתתה לי". ולפי זה מובן ענין הטנא. אילו היתה ההודאה על הפרי בלבד, הטנא היה כלי בעלמא. אבל אם כל עבודת הביכורים היא להכיר שגם מה שנעשה ביד האדם עומד תחת מתנת ה', הרי גם הטנא אינו מחוץ לנתינה. "ולקח הכהן הטנא מידך" – לא רק את הפרי שהצמיחה האדמה, אלא גם את מה שהכנת בידך לצורך הבאתו. גם ה"מידך" נכנס אל הקדושה.

ומכאן יש להבין את הדין המיוחד במתנת העני: "עשירים מביאים ביכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב, ועניים מביאים אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה, הסלים והביכורים ניתנים לכהנים". לכאורה, יש כאן דבר תמוה. הרי הקלת של העשיר יקרה וחשובה, ואילו סל העני פשוט וזול. ומדוע דווקא אצל העני הסל עצמו ניתן לכהן? אלא שאצל העשיר אפשר להבחין בין הביכורים לבין כלי הנתינה. הפירות הם המתנה, ואילו הקלת היקרה עומדת גם בפני עצמה. אבל אצל העני, הסל אינו רק כלי חיצוני. הוא חלק ממה שהעני מסוגל להעמיד לפני ה'. הוא אינו מביא הרבה, ואין לו הרבה מעבר למה שהוא מביא. לכן הסל עצמו מצטרף אל הנתינה.

וזהו עומק מאמר חז"ל: "בתר עניא אזלא עניותא". יש עניות שהיא חסרון, אבל יש בה גם גילוי. אצל העשיר יש הרבה מעבר לדבר שהוא נותן, אצל העני, הדבר שהוא נותן קרוב הרבה יותר לכל מה שיש לו. לכן אצל העני אפשר לראות בתוך המתנה את הנותן עצמו. לא מפני שהעני נותן חפץ יקר יותר, אלא מפני שהחפץ תופס אצלו מקום גדול יותר. כשהוא נותן מעט, המעט הזה אינו רק חלק מרכושו – הוא מגלה את שיעור יכולתו לתת.

כי ערכה של מתנה אינו נמדד רק בשווי החפץ, אלא גם ביחס שבין החפץ לבין הנותן. העשיר נותן הרבה מפני שיש לו הרבה, העני נותן מעט מפני שזה מה שיש לו. נמצא שהמעט של העני אינו רק מתנה קטנה יותר, הוא מתנה שיש בה שיעור גדול יותר של נתינה ביחס למה שיש בידו. אצל העשיר אפשר שהמתנה תבוא מתוך השפע, אצל העני המתנה עצמה מגלה את ההתגברות על הגבול. לכן אין אנו מסתכלים רק על מה שניתן, אלא גם על מה שהאדם נפרד ממנו כדי לתת.

וכעין זה בקרבן עני: "ונפש כי תקריב מנחה", ודרשו חז"ל: "מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את נפשו". לא מפני שהעניות כשלעצמה היא מעלה, אלא מפני

שכאשר החפץ מועט, מתגלה יותר האדם שבתוך החפץ. המנחה קטנה, אבל הנפש ניכרת בה. אין כאן הרבה חומר, אבל יש כאן הרבה נותן.
וזהו הטנא. הטנא אינו מוסיף בהכרח לשווי הביכורים, אבל הוא מגלה את צורת הנתינה. האדם אינו מביא רק את מה שצמח בשדה, הוא מביא גם את מה שהכין בידיו כדי לתת. ואצל העני הדבר ניכר ביותר: גם הסל הפשוט נעשה חלק מן הנתינה. משום שכאשר אדם נותן את המעט שיש לו, אין הנתינה נעצרת במה שבתוך הסל, גם הסל עצמו נעשה חלק ממה שהוא מעמיד לפני ה'.
ומעתה מתבאר "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך". לא נאמר "ושמחת ברוב הטוב", אלא "בכל הטוב". כי השמחה אינה תלויה בכמות. העשיר והעני אינם שוים במה שיש בידם, אבל יכולים להשתוות בהכרה: זה מה שנתן לי ה'. העשיר אומר "הבאתי" והעני אומר "הבאתי", ושניהם צריכים להגיע לאותה נקודה: "אשר נתתה לי".
וזהו עומק הביכורים: האדם לוקח את הדבר שעליו הוא רגיל לומר "שלי", ומביא אותו לפני ה' עד שהוא יכול לומר עליו "אשר נתתה לי". לכן לא רק הפרי בא, אלא גם הטנא, לא רק מה שהצמיחה האדמה, אלא גם מה שנעשה בידיו. שהרי כל ענין הביכורים הוא שהאדם יגלה שגם בתוך ה"הבאתי" שלו יש "נתתה לי".
ומכאן השמחה. האדם אינו צריך שיהיה בידו כל הטוב כדי לשמוח. די לו לדעת שכל מה שבידו הוא טוב שניתן לו. "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך" – לא מפני שיש בידך את כל הטוב, אלא מפני שכל מה שבידך הוא "אשר נתתה לי".

כ"ק מרן האדמו"ר מסטריקוב זצוק"ל - כ"ה שנים להסתלקותו \ ט"ז אלול
ליקוט מדברים שהשמיע רבינו מרן שליט"א בהזדמנויות שונות

אהבת אמת – עם רבינו הגדול האבי עזרי זיע"א

הוא היה אדם גדול. היינו ידידים, והיה לו קשר מיוחד במינו עם מו"ח רבנו הגדול מרן זי"ע. עוד משנות היותם בצלו של מרן הגרי"ז מבריסק זי"ע נקשרו בעבותות אהבה ובידידות עזה – קשר של תורה, הערכה ואהבת אמת. הם היו נפגשים לעתים קרובות, בבתיהם ובשמחות, והקשר ביניהם נמשך שנים רבות. זכורני, שכאשר מו"ח רבינו הגדול זי"ע עמד במלוא עוזו במלחמתו נגד הכת המשיחית, היה הרבי מסטריקוב אומר לו תמיד: "מדוע אין איש עוזר לריש גלותא במלחמתו?" הוא הרגיש היטב את גודל המערכה שבה נשא מו"ח זי"ע.

ומאידך, זכורה עובדה מופלאה המעידה על גודל הערכתו של מו"ח זי"ע לרבי זצ"ל. באחת השנים, בעשרת ימי תשובה, נסע מו"ח לתל אביב לבית הרבי כדי לבקרו. תלמידיו תמהו לפניו: מה מקום לנסיעה זו דווקא בשעה זו, כאשר ספרי חיים וספרי מתים פתוחים? השיב להם: "היא הנותנת, דווקא בשעה זו חיפשתי להתברך מפי ערלאכע'ר איד".
(אלול תשע"א)

* * *

אינו מן המידה

דומה שההגדרה הכוללת ביותר לדמותו היא עפ"י מה ששמעתי מבני הגאון רבי אי"ש שליט"א שהרבי זצ"ל ביאר לו את א' מעשרת הנסים שנעשו בבית המקדש: "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים", עפ"י הגמ' ביומא כ"א ע"א ש"מקום ארון אינו מן המידה" לדבר רוחני אין תפיסת מקום. ולפי"ז בשעת ההשתחוויה בבית המקדש, כאשר הגיעו ישראל לביטול היש מוחלט, עד שנעשו כביכול רוחניים, שוב לא היו צריכים למקום, שהרי דבר רוחני אינו תופס מקום, ולכן דווקא בשעת ההשתחוויה היו רווחים. כאשר האדם עומד לפני קונו ומתבטל אליו לגמרי, שוב אינו תופס מקום לעצמו.

והדברים נאים במיוחד למי שאמרם. הרבי זצ"ל לא היה "תופס מן המידה" מאומה, לרוב התבטלותו והענווה שהייתה חקוקה בו. היה תמיד נחבא אל הכלים, הסתיר את רוממות צדקתו ואת תפארת תורתו, ולא החזיק טובה לעצמו. היה אדם גדול בתורה, ביראה ובחסידות, תלמידם של גדולי עולם ומקורבם של גדולי ישראל; בעל שיעור קומה מופלא בתורה ובעבודה, ובכל זאת לא תפס מעצמו מאומה.
(מסיבת חג \ סוכות תשס"ו)

* * *

איש האמת

אחד הדברים שהיו חקוקים בדמותו הוא היותו איש אמת, לא רק בהליכותיו ובמידותיו, אלא גם בדרך שבה הביט על עבודת ה' ועל פנימיות האדם. פעם סיפר לי מעשה בסוחר חסיד קרלין שנסע לרגל מסחרו לווינה והוצרך לשבות שם בשבת. החליט להתפלל בבית מדרשו של הרבי מצ'ורטקוב. ביום רביעי נכנס אל הקודש פנימה וביקש את רשותו, כי מאחר שמנהג חסידי קרלין להתפלל בקול ובצעקה, מבקש הוא שלא יקפיד עליו אם ינהג כך גם בבית מדרשו. שמע הצ'ורטקובר את דבריו והגיב בקפידה: "איזו דרך היא זו לצעוק בתפילה? והרי עומד אתה לפני המלך! יש להתפלל בשקט ובמורא. כך הוא מנהגנו, ואין לשנות."
כשהגיעה השבת הלך החסיד בכל זאת לבית מדרשו של הרבי. הוא השתדל בכל כוחו לכבוש את התלהבותו ולרסן את רגשותיו. אלא שבהגיעו ל"נשמת כל חי" נפרצו הסכרים, התלהבותו גברה עליו, והוא פרץ בצעקה גדולה בכל כוחו. לאחר התפילה חלשה דעתו. חשש שמא עבר על הוראת הרבי ושמא הקפיד עליו, ועל כן נכנס שוב אל הקודש פנימה וביקש את מחילתו. להפתעתו אמר לו הרבי: "על מה ולמה אתה מבקש מחילה? אדרבה, הצעקה היא אחת מלשונות התפילה, וטובה תפילה היוצאת מתוך צעקת הלב מתפילה קרה וקפואה." תמה החסיד: והלא הרבי אמר לי במפורש שאין לצעוק בתפילה! השיב לו הרבי: "הלא תבין. כשבא יהודי ביום רביעי ומודיע מראש שבכוונתו לצעוק בשבת, חובתי להודיע לו שאין זו עיקרה וצביונה של התפילה, ואין אדם רשאי לקבוע מראש באיזו צורה תתנהל עבודת לבו. אבל כשעומד הוא בשעת התפילה, ולבו עובר על גדותיו, והרגשת הלב מתפרצת מאליה עד שהיא מביאה אותו לידי צעקה – אין נאה ומשובח הימנו." את המעשה הזה סיפר הרבי מסטריקוב זצ"ל גם בעת ביקורו אצל מו"ח מרן זצ"ל, בחול המועד סוכות תשנ"א, ומרן הרב שך התפעל מאוד מן המעשה.

ועוד ווארט נפלא שמעתי ממנו בעצמי, שאף הוא מגלה את אותה מידת אמת, על הפסוק: "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים" (שמות י"ח, ט'). בתרגום: "וחד יתרו", והוא לשון חדוה. וברש"י: "ויחד יתרו – וישמח יתרו, זהו פשוטו; ומדרשו נעשה בשרו חדודין חדודין, מיצר על איבוד מצרים", היינו דאמרי אינשי: "גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה". והעיר בזה הרבי זצ"ל הערה נפלאה: כיון שיתרו שמח על הצלת כלל ישראל, ובד בבד היה מיצר על איבוד המצרים, מדוע עירבה התורה את שני הרגשות הללו בתיבה אחת "ויחד"? לכאורה היה אפשר לכתוב "וישמח יתרו", ואת הצער שהיה בלבו על איבוד המצרים לרמוז באופן אחר. וביאר, שאילו היתה התורה כותבת "וישמח", לא הי' שייך שתהיה בשמחה זו שום תערובת של עצב, כי לשון שמחה מורה על רגש שלם ומוחלט, שאינו מניח מקום לסרך של ניגוד. אבל אצל יתרו, יחד עם שמחתו הגדולה על הצלת ישראל, היה בו גם צער על אובדן המצרים, וממילא לא היתה זו שמחה מוחלטת. משום כך כתבה התורה "ויחד" לשון המבטאת שמחה, אך שמחה שאינה שלמה לחלוטין. והי' הרבי מסטריקוב אומר: "התורה לא יכולה לכתוב 'שמחה' אם זה לא לגמרי אמת".

דומה שאין משפט המבטא את דמותו יותר מן הדברים הללו. הוא היה איש אמת. אמת שלא הסתפקה במילים, אלא חדרה אל עצם עבודת ה' ואל פנימיות האדם. הוא לא ביקש להיראות במדרגה שאינה שלו, ולא להציג רגש שלא היה קיים בלבו. אצלו, מה שלא היה אמיתי, לא היה ראוי להיקרא בשמו. וכך גם בענווה. ככל שגדל בתורה, בעבודה וביראה, כך גדלה מידת ביטולו. הגדולים שעמדו על ערכו ראו בו מה שהוא עצמו לא תפס, אדם גדול בתורה, בעבודה, ביראה ובמידות. זכותו תעמוד לנו ולכל ישראל.
(נערך מדברים שנאמרו במס' הזדמנויות)

יו"ל על ידי מערכת "דרכי אורה" | להנצחות ולקבלת העלון במייל ניתן לפנות לדוא"ל: 62112dw@gmail.com

מבית דבד

ממרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

הכרת הטוב וכפיות טובה

וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו וגו'. (כ"ו ג')

ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה (רש"י)

ענין כפוי טובה הוא שכופר בטובה שנעשתה עמו, וצריך ביאור מדוע כשמביא ביכורים שיסודם הודאה והכרת הטובה על מה שמקבל מאת הקב"ה, צריך לומר שאינו כפוי טובה, והרי כעת לא רק שאינו כופר בטובה אלא גם מראה שמכיר בה. והביאור בזה דאדם אשר מכיר שזולתו הטיב עמו, אזי מצד טבעו מרגיש הוא מחויבות כלפיו להשיב ולגמול עמו חסד על חסדו שהיטיב עמו, וכשאינו חפץ להשיב לחברו על טובתו, אין לו דרך אלא רק על ידי שיכפור בטובתו, וידמה בעצמו שלא הטיב עמו כלל, וזהו לשון 'כפוי טובה' שהוא כעין כופה עליו את הכלי, שמכופף ומכסה על הטובה שנעשתה עמו וכופר בה, ולכן כשבא ומכיר טובה, אזי הדגש הוא שאינו כופר בטובה, וממילא כבר מבטא את הכרת הטוב למי שהטיב עמו.

ויתירה מזו מצינו בגמרא ע"ז ה. :

ת"ר מי יתן והיה לבבם זה להם (כל הימים), אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם, היה להם לומר תן אתה. ופי' התוס' שם ולכך קראם כפויי טובה, שלא רצו לומר אתה תן, שלא היו רוצים להחזיק לו טובה בכך, ע"כ.

והיינו שנמנעו מקבלת הטובה, כדי לא להכיר טובה, והדבר נורא שמה שלא ביקשו ישראל מאת הקב"ה, כי לא רצו להתחייב אליו כל כך, שיש גם מידה כזו אצל האדם, שבורח מלקבל טובה מאחר כדי שלא יהיה משועבד לו ויצטרך להכיר בטובתו.

ושם איתא כפויי טובה, דכתיב ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, והרי המן דבר מופלא הוא ונבלע באיברים, ואינו מטריח על האדם כלל, והלואי שאנו היינו זוכים לכך, וכלל ישראל לא סבלו זאת, והוא מפני שהטובה גדולה בזה ומחייבם הרבה, ואינם סובלים הרגשת מחוייבות זו.

בני כפויי טובה, דכתיב האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל, שכשחטא וגער בו הקב"ה זרק האשמה מעצמו והטילה על האשה, כאילו שרעה נגרמה לו ממנה ואינו אשם בזה, אף שהרי רצה זאת ולטובתו עשה הקב"ה עמו כן, ולמדים אנו מזה טבע האדם שאינו סובל להרגיש מחוייב לאחר, ועושה כן על ידי שאינו מכיר בטובה שעשה עמו, שאילו היה מכיר בזה שחבירו עשה עמו טובה, ממילא היה מרגיש מחוייב אליו, ולכן טבעו מעוררו לדחות הרגשה זו וכופר הוא בטובה שנעשתה עמו.

וביוסף כשהחזיר את השבטים אחר שנתן הגביע באמתחת בנימין מצינו שאמר (בראשית מ"ד ד') לָמָּה שִׁלַּמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וצריך ביאור מדוע חשיבא הרעה תחת הטובה, והרי ב' עניינים נפרדים הם, האחד, שאינו משיב על הטובה שקיבל ממנו, והשני, שעוד גם עושה עמו רעה, אבל מדוע חשיבא הרעה תחת הטובה, והביאור בזה דאחר שהטיבו עמו ואינו חפץ להשיב על טובתו ולהרגיש מחויבות כלפי מי שהטיב עמו, הדרך היא לכפור בטובה, ולדחוק הרגשה זו מקרבו, ודבר זה מביאו לעשות עמו רעה, שעל ידי זה דוחק לגמרי הרגשת המחויבות כלפיו, ומחזק בקרבו ההרגשה שלא הטיב עמו כלום ויכול הוא גם להרע עמו, ולכן חשיבא הרעה תחת הטובה, שהטובה שקיבל ממנו היא שהביאתו להרע עמו, וידוע מהחת"ס זצ"ל שהתבטא על אחד שהצר לו הרבה, מדוע רודפני כל כך הרי לא הרביתי להטיב עמו כדי שיצטרך לרודפני כל כך, כי דרך מקבלי טובה כשאינם רוצים להשיב למטיב עימם על טובתו, להרע לו כדי לדחוק מקרבו כל הרגשת מחוייבות אליו.

ולזה נתקנה מצות ביכורים, שישנן האדם לעצמו שאין לו משלו כלום, והכל נותן לו ה', לכן הראשית לה' והשיריים שנשארו לו יכול להשתמש בהם לעצמו, אבל ביסודו הכל של השי"ת, ולכן נתקן חיוב הודאה זו.

וברש"י להלן פסוק ט"ז כתב, בת קול מברכתו הבאת בכורים היום, תשנה לשנה הבאה; וצריך ביאור מדוע נתייחדה ברכה זו על מצות ביכורים דוקא, ולמה שנתבאר אתי שפיר היטב, כיון דיסוד מצות הביכורים להראות שאינו כפוי טובה, ולכן גם מבקש על העתיד כי אינו ירא מלהיות מחוייב ומשועבד לקב"ה על טובותיו עימו, וכשעושה כן זוכה לזה, ובת קול מברכתו שיזכה שימשיך הקב"ה להשפיע עליו טובה, ויביא ביכורים גם לשנה הבאה.

כבוד מלכים

יארצייט מרן הרב מפוניבז' זללה"ה רבי יוסף שלמה בן רבי יהודה ליב כהנמן נלב"ע כ' אלול תשכ"ט

על הקשר המיוחד שהיה לרבינו מרן שליט"א עם מו"ר מרן הרב זצ"ל כבר הארכנו בגליון פרשת כי תצא תשפ"ד, וכעת באנו בדברים מליקוטים משיחות רבינו שליט"א.

מדברי רבינו שליט"א שנאמרו בחודש אלול ה'תשע"ז בליל יום הזכרון למרן הרב זצ"ל.

מתוך השבר הקים את התורה בארץ

הבה ונתבונן, מרן הרב זצ"ל היה רבה הנערץ של העיר פוניבז', וגם הקים בה מוסדות תורה לשם ולתפארת, וגם אמו"ר מרן ראש הישיבה זצ"ל למד תקופה בישיבתו בפוניבז', ואדמוה"ז המשגיח רבי יהוחם זצ"ל כיהן כמשגיח בישיבה פרק זמן מסויים. והנה לא ארכו לו ימי הטובה ופרצה המלחמה הגדולה, בה איבד מרן הרב זצ"ל את זוגתו הרבנית הצדקנית בת גדולים הג"ר ליב מוילקומיר זצ"ל, ואת ילדיו ובהם בנו רבי יעקב הי"ד שהיה עילוי מופלא ותלמידו של מרן הגרי"ז זצ"ל, מלבד האחד אשר הותיר השי"ת לפליטה, וכל העיר על כל מוסדות התורה שהקים וטיפח אבדו. הרי אסון נורא כל כך בדרך כלל מביא את האדם לשיברון לב וייאוש מוחלט, ועם כל זאת הרב זצ"ל נחלץ חושים ומסר כל נפשו ומאודו להקים מחדש את עולם התורה שנחרב וביתר שאת. והביא אומנים לשרטט את תכנית היכל הישיבה שיהיה ראוי להכיל תלמידים מרובים עשרת מונים על מה שנחרב במלחמה, והכל הביטו עליו בתימהון איך עולה על לבו בזמנים קשים כל כך אפשרות להקים ישיבה ומוסדות תורה רחבים כל כך, ומה גם שלא היה הרב צעיר כבר לימים, אמנם זכה לסייעתא דשמיא מופלא מכוח מסירות נפשו, וכמו שאמרו חז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם.

נתבונן בכל זאת ונשכיל להבין מה מרן זצ"ל מצפה מאיתנו לעת אשר כזאת, ללמוד מדרכיו ולהתחזק ביתר שאת בעמל התורה ובזה יהיה לו לנח"ר ולעילוי נשמתו.

רשימות מרבינו שליט"א לקראת משאו ביום הזיכרון למרן הרב זצ"ל

הנהגתו בפשיטות

מרן הרב זצ"ל היה רחוק מאד מתאוות החומר וענייני עוה"ז, ואף שהיה בעל יכולת, הסתפק במועט, ויכול אני להעיד בענין זה אישית, כאשר עד לנשואיו בזיווג שני, הייתה דירתו כאחר מן התלמידים בחדר אחד מחדרי הישיבה ולא היה בו שינוי כלל, וראיתי בעיני בכל עת תמיד, דרך חייו, מזונותיו, ושאר תשמישיו, כאשר היה חדרו סמוך לחדרי, ענין זה עשה רושם עמוק בלב תלמידי הישיבה לדעת הדרך אשר ילכו בה בארחות התורה.

לא ידע טעם כבוד מהו

מרן הרב זצ"ל היה רחוק מאד מעניני גאוה וכבוד, לא היה לו שום ענין בהם, ולא ידע טעמם וממשם כלל, והיה מתרועע עם התלמידים הצעירים, וגם עם ילדי ישראל ניצולי הגולה אשר גדלם וטפחם, כאחד מהם, באהבה ובחבה ורעות, בלי שום אות התנשאות, וכך גם עם פשוטי העם בכל הזדמנות, ואמנם זכה להערצה עצומה, וכמים פנים לפנים השיבו לו כל בית ישראל אהבה עד אין קץ.

עמל התורה

גם בעניין עמל התורה והגותו בה, הרי מלבד מה שזכה בימי נעוריו להתגדל בישיבות טלז וראדין, והיה פאר הישיבות ומתלמידיו המובהקים של מרן החפץ חיים זצ"ל אשר ממנו קבל תורה ויראה, וכל דרכיו והנהגתו כל ימי חייו היו לאור דרכי רבו, באופן מופלא אשר תקצר הירייעה לספר דברים מופלאים מהנהגותיו בגלוי ובסתר, הרי גם בשעה שמן השמים הטילו עליו עול הרבצת התורה והקמת הישיבה, וגם לקומם ולבנות שוב את עולם התורה לאחר החורבן הגדול שבו נחרבה גם רוב משפחתו, והיה טרוד מאד, אולם בכל עת ובכל שעה בלכתו בדרך בשכבו ובקומו היה הוגה בתורה ודדיה ירוויון בכל עת והייתה שעשועיו תמיד, וגם זאת הייתי רואה תמיד בכל לילה כאשר היה נופל על משכבו ונרדם ומסביבו ספרים פתוחים והנר דלוק, והייתי נכנס בלאט לחדרו לכבות את הנר, ועל זה נאמר כתלי בית המדרש יוכיחו.

בדרך להנחת אבן הפינה של ישיבת גרודנא באשדוד רבי־נו מרן שליט"א משוחח עם רבותיו מרן הגר"ש רוזבסקי ומרן הרב זצ"ל. מאחור נראה גם אביו מרן הגר"ד זצ"ל.

תרם את עצמו לישיבה

ומכוח מעלותיו הנשגבות זכה לשוב ולכונן את עולם התורה בתפארת, ואמנם העיד על עצמו שהוא סובב בעולם לחלות פניהם של נדיבי עם לשאת עימו במשא הישיבה, אך תרומתו שלו עולה על של כולם שנתן את עצמו וכולו להקמת הישיבה הק' ומוסדותיה, ואילו היה משקיע כל זמנו עבור עצמו היה מתגדל בתורה הרבה יותר ממה שזכה והשיג כשעליו העול הכבד של ישיבת פוניבז'.

דברים אלו ראויים הם לעת הזאת שנמצאים אנו ביום הזכרון למרן הרב זללה"ה, ומעלותיו רבות הם עד מאוד, ותמיד אפשר לדבר ולהוסיף עוד בשבחו וגודל פעולותיו, אולם מידה זו שהתלמידים קרויים בנים הייתה אצלו באופן מיוחד, והיה קורא לתלמידי הישיבה הק' בני, ובמיוחד היה ניכר הדבר כלפי ילדי בתי אבות, שהיו ברובם יתומים ופליטים שהיה להם כאב, ומנשקם ומרעיף עליהם אהבתו בכל עת, ולא בכדי קרא שם המוסד בתי 'אבות'.

תפילתו בדבקות מיוחדת

עומדים אנו כעת ביום הזיכרון למרן הרב זצ"ל וביום זה ראוי במיוחד לומר דברים אלו, אמנם דברים רבים כבר נאמרו בשבחו, וכמדומה שנקודה זו לא הדגישו כל כך, על מעלת תפילותיו שהיו בדבקות מיוחדת, והיה מורה שלא ימתינו עליו עד שמסיים תפילתו, כי העול שהציבור מחכה עליו היה מפריעו מדבקותו בתפלה, והיה מסמן בידו שלא ימתינו עליו.

גם בתשעה באב היה בוכה בדמעות שליש כל זמן אמירת הקינות, אצלינו מגיעים להרגשת הבכי בקינה על עשרה הרוגי מלכות ועוד שכמותה, אבל כל שאר אמירת הקינות אפילו פירוש הדברים אינו מחוור דיו אצלינו, אבל הוא זצ"ל בדבקותו הגדולה בקב"ה הרגיש החיסרון וההעדר בסילוק שכינה והיה ממרר בבכי כל העת.

תמונה נדירה בפרסום ראשון - מיטתו של מרן הרב זצ"ל בהיכל הישיבה

לא הסכים שהרופא יגע בשן

בכלל פסולי הכהנים לעבודה נכלל גם מי שנפלו שיניו, (עיין רמב"ם פ"ח מביאת מקדש הי"ז) וזכורני שמרן הרב מפוניבז' זללה"ה שכבר נשרו כל שיניו ונשארה לו שן אחת, והיו לו בה כאבים ורצה הרופא להוציא שינו, ואמר לו הרב זצ"ל שאינו מסכים לזה כיון שמצפה במהרה לבנין בית המקדש, וחפץ הוא לעבוד עבודה ואינו חפץ להיות בעל מום שייפסל לעבודה מחמת שנפלו שיניו.

אריכות ימים או לקבל פני משיח

מרן הרב מפוניבז' זצ"ל כשהיו מאחלים לו אריכות ימים היה רגיל לומר תאחלו לי שאזכה לקבל פני משיח צדקנו, זהו הדבר הנצרך ביותר, רק שאנו חסרי אמונה ואיננו מרגישים זאת כל הצורך אז אנחנו מבקשים כל העת על אריכות ימים.

החפץ חיים אסר עליו להיכנס לדווינסק

במשאו בכינוס רבני כולל חפץ חיים בעיון במעונו שח רבינו מרן שליט"א: בעיר דווינסק שימש ברבנות כידוע מרן רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל, האור שמח, והנה הנוהג היה שהרבנים מהעיירות הסמוכות לדווינסק היו עולים למעונו, ושואלים בעצתו על כל דבר קטן כגדול בענייני הנהגת הציבור ובענייני הלכה. העיירה פוניבז' בה כיהן מרן הרב זצ"ל הייתה אף היא סמוכה לעיר דווינסק, ומכל מקום הרב זצ"ל נמנע באופן גורף מלהיכנס לאור שמח. והדבר היה נראה תמוה.

בהזדמנות שח לי מרן הרב זצ"ל פשרו של דבר, כי טרם צאתו לכהן ברבנות העיר פוניבז' הלך הוא לקבל את ברכת רבו מרן החפץ חיים זצ"ל, ובין הדברים אמר לו החפץ חיים שלא ייכנס לדווינסק, כיון שיחד עם רבי מאיר שמחה שימש הרוגוצ'בער זצ"ל כרב קהילות החסידים בעיר דווינסק, וכטבעו של עולם, למרות שהאור שמח והרוגצ'בער חיו בידידות ובאחווה, היו בין מקורביהם שדאגו תמיד לייצר מתח סביבם. ואמר לי החפץ חיים אם תיכנס לדווינסק לא ימלט שלא יגיע לאזניך איזה דיבור של לשון הרע מאותם אנשים, לכן אני אומר לך לא להיכנס כלל לדווינסק. כך אמר לי מרן הרב זצ"ל בשם החפץ חיים, ללמדך תוקף יראתו של החפץ חיים ומוראו מעניני לשון הרע.

כימי השמים על הארץ

מרן הרב מפוניבז' זצ"ל היה רגיל לבאר את הפסוק למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ. דהיינו שנזכה שיהיו לנו כאן בארץ ימים שמימיים של חיי עליה ורוחניות, וימים השמימיים שלנו יגברו על הארציות שבנו.

***

בשיחה מיוחדת שמסר רבינו שליט"א אודות דרך הלימוד הראויה לבני הישיבות שזר רבינו מרן שליט"א עובדות והנהגות של רבו מרן הרב זצ"ל :

בסדר שלישי למדנו בישיבה ש"ס

מרן הרב מפוניבז' בשעתו קבע סדר שתלמידי הישיבה בשנות לימודם בישיבה ילמדו את הש"ס כולו, כך היה גם בטלז שלמדו ש"ס, והרב זצ"ל היה אומר שיעורים בכל הש"ס, והזמן שהתייחד לזה הוא בסדר שלישי, שהיו לומדים ש"ס על הסדר, כך היה בתחילת הישיבה, ובתחילה זה הצליח מאד, ואני זוכר שלמדנו כך כמעט את כל הש"ס [הסיבה שהרב זצ"ל ביטל את סדר הלימוד הזה היה מפני שכשהגענו למסכת חולין, היו כמה בחורים שנמשכו ללימוד הלכות שחיטה ויו"ד לשם סמיכה, והרב לא היה ניחא ליה מזה, ואמר : וכי שוחטים באנו לגדל בישיבה, וביטל סדר זה] כל אחד צריך לשאוף ולהשתדל בזה ללמוד ולרכוש מסכתות עד שנדע את כל הש"ס כולו, בעז"ה.

מה עושים כשיש קושיא שלא מוצאים לה תירוץ

מרן הרב זצ"ל סיפר לי שבצעירותו למד בעיירה בליטא פלונגיאן, שם כיהן ברבנות הרב פייבלזון, ומרן הרב זצ"ל למד עם חברותא בבית המדרש שם, ונתקשו מאוד בהבנת הסוגיא ולא הגיעו לפתרון, ונדברו ביניהם שכשיכנס רב העיירה שהיה תלמיד חכם גדול לתפילת המנחה, יפרסו בפניו את קושייתם. כשהגיע הרב לבית המדרש ניגשו אליו וסחו לו שהם מתקשים בהבנת הסוגיא, ואינם באים לפתרון הדבר כדי שיוכלו להמשיך בלימודם, נענה להם הרב : יעויין בבא מציעא דף ו' עמוד ב' בתוס' שם. הם ניגשו לחפש שם ולא ראו שייכות לעניינם כלל, ניסו בכה וניסו בכה והעלו חרס בידם מה השייכות בין התוס' שם לשאלה שהתחבטו בה. משכך המתינו הם לתפילת ערבית אז יגיע הרב שוב לבית המדרש, ויבאר להם פשר דבר, כשהגיע הרב שוב ניגשו אליו בשאלה מה מצא בדברי התוס' מוצא לסבכך בו הם שרויים. אמר להם הרב דמתא : שמעתי מכם שאינכם יכולים להמשיך בלימודכם מחמת שמתקשים אתם בדבר מה, הנה התוס' בב"מ שם [ד"ה קפץ וד"ה לפטרו] הניחו קושייתם על דברי הגמרא בתימה, ולא מצאו שם ישוב לקושייתם, ואם כל זאת לא עצרו בעלי התוס' מלימודם, והמשיכו הלאה, ופירשו התוס' גם המשך דברי הגמרא שם. הרי שגם אם יש קושיא שאין מוצאים דרך לפרקה, צריך להמשיך ללמוד, ולא לעצור עד שימצא פתרון. זה הלימוד שעלינו ללמוד, סיים הרב מדברי התוס' הללו לסוגייתכם, ולכלל הסוגיות.

השיעורים שמסר הרב זצ"ל תחת העצים בפרדס

בשנת תש"ח הייתה מלחמה בארץ ישראל, ומטוסי המצרים הטילו פצצות על ריכוזי הערים, הישיבה הקדושה העתיקה את לימודיה לפרדס ברמן, בינות לעצי הפרי התקיימו הסדרים והשיעורים, שם לא הפציצו המטוסים. באותם ימים רבי שמואל לא היה בישיבה, כי נסע לחמיו מרן הגרצ"פ פראנק זצ"ל לירושלים, ולא יכול היה לחזור לישיבה כי ירושלים הייתה נצורה. מי שמילא את מקומו במסירת השיעורים היה מרן הרב זצ"ל, כך זכינו לשמוע שיעורים יומיים על מסכת סנהדרין ממרן הרב זצ"ל בפרדס. והמיוחד שבשיעוריו היה חרף העיון והעומק שההספק באותו קיץ היה גדול, למרות שבכלל בישיבה למדו אז בהספק גדול לעין ערוך מימינו, אך בשיעוריו, נתן מרן הרב זצ"ל דגש על הספק.

למה רצה הרב לסגור את הישיבה

אירע פעם שמרן הרב מפוניבז' זצ"ל שב מאחת מנסיעותיו לחו"ל סמוך לימי החנוכה, וראה שאוחזים בסוגיא דמעמד שלשתן במסכת גיטין דף י"ג, ואמר שהוא סוגר את הישיבה.

דברי חמד

מרבינו מרן עמוד ההוראה
הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת כי תבוא תשפ"ו

ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

תלמידה שהתארחה אצל חברתה, וביקשה ממנה שתביא כיבוד

שאלה. לפני תקופה היה בסמינרים תקופת מבחנים רצופים, ואחר הצהרים לאחר סיום הלימודים התלמידות חוזרות יחד עם החברות על החומר הנלמד, ומקובל מאד שתלמידה אחת מגיעה לבית חברתה ללמוד שם, ונוהגים לכבד את החברות בממתקים כדי להמתיק את החומר הקשה הנלמד, ואת המבחנים שבפתח.

והנה אחר הצהרים הגיעה בתי ללמוד עם חברה בבית, ובתי הגישה לה שתיה מתוקה (ושכחה להגיש גם ממתקים), והחברה בירכה 'שהכל' ושתתה כוס משקה צונן, אך הנה מיד לאחר מכן פנתה החברה לבתי ואמרה לה בשנינות - כדי לרמז לה ששכחה להביא את הממתקים: 'את יודעת שבמבה זה ראשי תיבות ב'רכה מ'רובה ב'בית ה'זה, אנחנו צריכים להשאיר לך ברכה...', וכמובן בתי הלכה מיד והגישה מיני מתיקה לשולחן.

בתי התקשרה אלי לשאול, האם החברה צריכה לברך שוב שהכל על הבמבה, כי מצד אחד היא ברכה 'שהכל' על המיץ, והרי הכלל הוא שאורח אצל בעל הבית אינו צריך לברך שוב כי דעתו על מה שבעל הבית יביא לו.

אך מצד שני, בשאלתנו הרי בתי לא הציעה להביא את זה, אלא זה הגיע על פי בקשת האורחת, וא"כ יש לדון אם זה מוגדר על דעת בעל הבית ואינה צריכה לברך שוב, או שמא כן צריכה לברך בשנית, כי הרי מראש גם בעל הבית דהיינו גם המארחת שזה הבת שלי לא ידעה אם תביא ומה תביא.

בנוסף לכך, אולי כל הדין שאורח פטור מלברך כי סומך על דעת בעל הבית, מדובר על בעל הבית עצמו, אבל במקרה שזו הבת שהיא לא בעלת הבית, אולי לא נאמר דין זה?

תשובה. כיון שהמנהג שמכבדים, ודעתה הייתה לקבל את הכיבוד, אינה צריכה לברך שוב, כי לא היה לה היסח הדעת.

מקורות ונימוקים

יש לדון אם דין זה שמבואר בשו"ע (או"ח סימן קעט ס"ב) שאורח שמתארח אצל בעל הבית, אין אצלו היסח הדעת, ואין צריך לברך שוב, למרות שלא הייתה דעתו לאכול, האם זה דין כי המתארח אצל בעל הבית יש עליו דין של 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה' ומשום כך אינו מסיח דעתו, כי הוא צריך לעשות מה שבעל הבית אומר לו, או שזה מטעם שבמציאות אין לו היסח הדעת כי אינו יודע מה בעל הבית יביא לו.

ולכאו' נחלקו בזה הפרי מגדים והחיי אדם, שהפמ"ג (א"א סק"ג) כתב להדיא שזה מדין כל מה שיאמר בעל הבית עשה, ולכן כתב דאין זה אמור בשנים שמתארחים במלון ואחד מזמין את חבירו לסעוד עמו. וכן כתב בביאור הלכה (ד"ה עד שיאמר) מדשמע דדוקא מפני דעת בעל הבית אדם מבטל דעתו, אבל לא באופן אחר, וציין שכן משמע קצת בפמ"ג ע"ש, וצ"ע למעשה.

אמנם החיי אדם (כלל ס ס"ה) כתב, דאם לא היה בדעת בעל הבית ליתן להם יותר, רק לבקשת האורחים נתן להם עוד, נראה לי דאין צריכין לחזור ולברך. ומשמע שהטעם לא מחמת מה שיאמר לך בעל הבית. וגדולה מזו כתב בערוך השולחן (סעי' ו) שדין זה אינו דווקא בבעל הבית, ואפילו אם בעל הבית חשב שאין עוד מה לאכול, ואשתו אמרה שיש עוד מה לאכול, דזה נחשב להיסח הדעת בטעות.

והנה נראה שאין כאן מחלוקת בין הפמ"ג לחיי אדם, כי דברי הפמ"ג אמורים באופן שכבר היה היסח הדעת גמור של האורח שכבר אמר 'הב לן ונברך', וכיון שהוא סומך על בעל הבית נתבטל ההיסח הדעת, וזה רק דין בבעל הבית שסומך עליו, ולכן אינו צריך לחזור ולברך מדין כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה. אבל הנידון בחיי אדם הוא באופן שלא הסיח דעתו בפירוש, רק אם צריך לברך שנית על מה שכבר הביאו לו, דהיינו שהנידון מה דעתו בשעת הברכה, והתשובה שבדעתו לאכול מה שיביאו לו, ואינו מסיח דעתו [אמנם הערוך השולחן חולק על הפמ"ג ולדעתו גם בהיסח הדעת גמור, זה לא תלוי בבעל הבית, אלא בממונה על הסעודה].

אך בעניננו לכאו' צ"ע, דבשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סוף סימן קכה) הביא את טעמו של המשנ"ב שאין צריך לברך, משום שיודעים דדרך בעל הבית להביא הרבה מינים זה אחר זה, ולכן מסתבר שדווקא בנקראו לכבדם בפירות, דאם רק נקלעו לשם ונתן להם הבעל הבית מצד דרך ארץ פירות לכבדם, אין שייך לומר שיודעים דדרכו להביא הרבה שנימא שסמכו על זה, ולכן צריכין לברך ע"מ שיביא להם אח"כ, יעו"ש.

ובעניננו הרי לא נקלעה לשם כדי לאכול, והכיבוד הוא רק מדרך ארץ, ואולי זה דומה לדברי האגרות משה שצריך לברך. אך למעשה נראה דכיון שהדרך הוא שמביאים כל הזמן כיבוד, ואמנם הכיבוד הוא מדרך ארץ, אבל הדרך ארץ הוא שכל הזמן יש כיבוד, ולכן זה דומה למשנ"ב שהם מצפים לכיבוד, ואין להם היסח הדעת, וממילא אין צריך לברך.

תורת חמד | מעניני הפרשה •

הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ (כו, טז). ופירש"י, ושמרת ועשית אותם - בת קול מברכתו, הבאת בכורים היום, תשנה לשנה הבאה, עכ"ל. והקשה רבינו החתם סופר (עה"ת כאן) דאם כל שנה מביאי הביכורים קיבלו ברכה מהקב"ה שיזכו להביא ביכורים לשנה הבאה, אם כן הם יחיו לעולם. ותירץ דאותו השכר אני מוותרו לכלל ישראל, 'השקיפה ממון קדשך וברך את עמך את ישראל', ובשרו הקב"ה שכן יעשה ויברך ישראל בגללו, נמצא הביכורים שיביאו כל בנ"י מכאן ואילך, מפירותיו ומברכותיו הם מביאין, והיינו 'הבאת ביכורים היום תזכה להביא לשנה הבאה', לא שהוא עצמו יביא אלא ביכורי כל ישראל על שמו נקראו.

ובכת"ס (על התורה שם) הביא את קושיית אביו, ותירץ שכוונת הברכה היא שהיה חשש שמי שהקב"ה ברכו בעושר שיקלקל מעשיו, ולכן הקב"ה בירך שאם הוא יחיה לשנה הבאה, שלא יקלקל מעשיו, אלא יחזור ויביא ביכורים, אך אין כאן הבטחה שהוא יחיה.

וכעין זה ראיתי מבארים שיש כאן ברכה שאף בשנה הבאה יביאו את הביכורים כמו השנה, שהיינו באותה התלהבות, והמצוה לא תיהפך להיות כמלומדה, אך אין כאן הבטחה שיחיו לשנה הבאה. עוד יש קצת להוסיף שבשנת השמיטה יתכן שלא הביאו ביכורים מפני שהפירות הם הפקר ואינם שלו, וכמו שיבואר להלן, ואם כן בשנה זו אין ברכה לשנה הבאה.

ומעתה יש לדון האם בשנת השמיטה הביאו ביכורים או לא, והנה באור החיים הקדוש (ריש פרשת כי תבוא) כתב: אשר ה' אלוקיך נותן לך, פירוש לפי ששייר ה' לו חלק בארץ והוא שנת השמיטה, דכתיב ובשנה השביעית וגו' שבת לה', לזה בא דברו הטוב שאינו מצוה אלא על זמן הנתינה לך שהם ו' שנים אבל שנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים לפי שאינם שלו אלא מופקרת לכל, עכ"ל. ומבואר בדבריו שבשנת השמיטה אין מביאים ביכורים.

מאידך במנחת חינוך (מצוה צא) כתב שמסתימת דברי הרמב"ם והחינוך שלא חילקו משמע דאין חילוק בין שנה לשנה, ואפילו בשמיטה חייב בביכורים דהו"ל לפרושי, ועוד ציין לדברי רש"י (שמות כג, יט) שכתב: 'ראשית בכורי אדמתך, אף השביעית חייבת בבכורים', הרי מפורש בדבריו דאף שנת השמיטה חייב בביכורים, יעו"ש. וכן מבואר באור שמח (פ"ט ממעשר שני ה"ב) בשם רש"י הנ"ל שביכורים נוהג בשביעית, ויע"ש שעפי"ז ביאר את דברי הירושלמי [וע"ע בתשב"ץ (ח"ב סימן רמז) שהוכיח מדברי רש"י כנ"ל].

הרי לפנינו שנחלקו רבותינו אם פירות שביעית חייבים בביכורים או לא. ויעויין בחזו"א (ערלה סימן יא ס"ק יח) שכתב שפירות שביעית ודאי פטורים מביכורים, שהרי אין הפירות שלו, ואפילו אם בע"ה זוכה בפירות, מ"מ אין זה נחשב שמביא פירות מאדמתו מפני שהוא כזוכה מההפקר, והעלה שמה שכתב רש"י שאף בשמיטה חייבים בביכורים הכוונה היא לפירות שחנטו בשישית והמשיכו לגדול בשביעית, שהיה הו"א שהואיל ואין שנת השמיטה שנת שמחה של אסיפה, כי הפירות שיחנטו בשנה זו הם הפקר, וממילא פטור מביכורים אף מפירות שאינם קדושים, קמ"ל שפירות אלו חייבים, אבל פירות שהם הפקר ודאי שפטורים מביכורים, יעו"ש.

ויעוין עוד במזרחי שמחק גירסא זו מרש"י, ולדבריו אין מקום כלל לשאלה. אמנם יעוין במשך חכמה (מהדו"ח עם הוספות מכת"י, שמות כג, יט) שקיים את גירסת רש"י שלפנינו, וציין לתשב"ץ שהביאו, וביאר את הטעם שהוא חייב בביכורים, מפני שהקרקע והאילנות אינם הפקר אלא רק הפירות, וממילא כשבעל השדה זוכה בפירות, הרי זה דומה למוכר שדהו לפירות, שאם המוכר חוזר וקונה את הפירות, שהוא חייב בביכורים כמבואר בירושלמי (ביכורים פ"א ה"ו), ויעו"ש עוד שנסתפק אם זוכה בשדה מההפקר אם הוא חייב בביכורים או לא.

[ויעויין עוד בספר הערות עמ"ס גיטין (דף מז ע"ב) מש"כ בשם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לקיים את גירסת רש"י ולבאר מאיזה פירות הביאו ביכורים בשמיטה, ויעוין עוד במה שהאריך בנידון זה בהר צבי (זרעים ח"ב סימן מה)].

ועכ"פ לפי מה שנתבאר לעיל יש קצת להוסיף, שבשנת השמיטה יתכן שלא הביאו ביכורים מפני שהפירות הם הפקר ואינם שלו, וא"כ בשנה זו אין ברכה לשנה הבאה, ולפי זה יתבאר מדוע חורבן הבית היה דווקא במוצאי שביעית, מפני שבשנה שלפני כן לא נתברכו שיביאו ביכורים לשנה הבאה. ובפרט לפירושו של החת"ס שכאשר היתה ברכה זו למרות שהוא לא הביא ביכורים אבל היו אחרים שהביאו, אכן בשנה שאחרי השמיטה לא היתה ברכה כלל [אכן דחוק לומר שרק במוצאי שבת נפטרו כולם].

מרן רבינו שליט"א במעמד פתיחת כולל 'חפץ חיים בעיון' בקרית הרצוג:
'אם אתה אוהב כל יהודי - לא שייך לדבר עליו לשון הרע!'

מעמד רב רושם נערך בסוף זמן קיץ במעונו של מרן רבינו שליט"א לרגל פתיחת כולל **'חפץ חיים בעיון'** בסניף **'חניכי הישיבות - כרם ישראל'** בשכונת קרית הרצוג, בראשות המרא דאתרא הגאון רבי **אליעזר רוט** שליט"א, חתנו של מרן רבינו שליט"א, במעמד השתתף נשיא רשת הכוללים הגה"צ רבי **מרדכי שמואל אדלשטיין** שליט"א, וראש ישיבת ארחות תורה הגאון הגדול רבי **איתמר גרבוז** שליט"א, וכן הרה"צ רבי **ישראל מנחם אלתר** שליט"א, בנו של כ"ק מרן **האדמו"ר מגור** שליט"א.

את המעמד פתח חתדב"ג, הגאון רבי **אליעזר רוט** שליט"א: "יש יהודי יקר שקשור למו"ח מרן שליט"א, קוראים לו הרב יצחק גלר. הוא היה גר פה בשכונה, והוא מרצה בכל מיני מקומות. ובכל פעם לפני שהוא מרצה, הוא מגיע לכולל שלנו - 'נתיבות המשפט' (עם הנדיב הרב רמי פלר), והוא מכין את הדרשות שלו. לפני כמה שנים הוא הגיע לכולל, אז ביקשתי ממנו שיאמר לפני האברכים מה שעומד לדרוש.

"אז הוא סיפר כך: 'יש רופא שיניים חרדי ד"ר זוהר עשור, שהיה גר שמונה שנים פה קרוב וגם הוא תלמיד גדול של מו"ח הרב שליט"א, והוא סיפר שהרב זילברשטיין היה אצלו בטיפול שיניים. ופנה הד"ר לרב ושאל אותו: 'יש לי שאלה, אני רואה שבלי עין הרע השיניים של הרב כולן שלמות, אך מצד התעודת זהות זה לא מסתדר'..., אז הרב זילברשטיין ענה לו שהשיניים האלה מעולם לא דיברו לשון הרע!'.

"עד כאן סיפר הרב גלר בדרשתו, אז אני אמרתי לו שזה סיפור יפה, ובאמת אני לא שמעתי מהשוועד שלי אף פעם לשון הרע, אבל אני אשאל אותו בעצמו אם זה נכון. ובליל שב"ק אמרתי למו"ח שליט"א: 'לא נעים לי לשאול שאלה, הרב גלר מספר בשם ד"ר עשור שהרב העיד על עצמו שמעולם לא דיבר לשון הרע, אז יש לי שתי שאלות. שאלה ראשונה: האם זה נכון?, ושאלה שניה: איך זה יכול להיות נכון?

"אז מו"ח הרב שליט"א תפס את השיניים ואמר לי: **'השיניים האלה מעולם לא דיברו לשון הרע, אבל אני לא מבין את השאלה שלך, אם אתה אוהב כל יהודי לא שייך לדבר עליו לשון הרע. אני אוהב כל יהודי, לא משנה מה הוא. אם אני אוהב כל יהודי אז לא שייך לדבר עליו לשון הרע".**

***

"שמירת הלשון מלמדת אותנו לחפש את התיקון ולהתמקד בטוב"!

לאחר מכן נשא רבינו שליט"א את המשא המרכזי: "אני נולדתי בעיירת 'בנדין' שבפולין, וההורים שלי היו מאוד קרובים אליו, והמרא דאתרא שם היה הרב מבנדין, הגה"צ רבי חנוך צבי הכהן לוין זצוק"ל, והיה מעשה נורא שם בעיירה: היה חסיד שנכנס להתפלל ופשט את החליפה שלו, ושם היה את כל הנדוניה שהכין לנישואי בתו. הוא יצא, גמר את התפילה, והוא רואה שגנבו לו את כל הכסף, ומיד והתעלף.

"העירו אותו ושוב התעלף, ושוב התעלף. אז קראו לרב מבנדין, והוא אמר ככה: 'אני אעשה פה תיבה קטנה ואני רוצה להודיע קבל עם ועדה, אם הגנב ישיב אני אברך אותו, אך אם הוא לא ישיב אני אקלל אותו ואגיד לו יימח שמך וזכרך'.

"וזה דבר שהרב מבנדין מעולם לא עשה, לומר על יהודי ימ"ש, וכמובן כעבור שעה הכול היה בחזרה. הלך הרב מבנדין ואמר ככה: 'הוא קיים מצוות עשה דאורייתא של 'והשיב את הגזילה אשר גזל', שזה מצה שלא כל אחד זוכה לקיים אותה, וגם מצוה של 'וחי בהם', כיון שבעל הכסף היה בסכנה גדולה. ואני רוצה לברך אותו שיהיה לו כל טוב, ויתברך שמו, ויהיה לשם ולתפארת בישראל. ובקשה אחת יש לי: לא לחקור מי היה הגנב'.

"ואמרו כל העם אמן. חמשת אלפים איש צעקו 'אמן' שבקע את השמיים, זה הסיפור שרציתי לספר. מה הסיפור כאן? אני לא מאמין שהרב מבנדין שהיה איש אלוקים קדוש, אני לא מאמין שפעם אחת בחייו קילל יהודי. אני לא מאמין. יותר נכון אני כן מאמין שמעולם לא קילל חוץ מאותה פעם, הוא היה אוהב ישראל בדרגה הכי גבוהה לפי ההשגות שלנו, וגם ספריו 'יכהן פאר' הם נפלאים ממש. וכאן עשה מה שעשה כדי להציל את אותו אחד שנגנב ממונו, ויש הרבה מוסר השכל ללמוד ממעשה זה".

רבינו ביאר שבחר במעשה זה כמוסר השכל אדיר שמתווה דרך סלולה וברורה גם בהלכות לשון הרע, להשתדל תמיד לראות הכל בעין טובה ולדון לכף זכות, וכמו כן למדים אנו מהקפידה של הרב מבנדין שלא לחקור מי הוא הגנב, ולא לנטות אחר הסקרנות הטבעית ולא לביישו ברבים.

וכמו כן לרכוש את היכולת להסתכל על מי שטעה ולראות את הצעד החיובי שעשה כעת (השבת הנדוניה והצלת חיים), ולבחור לחזק ולברך אותו, במקום לרדוף ולבייש אותו, כך שבמקום להגדיר אדם לפי הכישלון שלו, מתמקדים בנקודת התיקון ובצעד החיובי שהוא עושה עכשיו.

לאחר מכן שוררו הכל עם רבינו 'תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך', כשלסיום בירך רבינו את כל הנוכחים והמשתתפים: **'ברוך השם נמצאים פה כעת גדולי התלמידי חכמים של הדור, נבקש מהקדוש ברוך הוא שירחם עלינו ויושיע אותנו, שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה, וחס ושלום שכעת אנחנו בדברים סכנות גדולות מפני הערבים, שלא ישלטו בנו, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, אמן'.**

***

מרן רבינו שליט"א בהלווייית גיסתו הרבנית ישראלזון ע"ה:
'אצל עם ישראל מבקשים מהקב"ה לא רק על חכמי ישראל, אלא גם על נשיהם'!

בשבוע שעבר השתתף מרן רבינו שליט"א בהלווייתה של גיסתו הרבנית הצדקנית מרת **שרה ישראלזון** ע"ה, אשת חבר להגאון הגדול רבי **יוסף ישראלזון** זצ"ל, ובתו של רשכבה"ג מרן פוסק הדור **הגרי"ש אלישיב** זצוק"ל.

מסע הלוויה יצא מביתה בבני ברק, ברחוב חזון איש 5, שם התגוררה עשרות שנים בשכנות עם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה **הגראי"ל שטינמן** זצוק"ל.

רבינו נשא דברי הספד ופרידה קצרים: "אנחנו אומרים בתפילה לאחר קריאת התורה: יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לקיים בנו חכמי ישראל הם ונשיהם וכו'. רואים אנו שאצל עם ישראל מבקשים מהקדוש ברוך הוא שיקיים לנו לא רק את חכמי ישראל, אלא גם את נשיהם, שגם הם יהיו איתנו, רואים שתיקנו תפילה מיוחדת, הם ונשיהם.

"כעת אנחנו עם ישראל כעת מאוד מאוד בוכה וצועק, גיסתי הצדקנית הרבנית שרה ישראלזון, היא הייתה אשת חבר, וגם אשת חבר של גיסי רבי יוסף ישראלזון. **אבל מו"ח מרן הרב אלישיב זצ"ל כשהוא היה פה בבני ברק, הוא אמר לי: 'אני רוצה להיות אצל שרה!, אצלה אני רוצה להיות. למה? ככה! אני רוצה להיות אצל שרה!,** היו הרבה אנשים שרצו בשעה שהוא היה פה שיתארח אצלם, אבל הוא אמר: 'אני רוצה להיות אצל בתי שרה, שם אני רוצה להיות'. כעת הוא נמצא יחד איתה בשמים, תמיד כשהוא הגיע לפה הוא רצה להיות אצל שרה, עכשיו הוא אצל שרה, יהיה אצל שרה...., ושרה כעת תהיה בשמים יחד איתו והוא יחד איתה".

בסיום דברי ההספד פרץ רבינו בבכי נרגש: **"הוא נמצא פה הרב אלישיב, עם ישראל זקוק לרחמי שמים, שהקדוש ברוך הוא יעזור לנו לכל עם ישראל, שכעת נמצא פה הרב אלישיב, נבקש ממנו, הוא ליד שרה, שיהיה לעם ישראל כל טוב סלה, ומשפחת הרב ישראלזון תפרח ותגדל למעלה למעלה, ואנו כל עם ישראל נזכה לראות ישועות ונחמות, וכן לכל המשפחה הגדולה, ולכל מי שבא כעת לחלוק כבוד, כולם יזכו יחד עם כלל ישראל לישועות ונחמות וכל טוב סלה".**

מזל"א טבא וגדיא יאד"ה

נשגר מעומקא דליבא
לתלמידו ומקורבו המובהק של מרן רבינו שליט"א
עשרות בשנים
הרה"ג רבי **אליהו שפס** שליט"א
המסור בכל ליבו להפצת תורת רבינו הגדול שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנו ההתן הבה"ח **חיים צבי** נ"י
עב"ג למשפחת **ודטהיים**
יה"ר שיבנו בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה
ויזכה ידידינו שליט"א לראות מכל יוצ"ח רוב נחת
דקדושה כל הימים!

אחורה נא חידה

איך יתכן שאדם יקדש פעמיים זה אחר זה ובכל קידוש יצא ידי חובתו?

(התשובה לחידה, אי"ה בגליון הבא, החידה מאת ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן מאכל שהיה בשרי ולמחרת נהפך להיות פרווה?

תשובה. ביצה במעי אמה היא בשרית ואסור לאכלה עם חלב, ולמחרת הבשילה ונגמרה עד שיש לה חלבון וחלמון הרי זו ביצה גמורה, ומותר לאכלה בחלב, כמבואר במסכת ביצה (דף ו ע"ב) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלבון לבדו גמור, ואף על פי שמעורה עדיין בגידין שריא לאוכלו אם חלב, וכך נפסק בשו"ע (יו"ד סימן פז ס"ה), יעו"ש.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 03-3130582
לעדכונים על דרשות ושיעורים, וכן על מיקומו של רבינו בשבת הקרובה בקו 'דברי חמד' 079-6077-468

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

תורת יושר

קנס עזרא אי מבטל הוידוי בזה"ז

ואמרת לפני ד' אלוקיך בערתי הקודש מן הבית (כ"ו, י"ג)

הנה למאי דנקטינן דביטול הוידוי היה מטעם קנס עזרא דיהבינן לכהנים כמבואר סוף סוטה, יש לעי' בזה"ז מאי, ודעת תו' דגם בזה"ז איכא קנסא, ודעת הרמב"ם דליכא ורק אז לא היו מתוודים, ובחזו"א מסיק ע"פ הירושלמי בדעת הר"מ דאין איסור לתת לכהן אלא שאין ראוי לנהוג כן, וכיון שאין נוהגין כן שפיר מתוודין ע"ש בארוכה, אך לדעת תו' הרי מוכח דאף הנותן כל מתנותיו ללוי אין מתוודה שהרי ביטול דיוחנן קיים, והא דביטל מכולם (ונקט העביר ולא ביטל כבעוררין, דלא נכון לומר ביטל על דין התורה וגם אינו ביטול לעולם אלא כ"ז שהקנס קיים, ודלא כתפא"י) י"ל שמא יתוודה מי שאינו ראוי ויגרום כעס כמ"ש הירושלמי, והרי הרבה היו נותנים לכהנים, ויתכן שכולם לפעמים נתנו לכהן, וסגי בזה שלא יתוודו, וראה לנכון לבטל הוידוי, ולפ"ז הי' מקום לדון דאם ננקוט להלכה לחוש לדעת הרמב"ם שלא לתת לכהן, עי' בב"ח, א"כ למה לא נתוודה, הרי אין חשש שיתוודה מי שנותן לכהן, אך בחזו"א כתב דיש לחקור אי נוהגין אצלנו ע"פ הרמ"א למיהב מע"ר לכהן והרמ"א לא כתב רק בלשון י"א, (וע"ש ואולי נסתפק גם לדעת תו' שיודו להר"מ וכפי הירושלמי ולע"כ), עוד יש לדון אפי' אם ינהגו כדעת הר"מ, כיון שנוהגים מחמת ספק בהלכה, ודלמא קיי"ל כתו', ובתו' יבמות פ"ו ב' כתבו דלראב"ע ביטלו וידוי אף דשרי לתת לכהן, כיון דמפקיעין שכר הלויים לתת כולו לכהנים הוי שלא כמצותו, וכתב בחזו"א דגם לר"ע משמע דביטול הוידוי מהנותנים ללווים הי' ג"כ מטעם זה שקביעות ב"ד שלא כמצותו מעכב הוידוי, [ואף למש"כ דא"צ לטעם זה, והתו' באמת לא דנו רק לראב"ע, מ"מ י"ל דהסברא נכונה, ואולי האריך לבאר הטעם ע"פ התו' וסיים וא"כ אף בזה"ז נמי, שלכאורה מאי וא"כ, ומה צריך לכ"ז כאן, אלא דאף דננקוט מחמת ספק כהר"מ, יש לפטור מוידוי], א"כ נתינתנו ללוי מספק, ואילו ידענו דהלכה כתו' היינו נותנים לכהן, י"ל דמעכב הוידוי, ועוד יש להסתפק בלא"ה כיון דאין לוי מיוחס אי יכול לומר נתתיו ללוי ואי יכול להתוודות וצ"ע.

בענין מי שביער המעשר שני כדינן בזמן הביעור אי מתודה, ודין נשרף המעשר שני

כי תכלה לעשר (כ"ו, י"ב)

לענין נשרף המע"ש משמע בשנ"א דהוא מעכב, והיינו משום דמה שאין לו מע"ש לא סגי לענין וידוי לומר עליו ביערתי הקודש, כיון שלא קיים מצותו לאכלו בירושלים, או לבערו בזמן הביעור באופן שא"א לי' להעלותו, אבל בביערו בזמן הראוי, דכל חיוב ביעורו נלמד אך ורק מקרא דוידוי דביערתי הקדש, דפירושו שהעלם לירושלים כדינו, או שביערו עכ"פ מהבית, למה לא יוכל להתוודות זה, וכן הוא פשטא דסדר המשנה והרמב"ם שסידרו סדר הביעור ואחריו הוידוי, ולא תנן גבי ביעור אלא מע"ש והביכורים מתבערים בכ"מ, ואע"ג דעיקר מצותו להביאם לירושלים למען תלמד וגו', ומחוייב להשתדל בכך, מ"מ אם לא היו לו אוכלים כשיעור המע"ש ונשאר לו ושורפם בזמן הביעור או בדליכא חומה וא"א לאוכלן כגון בזה"ז או שנטמא וא"א לו ליטהר, אין כ"ז מצוה שבפרשה, ואדרבה אם לא יבערם לא יוכל להתוודות דהוי מצוה שבפרשה, כדתנן באנינות ובטומאה, ואף אם נתרשל להביאם או חלק מהם לירושלים י"ל דלא הוי מצוה שבפרשה לעכב הוידוי כיון שקיים ביערתי הקודש, (ואפשר דאינו ככל מצותך וצ"ע), שזה סוף מצוותן לבערם בכה"ג.

וכ"כ רש"י סנהדרין י"א ב' וז"ל ומע"ש מתבער בכל מקום שהוא שאם לא העלהו לירושלים קודם פסח היה מבערו ערב הפסח ומתודה ביערתי הקודש עכ"ל, ולכאורה אף בנתרשל, שלא כתב שאם נאנס ולא העלהו, ולשון רש"י מקורו במתני' דילן דמע"ש מתבער בכ"מ ובתר הכי תנן וידוי, אע"ג דאם הי' אפשר ודאי עיקר מצותן להעלותן עכשו לירושלים כמ"ש רש"י בפרשת ראה הובא לעיל, ואח"כ להתוודות שם ביערתי, [והתם בסנהדרין אולי כבר לא הי' שהות לכך ויותר נאות למינקט ביעור ממש (ול"י כעת אם בזמן ר"ג הי' נאכל מע"ש, וראיתי במנ"ח שכתב שהי' בזמן החרבן)], וכ"מ לדעת הר"מ דאיכא וידוי בזה"ז אף שאין המע"ש נאכל, אלא שמרן ז"ל דחק לשיטתו, דמשכח"ל, וקאמר דינא דא"צ בית, וכגון שאכלו ונחרב הבית, ואחרי שבפרש"י לא משמע כן למה לן לדחוק, וכ"ש שהדברים צ"ע למשנ"ת, וכ"מ בביאור הגר"א מע"ש ריש ה"ה ובתוי"ט מ"ו ובמשנה ראשונה שם, ועי' ירושלמי תענית פ"א ה"ד.

עבודת ד' מתוך שמחה

תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה וגו' (כ"ח, מ"ז)

עי' רמב"ם סוף הלכות לולב השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת כו' עבודה גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר וגו' יעוי"ש, וראיתי להעתיק בזה את לשונו הזהב של המ"מ שם וז"ל ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחת שאר דברים תלוים בדברים בטלים שאינן קיימים אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית.

אחז"ל בשבת ל' ב' אין השכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, ועי"ש וכן לדבר הלכה הא מקמי דלפתח כו', וכידוע שהעבודה צריכה להיות בשמחה וכמ"ש עבדו וגו' בשמחה וגו', וכמ"ש תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה וגו', ואמנם בלאו כ"ז, הדרך הנכונה שבן אדם לא יהי' עצב אלא תמיד שמח וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מדעות ה"ז לא יהא אדם כו' ולא עצב ואונן אלא שמח כו' וצוו כו' ולא עצב ומתאבל אלא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות כו' ע"ש בכ"ד, וכן שמעתי פעם ממרן ז"ל לענין זהירות בזה לפי שהעצבות לפעמים מונע מלקבל את חבירו כראוי בסבר פנים יפות (בערך), ויעויין הקדמת הרמב"ן לספר תורת האדם מה שביאר באורך טפי בעניני השמחה והעצבות ע"ש.

משנת יושר

בגדר המעביר על מדותיו

כל המעביר על מדותיו כו', עי' ריטב"א דהעלה ע"פ סוגיא דיומא כ"ג א' דאף דת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, היינו דצריך לנקוט בליבי' כל זמן דלא מיפייסי לי', והנה ביומא שם מבואר דבצערא דגופא ליכא משום לא תקום וגו' אבל ראוי להיות מהנעלבין ואינן עולבין ומיהו צריך לנקוט בליבי' כל כמה דלא מיפייסי לי', ומ"ש ריטב"א ואע"ג דכתיב לא תקום כו' התם במילי דעלמא אבל במילי דשמיא איבעי לי' להיות נוקם ונוטר כו', הוא בקיצור, דבמילי דעלמא רק בממון אבל בצערא דגופא שרי לכל אדם מדינא אבל לת"ח כד איכא משום כבודו דהיינו מילי דשמיא אז הוא דת"ח צריך להיות נוקם ונוטר, ומסקינן דהיינו לנקוט בליבי' כל זמן דלא מיפייסי לי', ועי' מש"כ ביומא סימן י' לדף כ"ב ב', ולפ"ז הא דאמרינן ברב הונא בדר"י דלא מוקים במילי' אפשר דהיינו כשאינו נוגע לכבודו אף שהוא צערא דגופי' אינו נוקם ואף אינו שומר בלבו, ומיהו מהא דמייתינן לה לבתר מימרא דרבא דכל המעביר כו' י"ל דעכ"פ כלול בזה גם בלכבודו ובכה"ג כד מפייסו לי' מפייס ואין לו בלבו עליו כדאיתא ביומא שם על הך דרבא, עוד הק' שם בריטב"א בהא דאיתא במגילה כ"ח א' כי הוה סליק לפורייה אמר שרי לי' לכל מאן דצערן, דאי במילי דידי' מאי רבותא הא כתיב לא תקום כו' ואי במילי דשמיא כיון דלא מיפייסי לי' אמאי אינו נוקם ונוטר כנחש ותירץ דלעולם במילי דידי' והרבותא משום דלא תקום היינו שלא לגמול כרעתו אבל לא למחול לו מחילת שמים וזה מוחל לו לגמרי, וצ"ע דלא תקום היינו שלא להקפיד כלל ולמחוק מן הלב ולתת בלב שלם וכדמשמע ברמב"ם פ"ז מדעות ה"ז יעויי"ש, וגם זה אינו אלא בעניני ממון ובפשוטו מחל על כל צער, ובצערא דגופא ליכא משום לא תקום כמבואר ביומא שם, ואם ליכא משום כבוד תורה שפיר איכא רבותא שאינו נוקם וגם מסיר מלבו דשרי להו לגמרי לכל מאן דמצער, וצ"ע.

בהלכות שופר

שיעור בדיני שופר שנמסר במעמד לחיים לרגל הוצאת הספר 'אמרי יושר ר"ה יומא סוכה' ליל שישי אור לח' אלול

בענין לעשות יותר מג' שברים

בטור ושו"ע או"ח סי' תק"ץ כ' שאפשר להאריך ולעשות הרבה תרועות וגם הרבה שברים ואין כאן חשש הפסק, וכתב מג"א בשם מהרי"ל שהמנהג הי' לעשות רק ג' שברים, ובפרישה אות א' העתיק מהמהרי"ל שהביא שמהר"י סגל הי' תמה למה לא היו עושים יותר מג' שברים כמו שעושים בתרועה וכתב מורי ע"ז שאנו רגילין להאריך אף יותר עכ"ל.

ובפרישה טרח לתת קצת טעם לזה ליישב את מנהג אשכנז או משום שעושין שברים תרועה בנשימה אחת וכדי שיוכלו לעשות את התרועה באותה נשימה לא האריכו בשברים או משום שהם קולות מופסקים ויראה כדבר מחולק ובב"ח ג"כ טרח לתת טעם וכ' שהוא מפני מחלוקת הגאונים בשיעור אורך השבר ואם יאריכו בו יותר שמא יראה שבר אחרון כתקיעה ויהי' הפסק, והנה המשנה ברורה בס"ק י"א כתב שיש מן הפוסקים שמחמירין בזה ונכון לחוש לדבריהם לכתחילה שלא לעשות יותר מן ג' שברים (אחרונים).

והנה אצל מרן החזו"א ז"ל לא הקפידו ע"ז והי' הרגילות לעשות לכתחילה יותר מג' שברים.

ונראה שמכיון שאין כאן חשש מדינא מצד הפסק וכמ"ש בטוש"ע והחששות הנ"ל של האחרונים הם ליישב בדוחק אין למחות ביד המאריך לעשות יותר מג' שברים ובפרט שאצל מרן ז"ל עשו כן לכתחילה.

וראיתי להוסיף עוד את דברי הרמב"ן בדרשתו (שלא נדפס בימיהם) שכ' להדיא ששברים כתרועות ואפשר לעשות אפי' חמישים. (ולענין מש"כ בפרישה הנ"ל, הנה דעת הרמב"ן שיש לעשות בנשימה אחת, (ודחה לגמרי את דעת ר"ת לעשות בב' נשימות, וסיים וזהו ק"ו שאין עליו תשובה, יעויי"ש), וז"ל הרמב"ן שם וכל זה שיעור התרועה למטה אבל למעלה אין לה שיעור, אלא מאריך בתרועה דילולי ועושה חמשה או חמשים יבבות כמו שנהגו כל ישראל, וכן בתרועה דגנוחי מאריך ועושה אפילו חמשים שברים, ודבר זה ברור הוא, וכבר כתבו אותו רבינו האיי ורבינו שרירא גאון אביו בתשובה גדולה שהשיבו למר רב בהלול בדיני התקיעה, ומקצתה כתובה בספר המאור, ואין צריך בזה להזכיר לא גאון ולא רב לפי שהוא כמו שאומרים הפילוסופים מושכל ראשון, עכ"ל.

ומצאתי להעיר עוד שאין ראוי לקצר ביבבות, דבר שכ' הרמב"ן שנהגו כל ישראל שעושין אפי' חמישים תרועות וכן מרן ז"ל אמר לתוקע שיעשה תקיעות ותרועות ארוכות ומצאנו שחששו שלא להוציא לעז על הראשונים ודו"ק.

בענין להקדים השברים לתרועה

במ"ב סימן תק"ץ סק"ל מבואר דבתשר"ת הוא לעיכובא שהשברים יקדים לתרועה ותרש"ת פסול, והן דברי סברא דכיון דזו תרועה אחת ולא עבדי אינשיילולי והדר גנוחי אין זו היבבא של תורה וכמו שאם יעשה קול אחר שאינו גנוחי ולא ילולי שלא יצא, אמנם מהגמ' אין להכריח לפי' רה"ג דבפשוטו פריך ליעביד נמי איפכא דלמא איכא גם מנהג כזה ומשני דליכא מנהג וא"צ לחוש לכך, אבל להרמב"ם דהוי ספק ממש משמע בגמ' דפסול דאע"ג דמהא דשנינן סתמא דמילתא כו' אין ראי' די"ל דה"ק דהא ודאי ש"ד אבל מקו' הגמ' דליעביד נמי איפכא משמע כן דאם איתא דכל שעשה שני הקולות באיזה אופן שהוא ש"ד, משום מה לעשות איפכא אלא ש"מ דאם עושין הפוך בגניחה ויללה צריכים לעשות הפוך, ומיהו ילד"ח דלכתחלה קאמר שיש לעשות כפי הסדר שגונחין ומיללין.

במעמד לחיים לרגל הוצאת הספר 'אמרי יושר'

לקבלת העלון מידי שבוע ניתן להרשם במייל: 3760435@gmail.com

יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" k.gilyonot@gmail.com
מי שיש ברשותו חומר נשמח לקבלו למייל. נצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

ניצוצין | 054-8487449

עומק דעת

ממרן רה"י הגאון רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

פרשת כי תבוא

עמקי תורתך

מילת ערלת הלב שבחודש אלול

א] אחד הרמזים לחודש אלול, מביא הבעל הטורים מהפסוק בפרשת ניצבים: "ומל ה' אלוקיך" – 'את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלוקיך' – 'את לבבך ואת לבב' ראשי תיבות 'אלול'. מבואר מן הדברים, שבאלול ישנה שייכות מיוחדת למילת ערלת הלב, שהקב"ה ימול את לבבנו ונגיע למדרגה של אהבת ה'.

והנה בפסוקים הללו שבפרשת ניצבים התורה מדברת על עשיית תשובה, ועל זה נאמר שלאחר התשובה הקב"ה ימול את ערלת הלב. וכותב שם הרמב"ן, שאלו דברי חז"ל שאמרו: 'הבא ליטהר מסייעין אותו'. והסיוע שמסייעין לשב בתשובה הוא, שהרי מתחילת הבריאה ישנה בחירה ביד האדם לעשות טוב או רע, על מנת שיהיה לו שכר על בחירה בטוב ועונש על בחירה ברע; אבל לימות המשיח הבחירה בטוב תהיה בטבע והלב לא יתאוה למה שאינו ראוי וכלל לא ירצה בו, וזוהי מילת ערלת הלב.

'נמצא שהתהליך הקיים בחודש תשרי בכל שנה הוא מעין מה שיהיה לעתיד לבוא'

ממשיך הרמב"ן לבאר, שאלו הם דברי הנביא ירמיה: "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם", הלב החדש היינו טבעו של האדם, שטבעו יתהפך עד שבמקום החמדה לחומריות תהיה לו נטייה טבעית לקדושה, ובנוסף לכך נזכה לרוח חדשה שהיא תוספת חשק ורצון לעשיית טוב.

ויעו' בדברי רבינו יונה בתחילת שערי תשובה שכותב: 'והתבאר בתורה כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משגת ויחדש בקרבם רוח טהור להשיג מעלת אהבתו'. רבינו יונה מתייחס בדבריו לשני החלקים המדוברים; דבר ראשון אומר רבינו יונה שהקב"ה עוזר ומסייע לשבים בדברים שאין מכוחם להשיג מצד טבעם, שלפי הטבע החומרי לא ניתן להגיע כראוי לידי אהבת ה', ובזה תהיה מילת ערלת הלב ויהיה לנו טבע חדש לאהוב את ה'. ובנוסף לכך אומר רבינו יונה שתתחדש באדם רוח טהרה להשיג אהבת ה'. ומבואר מן הדברים, שבכל עשיית תשובה ניתן לזכות למילת ערלת הלב המדוברת בפסוק "ומל ה' אלוקיך".

והנה הזכרנו את דברי הבעל הטורים שמביא את הפסוק המדובר כרמז לאלול, ומשמעות הדברים היא שחודש אלול מסוגל במיוחד לזכות בו למילת ערלת הלב. ויש להתבונן בכך, מהו שורש השייכות המיוחדת שיש לחודש אלול עם מילת ערלת הלב, ובפרט לפי דברי הרמב"ן שפסוק זה מתייחס למה שיהיה לעתיד לבוא. ונראה שיסוד הענין הוא כך:

ב] בספר אבן שלמה כתוב בשם הגר"א, שלעתיד לבוא יהיה תהליך מיוחד, המקביל למה שמתרחש בכל שנה בחודש תשרי. בכל שנה ושנה, ראש השנה הוא יום הדין, יום הכיפורים הוא יום מחילת העוונות, ולאחמ"כ מגיע חג הסוכות ושמיני עצרת. וכך גם יהיה לעתיד לבוא; מתחילה יהיה יום הדין הגדול שהוא כנגד ראש השנה, לאחמ"כ תהיה מחילת העוונות כנגד יום הכיפורים, וחג הסוכות ושמיני עצרת, וכלל ישראל יישארו וישמחו לבדם עם הקב"ה. נמצא שהתהליך הקיים בחודש תשרי בכל שנה הוא מעין מה שיהיה לעתיד לבוא.

ובפסוק 'ומל ה' אלוקיך את לבבך' מבואר שלעתיד לבוא הקב"ה ימול את לבבנו כפי שביאר הרמב"ן. והיינו שכל הדרגות שנגיע אליהן לעתיד לבוא, עד הישיבה בצילו של הקב"ה, אינה רק מחמת הכפרה שתהיה אז, אלא תוקדם לכך מילת ערלת הלב וקבלת רוח חדשה של דביקות בה', וזה מה שיכין אותנו להשיג את המעלות העצומות הללו.

ולפי האמור מבואר כאן שאף בכל שנה ושנה, קודם תהליך הכפרה והישיבה בצילו של הקב"ה, ישנה מעין מילת ערלת הלב שתהיה לעתיד לבוא. וזהו הרמז שהביא הטור לחודש אלול ממילת ערלת הלב, שחודש אלול הוא הזמן שניתן לזכות בו מעין מה שיהיה לעתיד לבוא.

ג] והנה בחודש אלול, כאשר אנו מתעוררים להתבונן במעשינו ולשוב בתשובה, נדמה לנו שאין בכוחנו להתקרב ולהשיג דרגות גבוהות ולהתקרב לה', מאחר ואנו רואים את עצמנו כאנשים חומריים הרחוקים מן הדרגות הללו, ואנו נוטים להסתפק במועט על מנת לצאת ידי חובה, מתוך מבט מצומצם ונקודתי. אבל כפי שמתבאר כאן, הימים הללו מסוגלים ביותר לזכות בהם למילת ערלת הלב, וכפי שביאר רבינו יונה שעל ידי התשובה ומילת ערלת הלב ניתן להשיג מעלות חדשות שבאמת אינן לפי טבענו. לכן אף כאשר מצד כוחותינו הטבעיים, אכן איננו ברי השגה לדרגות גבוהות, אבל ככל שנתאמץ להתקרב לה' ולשוב בתשובה נוכל לזכות למילת ערלת הלב ולהשיג דברים מעבר הטבע הפשוט.

עניני הזמן והשעה

הכנה להורים שבנם נכנס לישיבה גדולה

[מתוך דברים שנמסרו במרכז 'האזינו' ובבה"כ 'בית השם' ב"ב - אב פ"ו]

מידת אחריות ההורים בגיל ההתבגרות

התנא באבות (פ"ה, מכ"א) כותב שיש כמה שלבים בהתפתחות האדם: בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה, בן י"ג למצוות, בן חמש עשרה לתלמוד, בן שמונה עשרה לחופה. הסדר המבואר במשנה הוא סדר התפתחות האדם בחייו.

וצריך להבין מה השינוי שיש באדם בגילאים אלו, שזה זמנים שמשנים את האדם. והביאור בזה, הוא שיש לאדם הרבה שלבים בחיים שבו יש לו יותר דעת, תוספת דעת, דעת הכוונה היא שיש לו חיבור בין השכל ללב, וזה נותן לאדם אחריות, **וכל גיל יש לאדם אחריות אחרת על החיים שלו, ועלייה לישיבה גדולה זה זמן שבו הבחור מקבל עוד תוספת אחריות על עצמו, על החיים האישיים שלו.**

וכשבאים לדבר להורים לבחורים בגילאים הללו, צריך להעמיד טוב מה באמת המקום של אחריות ההורים מול האחריות הזו שהבחור מקבל על עצמו, ועל החיים שלו ברוחניות ובגשמיות.

ההורים צריכים לדעת שזה גיל מאוד מורכב, **שהרי אם יותר מדי מקפידים עליו זה פוגע בחלק העצמאי שהוא באמת אמיתי בילד שלהם, וזה רק יגרום לו ריחוק מהם, ואם הם לא משגיחים בכלל זה פוגע בו כי הוא עדיין לא בר דעת לגמרי**, עדיין יש בו פחות אחריות ודעת מאדם מבוגר. ועצם הידיעה של ההורים לדבר הזה זה כבר מעמיד אותם במקום אחר. ודוגמא לדבר זה יש להביא מדברי הגמרא בקידושין (לב, א) באחד שרצה לבדוק את בנו וקרע בגדים בפניו, והגמ' אומרת שעבר בזה על 'לפני עוור', והביאו', משום שוודאי ירתח על אביו, ורואים מזה שיש מציאות שילד אם מתייחסים אליו כקטן זה מציאות שזה יפגע בו והוא יבוא רק למרוד בהוריו.

וההורים צריכים לתת שיקול דעת בכל פעם, מה לתת לילד באחריות שלו, ומה לומר שיש דברים שהוא עדיין לא מספיק בר דעת, ולפעמים יש הורים שלא יכולים לוותר על שום דבר, בכל שלבי החיים,

מרגישים שילדם הוא ילד קטן. זה לא יעבוד כך, אדם גדול לא יכול שיתייחסו אליו כמו קטן, אבל מצד שני הוא באמת קצת קטן, הוא בתקופת נערות, נער זה שלב בין זה לזה. וצריך לדעת איך להתייחס לנער, לתת לו קצת עצמאות, לתת לו קצת להרגיש שמתייחסים אליו כאל גדול.

<u>בדור שלנו א"א בכפייה</u>

ונעמיק עוד באחריות של ההורים על הילד, ובאיזה צורה זה צריך להיות, אנחנו חיים בתקופה של ימות המשיח, הגמ' אומרת בסוף סוטה שאחד מסימני עיקבתא דמשיחא זה 'חוצפה יסגא', מה זה חוצפה יסגא, שקשה לקטן לקבל מרות מאדם גדול ממנו.

יש מעשה על ר' עקיבא איגר, הרע"א הלך פעם עם ה'נתיבות' והם עברו באיזה מקום וכמה נערים ישבו שם ולא קמו בפני הרע"א, אמר על זה הנתיבות זה דור של חוצפא יסגא, עובר גדול הדור ולא קמים לפניו, אמר לו הר' עקיבא איגר לא, זה עדיין לא חוצפה יסגא, **יבוא דור שאנחנו נשב והם יעברו לידינו, ויגידו למה אתם לא קמים לפנינו... והיום אנחנו לא כל כך רחוקים מזה.**

ההורים צריכים לדעת שבצורה של כפייה בדור שלנו זה לא יעבוד, אלא להסביר לילדים, אפשר להסביר להם דברים, ואם נכפה עליהם כי אני אמרתי ככה, אני אבא, אני הסמכות פה ותקבלו מה שאני אומר, זה לא הולך היום, זה דור של חוצפה יסגא, אבל אם נותנים להם את ההבנה, הסברה למה צריך לעשות ככה, אז יש סיכוי שהבן ישמע, אם האבא ידע איך להסביר נכון, הילד יבין, ויקשיב להוריו, אם נכפה עליהם את הדבר זה לא יחנך את הילד ויגדל אותו.

<u>הבנת ההורים בניסיונות הדור</u>

ובעניין זה של הקשר של ההורים מול הילד, יש עוד דבר מאוד חשוב, כל אבא בדרך כלל חושב, בזמן שהייתי בגיל שלהם, איך אני התנהגתי, ולפי זה מודדים כל מה שהילדים עושים. אבל צריך לדעת שהפער בין הדור של ההורים לדור של עכשיו זה פער עצום, **הניסיונות שיש היום לבחורים לא היו בזמן של ההורים, אף אחד לא יכול לדעת איך הוא היה מתמודד בכזה ניסיון.**

הניסיונות הם גדולים ומאוד קשה לבחורים היום, וההורים צריכים לדעת איך להבין את זה, איך להתייחס לזה, וכי להגיד שהבחור מופקר בגלל שהוא נכשל, זה מה שיועיל, קשה מאוד לדעת מה הם הניסיונות של הדור הזה, מי שלא עבר את הניסיונות של היום לא יכול לתאר כמה זה קשה לבחורים, ולכן ההורים צריכים לא לשפוט את הבחור מהמקום שלהם, אלא להיכנס למצב שבו הילד נמצא ומתוך זה יבינו אותו.

וזה דבר מאוד חשוב שהילדים ירגישו שמבינים אותם, וודאי יש דברים שלא צריך להסכים איתם, אבל להבין את הקשיים שלהם, **אם הילדים מרגישים שההורים לא מבינים את הקשיים שלהם, הם לא יקבלו מההורים כלום, אם ההורים ינסו באמת להבין את המצב של הבחורים, אז יש סיכוי טוב שהילדים יסכימו לשמוע,** להקשיב, אבל אם לא מבינים אותם הם יגידו, 'אבא חי בדור אחר'.

ובפרט בדור שלנו שהרב וולבה זצ"ל היה אומר שהיום הבחורים הם מטישו, מנייר, בלי עמוד שדרה, דור מפונק, שיותר קשה לו לעמוד בניסיון, ופחות יש מסירות נפש בעבודה שלהם, וכשיש כ"כ הרבה ניסיונות בכזה מצב, הבחור מחפש את ההורים שלו שיבינו אותו ויהיו איתו בזה, ועל ידי זה הוא יקשיב להם, וישמע את הדרכתם.

וכמובן מאוד מאוד חשוב להתפלל עבורם, התפילה של ההורים, אין תפילה כמו זאת, שהיא באה מעומק הלב, זה הדבר העיקרי, להתפלל שיצליחו בתורה וביראת שמים, כי יש המון קשיים היום, הרבה יותר ממה שהיה פעם, צריך להתפלל חזק, עם כל הלב. הקב"ה יעזור שנזכה לנחת מהילדים שלנו.

שו"ת

<u>יש בתים שמובילים דרך והבן מגיע מהישיבה ופתאום נהיה לו גבולות אחרים, לדוגמא סגנון מוזיקה שאינה כפי הגבולות של הבית. איך היחס הנכון? האם להעיר? לייצר גבולות?</u>

אני רוצה להסביר משהו, מה הבעיה במוזיקה, בהקדמה לפאת השולחן, מביא בשם הגר"א שמשה רבנו הוריד כמה ניגונים מהר סיני, והם היסוד של שירת הלויים, אז כתוב פה שיש ניגונים של קדושה, ויש ניגונים של פריקת עול.

ומה המוזיקה של היום, פריקת עול, וזה מוריד את כל הרגש קודש, כדי להתחבר לתורה צריך רגשי קודש, ניגונים של קדושה מביאים רגש קודש, ניגון של פריקת עול מביא פריקת עול, אדם לא יכול להתחבר לתורה כמו שצריך אם הוא מקשיב למוזיקה של פריקת עול, זה היפך הגמור מרגשי קודש.

אבל היום הבחורים רוצים מוזיקה של פריקת עול כי רוצים פריקת עול וזו הבעיה. אם מסבירים להם איך זה הורס את החיים שלהם, הפריקת עול זה נורא ואיום, מוריד את כל הרגש קודש שיש, אי אפשר להתחבר לתורה אם אין רגש קודש בלב. אם יש קדושה בלב, אז אפשר להתחבר לתורה, החיבור הוא בלב של הבן אדם לתורה, לא בשכל, אם הלב הוא עם פריקת עול אי אפשר להתחבר לתורה. זה מציאות. צריך לדעת את זה. אם יודעים איך להסביר את זה, זה יכול לעזור.

<u>כמה זה נכון בישיבה גדולה שההורים יהיו בקשר עם הצוות? מדובר כאן על הורים של בחורים שמתחילים ישיבה גדולה.</u>

אני חושב שזה מאוד חשוב. אם הבחור מרגיש שרוצים את טובתו ושומעים מהצוות שלו שהוא לומד טוב או לא לומד טוב, וההורים שלו שותפים, זה יכול להיות טוב, וגם מצד הצוות של הישיבה, אם הם לא יודעים בדיוק את אופי הבית, מאוד קשה לטפל בבחור, לא יודעים כמה בעיות יש בבית,, אם הישיבה יודעת מה קורה בבית זה עוזר הרבה לישיבה גם כן.

<u>בחור שבתחילת אלול, במידה והוא מתקשר לדבר עם ההורים יותר ממילה אחת והוא מספר על קשיים ובוכה על הקשיים, מה השיעור בין להשתתף איתו לבין להחליש אותו ולהעצים את החולשה שלו? לפעמים מרוב רחמים מחלישים. מה השיעור?</u>

תלוי בשיקול הדעת, לדעת מה קורה באמת, להיות בקשר עם הישיבה, לדעת איך הוא מגיב, מה הקשיים שלו, מי שנמצא בישיבה לעזור לו, זה תלוי לאיזה ישיבה שולחים אותו. אם שולחים לישיבה שיש ארבע מאות בחורים בשיעור זה מאוד קשה שהצוות יעזור לו, זה מאוד קשה, לפעמים ההורים צריכים לעזור לו אם אין מי שבישיבה יכול לעזור לו.

<u>בחור שלא מספר שום דבר, בחור סגור שלא מספר, מה התפקיד של ההורים.</u>

אם הבן ירגיש שרוצים בטובתו, הוא יפתח. אם הוא חושב שההורים לא מבינים אותו, הוא לא יפתח. אם הבן מרגיש שההורים רוצים להבין אותו ומבינים אותו, הוא יפתח. זה הכלל.

<u>בחור רצה להתקבל לישיבה מסוימת ולא אסתעיא מילתא, הוא הולך לישיבה שהקדוש ברוך הוא רצה, לא שהוא רצה והוא מרגיש, יכול להיות שהוא מרגיש שהוא נכשל, יכול להיות שהוא מרגיש שאין לו סיכוי להצליח. מה ההורים יכולים לעזור לו.</u>

זה יכול להיות לו משבר גדול, אבל אם יודעים איך לעודד אותו, למצוא את המעלות בישיבה החדשה שלו ולעודד אותו שזה גם טוב, זה יכול לעזור לו, חייבים לעודד אותו.

לתרומות והנצחות: 052-7155596 | 052-7198746
ניתן לתרום גם בהעברה בנקאית: בנק 17 | סניף 635 | חשבון 117122
להצטרפות לקבלת הגיליון במייל: 2715559@gmail.com

מראה כהן

מתורת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוד כהן שליט"א

גיליון 2 | פרשת כי תבוא תשפ"ו

מראה הפרשה

להפעיל את המושכלות ולהשכיל את המעשים

יסוד עבודת האדם בכלל – ועבודת חודש אלול בפרט במשנת מרן רה"י הגר"י סרנא זיע"א (נלב"ע ו' אלול)

"ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון" (דברים כט, ח).

ועלינו להתבונן מהו תוכן ענין זה של "למען תשכילו את כל אשר תעשון".

הנה קיבלנו והשריש בנו מרן ראש הישיבה הגר"י סרנא זצוק"ל, שעיקר עבודת האדם מושתת על ב' יסודות, שהאחד משלים את חברו: "להפעיל את המושכלות ולהשכיל את המעשים", והרחיב הדברים בספרו דליות יחזקאל (ח"ב עמ' קג), ונעמיק בתוכן הדברים בדרכו שהנחיל לנו.

נבאר קודם הענין של "להפעיל את המושכלות". הנה כבר הרחיב הרמח"ל בדרך ה', וכן ביאור הדברים בהרחבה באגרת המוסר להגרי"ס, שעיקר עבודת האדם להעמיד את הכח השכלי, ששודרשו בנשמה העליונה שהיא "חכמת לב וטובת שכל" (לשון ר"י בשע"ת, ש"א), על כח הגוף החומרי שהוא מלא תאוות ויצרים. ולכן שודש העבודה "להפעיל את המושכלות", הוא לחזק את הכח השכלי על הכח החומרי, שלא יתגברו עליו תאוות הגוף לדדת מטה הרמח"ל בדרך עץ חיים הרחיב הדברים, שהקב"ה נתן את החכמה בלב כל אדם, אך אם לא יפעיל את הכח של החכמה שטמון בו, תישאר החכמה טמונה בתוכו ולא תהיה לה השפעה על חיי האדם, וישאר בתוך חשיכה ואפילה. ומבואר בדבריו שם, שעיקר הכח של האדם להפעיל את החכמה ולהוציא אותה מהכח אל הפועל, הוא ע"י ההתבוננות התמידית בחובתו ובתכליתו של האדם בעולמו ובחומר העבודה המוטלת עליו.

***

אודח חיים למעלה למשכיל

ומצאנו בזה את דרכו היחודית של מרנא הסבא מסלבודקא זי"ע, בדברי חתנו הגרי"א שר זצוק"ל: "כשקיבלנו תורה מפיו של אדמו"ר זצ"ל, שמענו הרבה פעמים לאין ספור שדבר עה"פ (משלי טו, כד) 'אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה', שיש בפסוק זה עצה ואזהרה ביחד, שעלינו להתאמץ ללכת באורח חיים רק למעלה למשכיל, לעלות בעליה תמידית בשכל, להשכיל ולהשכיל עוד ועוד ללא הפסק, ורק ע"י כך נהיה בטוחים שנסור משאול מטה. שלא כמו הרבה חכמים שהם עסוקים להתחנך בהרחקה ובריחה משאול מטה בכך שנזהרים מהכשל בעבירות, שאין זה דרך בטוחה ואורח חיים. הדרך הבטוחה היא להתעצם בעבודת העליה, לעלות מעלה מעלה בשכל התורה ודעת אלוקים, וזהו האורח חיים לסור משאול מטה. אך אם חלילה אין האדם עולה מעלה, הרי יש לו לפחד פן ירד עד תהום נשיה".

ונראה דיסוד הדברים מבואר בדברי המדרש (שוח"ט תהלים לב, א) "לדוד משכיל אשרי נשוי פשע - זהו שאמר הכתוב 'אורח חיים למעלה למשכיל', מי שהוא מסתכל למעלה מה נאמר עליו 'אורח חיים למעלה למשכיל' אלו בני אדם שנסתכלו למעלה... אמר דוד אני אסתכל למעלה, שנאמר 'לדוד משכיל אשרי נשוי פשע', ומי הוא שמסתכל למעלה הוא 'כסוי חטאה' שנאמר 'ויהי דוד לכל דרכיו משכיל'". ומבואר שהדרך של "אורח חיים למעלה למשכיל", היא ההסתכלות למעלה, דהיינו להסתכל למעלה ולרומם עצמו למעלה, להתעלות בשכל התורה ודעת אלוקים, ובזה הוא נעשה 'כסוי חטאה' להתגדל בעבודת היראה.

חזהי עבודת האדם "להפעיל את המושכלות", להיות מסתכל כלפי מעלה, להעלות ולגדל עצמו, שזהו הענין של "לדוד משכיל", ובזה הוא עולה על דרך עליה של "אורח חיים למעלה למשכיל", שהיא המונעת ממנו "סור משאול מטה".

היציאה מ'המלומדה' – להשכיל את המעשים

אמנם אין מספקת עבודת האדם "להפעיל את המושכלות" אלא באופן שהיא "משכלת את המעשים", והענין של "השכלת המעשים" ביאר שם הגריח"ס, ע"פ מש"כ רבנו יונה בשערי תשובה (ש"ג טו) "ונאמר על האנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת ה' 'ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא'". ומבואר בדברי רבנו יונה דענין ה"מלומדה" הוא מה שהאדם אינו מחדש את התבוננותו תמיד ביראת ה', ובזה ביאר הגריח"ס שזהו יסוד הענין של "השכלת המעשים".

ונראה להוסיף דברים בזה, דהנה בחומר עניינה של ה"מלומדה" קיבלנו מרבותינו ביסוד שיטתו של הסבא מסלבודקא זי"ע, שהיא ההיפך מדרך עליה של "אורח חיים למעלה למשכיל", כיון שעבודת ה' "מלומדה" היא עבודה שאין בה דרך עליה אלא דריכה במקום, ועבודה שאינה בדרך של "אורח חיים למעלה" מורידה את האדם "מטה". ונמצא דהענין של היציאה מ"מלומדה" שהוא "להשכיל המעשים", הוא ע"י ההתבוננות התמידית ביראת ה'.

ונראה דההדגשה של "להשכיל את המעשים", שהוא היציאה מה"מלומדה", מתייחסת במיוחד להשכיל את המעשים עצמם ולרומם אותם מתוך התבוננות תמידית. והיינו דההתבוננות התמידית לא תהיה רק בחובת האדם בעולמו ובכוחותיו, אלא התבוננות תמידית להביא את ההשכלה שהיא יסוד הדרך השכלית בחיי המעשה, להיות המעשים עצמם נעשים בהשכל ובדעת, וזהו "להשכיל את המעשים", להביא את השכל בחיי המעשה מתוך התבוננות ליתן תוכן והרגש בעבודת ה' בחיי המעשה, שלא יהיו המעשים בגדר "מלומדה" בלי התבוננות

מראה השערה

התבדלות מזוהמת הרחוב– 'סוגה בשושנים'

כולנו התאספנו כאן בראשות רבותינו מעתיקי השמועה אשר מפיהם אנו חיים, למעמד של כבוד התורה, לאותם בני תורה שעמלו והתיגעו כל ימות השנה יומם ולילה ושקדו על תלמודם ועשו קנין בלימוד התורה ע"י כתיבת חידו"ת, כל ענינו של המעמד, הוא להעמיד את כבוד התורה לרומם ולהדגיש את החשיבות ואת הרומות של כל בן תורה, והחשיבות והרוממות של עמלי התורה שהתורה מגדלתם ומרוממתם על כל המעשים

הנה מבואר בחז"ל (בגמ' בשבת קמו:) 'ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן', ורבינו רבי חיים וואלוז'נר בנפש החיים מביא שבחטא העגל כלל"י חזרו לקדמותם, לאותה זוהמא של חטא אדה"ר, והקשה רבינו הגר"י הוטנר זצוק"ל, שהרי שבט לוי לא השתתפו בחטא העגל, ומדוע הם גם חזרו לקדמותם כמו כל כלל"י, ומדוע הם לא נשארו בדרגה של פסקה זוהמתם. **ואמר הגרי"ה זצוק"ל יסוד גדול, כי במצב כזה שהכלל כולו במצב של ירידה, מצב של זוהמה, אז ממילא גם אותם שמתבדלים, גם שבט לוי, נמצאים בסכנה של חוטי ארס שמגיעים מהמחנה שמקיף אותנו ונכנסים לתוכנו, לכן גם שבט לוי לא יכלו להחזיק מעמד בחלק הזה שפסקה זוהמתם.** אם כי בודאי שמעלתם של שבט לוי הייתה יותר גדולה מכולם כמו שהרמב"ם אומר (בסוף הלכות שמיטה ויובל) 'ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו', אבל בכל זאת, לא נשארו באותו דרגה של 'פסקה זוהמתן' מכיון שחוטי ארס מהכלל חדרו גם לתוכם.

זה יסוד היסודות שלימדונו רבותינו, על אותם חוטי ארס שאנו מוקפים בהם, חוטי ארס של זוהמה, הארס שאחינו הטועים רח"ל זורעים בנו, זוהמה של פריצות זוהמה של פריקת עול, זוהמה של זלזול בכבוד תלמידי חכמים, זוהמה של 'מה אהנו ליה רבנן'. והתפקיד שלנו והעבודה שלנו זה להיבדל וליצור גדר שמפרידה בין אותם חוטי ארס של פריקת עול, חוטי ארס של

המשך בעמוד הבא ◄

ומחשבה, אלא מעשים שהשכל מרומם בהם את התוכן של עבודת ה' שבתוכם, ורק בזה האדם "משכיל את המעשים".

***

ונראה שזהו הענין שנאמר בפסוק "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שעיקר ענינה של עבודת ה' הוא בהשכלת המעשים והיינו "למען תשכילו את כל אשר תעשון".

ומבואר בזה כל לשון הפסוק "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם", דהנה כתב באדרת אליהו (דברים י"א ל"ב) "ושמרתם לעשותם - ושמרתם זו משנה לעשות זו עשיה שתלמדו ע"מ לעשות, וא"ת שתעשה בלא לימוד, אמרו ולא ע"ה חסיד". וכ"ה באר"א (דברים ל"ב מ"ו) "לשמור זו המשנה לעשות זהו המעשה שמצווים על הלימוד ועל העשיה, שכל שאינו בכלל לימוד אינו בכלל עשיה, מכאן אמרו אין בור ירא חטא ואין ע"ה חסיד". ונראה דזהו הביאור בפסוק "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם", דהשמירה על הברית היא השמירה על לימוד התורה בישראל שהיא הברית, וקיום הברית הוא שיהיה לימוד התורה ע"מ לעשות, דהברית היא התורה, ושמירת הברית הוא השמירה של לימוד התורה עם קיומה בחיי המעשה בכל הדורות.

ובזה מבואר סיום הפסוק "למען תשכילו את כל אשר תעשון", דהנה כתב בהקדמה לספר דברי יחזקאל בביאור הענין של "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" עפ"י המבואר בדברי חז"ל "שהמאור שבתורה מחזיר למוטב", וביאר הענין: "משום דעיקר תלמוד תורה הוא כשזוכה להשיג ולהסתכל בהמאור שבה שהוא החכמה והדעת המביא לידי מעשה כדכתיב ולמדתם ועשיתם". ונראה שזהו הענין של "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שע"י קיום ברית התורה להבין ולהשכיל בתורה יבואו להשכיל את כל אשר יעשון, בכח השגת השכל שהשיגו בכח התורה. והשגת השכל בכח התורה אינה אלא מתוך התבוננות תמידית "להפעיל המושכלות ולהשכיל את המעשים", להעמיד את ההארה השכלית של המאור שבתורה שהוא החכמה והדעת "להשכיל את המעשים", מתוך הארת השכל של התורה, שהוא המוציא את האדם מן ה"מלומדה", לדרך חיים של "אודח חיים למעלה למשכיל".

דרך זו היא יסוד עבודת האדם לכל השנה, וקיבלנו מרבותינו שהיא באמת יסוד העבודה של חודש אלול, שעיקרה היציאה מן השינה והתרדמה שאנו שקועים בה ושוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים בהבל וריק. ועבודתינו בחודש אלול לערוך מחשבות להתבונן ביראת ה', בחובת האדם בעולמו ובכוחותיו, ולהתחזק בדרך עליה של "אודח חיים למעלה למשכיל".

מדאדת השיעה

מתוך שו"ת והדרכה לבני הישיבות
עבודת האלול (ב)

ישנה תחושה כי כל הרוממות של עבודת ה'אלול', החל מהחיזוק המשמעותי בכל החודש, וסופו בקבלה שמקבלים ע"ע ביוה"כ, הכל מתפוגג לאחר זמן, ולמעשה למשך השנה לא נשאר מזה משהו, איך אפשר להתרומם ב'אלול' באופן שישאר למשך כל השנה?

כשמדברים על הנושא של עבודת האלול בכלל, והקבלה של יום הכיפורים בפרט, הרי הבעיה העיקרית היא שאדם אינו עומד בקבלות שהוא קיבל על עצמו ביום כיפור. כי כשהוא חוזר לשגרת היום יום, הוא רואה שהוא לא מצליח לעמוד במה שהוא חשב שהוא כן יוכל לעמוד בו.

אבל יש לידע, כי האמת הוא שאין הדברים נכונים כלל. מכיון שגם בעבודת הימים הללו ישנם שני חלקים שלכ"א ואחד בפנ"ע יש משמעות מיוחדת ואי"ז נוגע אחד לשני, ראשית כל, ישנו כמובן את הקבלה המעשית שאדם מקבל על עצמו, כגון שמקבל לכוון יותר בשמו"ע, או לא לדבר לה"ר וכל כיוצ"ב, ובזה באמת לפעמים אחרי יוה"כ האדם מרגיש שאינו מצליח לעמוד בקבלות שקיבל על עצמו והוא נופל, ורק בזה נוגע השאלה הנ"ל. ובעניין הזה, בחור צריך באמת לקבל על עצמו קבלה שהוא אכן יכול לעמוד בה במשך כל השנה.

אבל הרי יש עוד חלק, **וזה הוא הרוממות העצומה שהאדם רכש בימים הנוראים ובהכנה באלול, ואת זה א"א ולא שייך לאבד, מכיון שזה נכס שקיים אצל האדם בנפשו, מכח ימי האלול שנותנים 'אנרגיה' לכל השנה**, וזה אינו שייך לקבלה שקיבל ע"ע לומר בברכת המזון בסידור וכל כיו"ב, אלא עצם מעלת הימים מביאים לכל השנה שאיפות להתעלות יותר, שהרי האלול הוא זמן הבניין, שזה הזמן שבונה ומעמיד את כל ה'אודח חיים למעלה למשכיל', מעמיד דרך יותר גבוהה בעבודת ה', וזה אינו שייך לעניין הקבלה וכמדובר, ואכן ברור שבחלק הזה מי שיותר יתאמץ ויתבונן בחובת האדם בעולמו, זה ילווה אותו למשך כל השנה, מכיון שהוא רכש את זה שהוא צריך להתקדם ואסור לו לדרוך במקום, ולכך גם אם אחרי יוה"כ הוא כבר אינו אוחז בדרגה הזו, אבל אין ספק שהתקופה המרוממת שהוא חווה מותירה עליו רושם גדול מאוד. **ומעיד אני כי זה דבר שראיתי בעיני, כי כל מי שהשקיע בעבודת האלול כמו שנדרש, זה השפיעה עליו לכל השנה כולה באופן שא"א לשער.**

ומהו העבודה המעשית בחודש אלול, שעליה יש לתת דגש יותר מבשאר ימות השנה, שזה אכן ירומם את כל השנה כולה?

בחיי המעשה, הדבר הכי חשוב שהיה צריך להיות זה השקעה בסדר מוסר, שזה מעמיד ובונה את כל דרך העליה של כל אברך ובן ישיבה באשר הוא.

מדאדת השיעה

המשך מעמוד קודם

מושגים של שפלות, שלא יחדרו בתוכינו, שח"ו לא נהיה מושפעים מאותו 'מאי אהנו ליה רבנן', שח"ו לא נבוא לזלזל בכבודה של תורה, בכבוד של כל תלמידי חכמים, בערך של תורה, ברוממות של התורה, אנו צריכים ומכרחים להחזיק את עצמנו במצב של התבדלות.

ומהי אותה התבדלות? **לימדנו מרנא האלטער מסלבודקא זיע"א את היסוד הגדול, כי יש גדר ויש גדר, ישנו גדר של קוצים, וישנו גדר של אבנים, אבל יש גדר מסוג אחר לגמרי גדר של 'סוגה בשושנים', גדר שכולו שושנים, גדר של רוממות, של הוד והדר, וגדר כזו אז אף אחד אינו יכול לפרוץ אותה.**

אנחנו התאספנו כאן הערב להעמיד את הגדר של 'סוגה בשושנים', הגדר הזו שאנו אומרים כאן בקול גדול 'אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוקיו' 'אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו' 'אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו' 'אשרינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש', את המעלה של כל בן תורה שעולם שלם עומד עליו.

והוא יסוד היסודות של העולם כולו, וזהו ה'סוגה בשושנים' שלנו, נדע ונבין נאמנה, כי שום כח שבעולם לא יוכל לרפות את ידינו שום כח בעולם לא יחליש את המושגים שלנו, בני תורה ימשיכו להיות שקועים בתלמודם יומם ולילה, הרי החופשיים הללו רח"ל לא באים רק כביכול למה שהם קוראים (עפ"ל) להביא אותנו כביכול לצבא, אלא יש כאן מלחמת תרבות רח"ל, כל מטרתם הוא להוריד אותנו מכל המושגים של עם בחוקותי תלכו - להיות עמלים בתורה. אבל אנחנו יודעים ומכירים כי כלל ישראל אין לו קיום בעולם בלי הכח של התורה, הכח של התורה הוא הכח הנצחי, התורה היא חיינו 'כי הם חיינו ואורך ימינו', ובזכות התורה אנחנו נמצאים כאן במצב כזה שאע"פ שמאות מיליוני אנשים עומדים עלינו לכלותינו בכ"ז עם ישראל חי וקיים. וכאן אנחנו באים להעמיד את כבודה של תורה. חזקו ואמצו בני החיל, אשריכם תלמידי חכמים שד"ת חביבין עליכם ביותר.

הקב"ה יעזור שאכן נזכה להיכנס לחודש אלול עם 'סוגה בשושנים' עם 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי', וממילא 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו' לבוא ולהתרומם מעריבות התורה ומרוממות התורה, ובכח התורה שאנו מעמידים אז בעז"ה נזכה להמשיך את מסירת התורה דור אחר דור, שכולנו נמשיך את מסירת התורה בזיוה הודה והדרה של תורה, ונזכה כולנו לשנה טובה, כתיבה וחתימה טובה.

(מתוך כינוס לאלפי בני הישיבות 'תלמודו בידו' שע"י 'איחוד בני הישיבות' ער"ח אלול תשפ"ו)

יו"ל ע"י מערכת 'מראה כהן' שע"י 'תורה דיליה', מתוך שיעוריו שיחותיו וכתביו של רבינו שליט"א
לתרומות ולהנצחות ולפרטים ויצירת קשר ניתן לפנות למייל mc038009090@gmail.com
מי שיש ברשותו חומר נשמח לקבלו למייל

לעילוי נשמת
הרב אלכסנדר ב"ר אברהם ז"ל
הרב יונתן בנימין ב"ר יצחק ז"ל
הרב יעקב ב"ר בנימין הלוי ז"ל
הרב דוד ב"ר שמואל לייב ז"ל

נסייעתא דשמיא

מעדני כהן

משיעורי הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 355 • שנה שמינית

פרשת **כי תבוא** תשפ"ו

בענין מי שהיו לו כמה כלים לטבול וסח ביניהם אם עדיף שיתן לקטן להטביל בפניו

נשאלתי באחד שהלך לטבול כלים, ובין טבילת כלי אחד לטבילת כלי אחר דיבר שלא בענייני הטבילה, וכיון שכן אפשר דהוא צריך לברך שוב על טבילת הכלי, והיה עמו אחיו הקטן, ונסתפק דשמא עדיף ליתן לו להטביל את הכלי בפניו בברכה, וע"כ יצא הגדול מידי ספק ברכות, ושואל האם יש חיסרון בטבילת הקטן, או דעדיף מעלת הברכה על ידי הקטן[א] על חסרון של טבילת הקטן.

הסח בין טבילת הכלים דומה לסח בין שחיטה לשחיטה

הנה לענין הנידון אם כשסח בין כלי לכלי הפסיד את הברכה, לכאו' יש לדמותו לשחיטה, דהתוס' בחולין (דף פ"ז ע"א ד"ה ומכסי) כתבו שיש להסתפק היכא דסח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך כמו גבי תפילין, או שמא אין צריך לחזור ולברך כמו באמצע הסעודה שיכול לדבר ואין צריך לחזור ולברך המוציא, והרא"ש (שם פ"ו סי' ו') נסתפק כמו שנסתפקו התוס', והביא שהבה"ג והראב"ד כתבו דהוי הפסק וצריך לחזור ולברך, והביא עוד שכן מצא בשם ר"ת שצריך לחזור ולברך, ובסו"ד כתב לכן טוב ליזהר שלא ידבר בין שחיטה לשחיטה.

אך הרמב"ן שם (דף פ"ו ע"ב ד"ה מודה) כתב דלא הוי הפסק ואין צריך לחזור ולברך, וכתב דלא דמי לתפילין, דהתם שתי מצוות של חובה הן, וכיון שהתחיל אינו בדין שיפסוק ויתעסק בשיחה, אבל הכא דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט לא מחייב למהדר וברוכי מידי דהוי אקביעות סעודה וברכותיה דאם סח באמצע סעודה אינו חוזר ומברך, וכ"כ הר"ן (שם דף כ"ח ע"ב מדפי הרי"ף) בשם רבינו יונה.

ובשו"ע (יו"ד סי' י"ט סעי' ה') הביא ב' דעות בזה, וז"ל 'אם רוצה לשחוט הרבה, צריך ליזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה בדבר שאינו מצרכי השחיטה, ואם דבר, צריך לכסות דם שחיטה ראשונה ולברך פעם אחרת על השחיטה, אבל על כסוי שני לא יברך', ואח"כ כתב, 'ויש אומרים דשיחה בין שחיטה לשחיטה לא הוי הפסק'.

ולכאו' טבילת כלים דומה לשחיטה, דגם בטבילת כלים לכאורה אם אינו רוצה להשתמש בכלים לאכילה אינם חייבים בטבילה, והרי זה כשחיטה דאי בעי טביל ואי בעי לא טביל, וא"כ הדבר תלוי במחלוקת הראשונים אם הוי הפסק[ב].

ההכרעה למעשה בענין סח בין שחיטה לשחיטה

ולענין שחיטה נחלקו הפוסקים בהכרעת הדין למעשה, דדעת הש"ך (סק"ז) דהסכמת הפוסקים דהוי הפסק וצריך לחזור ולברך, אבל הט"ז (סק"ט) כתב דכיון שלא הכריע בשו"ע קי"ל כי"א אלו **דספק ברכות להקל**, וע"כ צריך ליזהר שלא ידבר בין שחיטה לשחיטה שלא יביא עצמו לידי ספק.

ובפמ"ג (משב"ז סק"ט) כתב, וז"ל 'כתב הט"ז כיון דלא הכריע ספק ברכות להקל עכ"ל, אף דכלל מסור בידינו דהלכה כדעה א' בסתם, כיון דלא כתב יש אומרים רק ויש אומרים, בספק ברכות דחמור הוא אין להכניס בספק, והלשון דחוק במה שסיים על כן אין להכניס לספק דאי נמי צריך לברך שנית אסור לעשות כן דגורם ברכה שאינה צריכה וזה וודאי אסור', עכ"ל. ומשמע ג"כ דנקט כהט"ז דאין לברך מספק.

וא"כ לפמשנ"ת דטבילה דומה לשחיטה לענין זה, אם כן כשסח בין טבילת הכלים, הרי הוא בספק ברכות אם עליו לברך על הכלי האחר, ולכתחילה אין לו להכניס עצמו לזה, דשמא מחוייב הוא בברכה, ובפרט לדעת הש"ך שכן הדין לענין הלכה, והרי הוא מקיים מצווה בלא ברכה, ואסור לקיים מצווה בלא ברכה כמו שאמרו ערום לא יתרום, והיינו טעמא שלא יתרום מפני שאינו יכול לברך, ואסור לקיים את

[א] ואע"פ שברכת הקטן אינה ברכה גמורה לצאת בה יד"ח, שהרי הוא תרי דרבנן, ולא מהני לפטור חד דרבנן, אבל אם הקטן טובל הכלי אין צריך אלא ברכה של הקטן, ואין כאן חסרון שנעשה מצוה בלא ברכה, שהמצוה שנעשית בזה היא עם ברכה, ולכן אין כאן חסרון של תרי דרבנן.

[ב] יבואר האם יש מצוה בטבילת כלים או שאין זה אלא איסור להשתמש בכלי לא טבול

אך באמת לא ברירא דבר זה דאם אינו רוצה להשתמש עכשיו בכלי אינו חייב לטובלם, דלכאו' זה תלוי בגדר חיוב טבילת כלים האם טבילת כלים הוי מצוה, או דאין כלל מצוה בטבילת כלים, אלא שאסור להשתמש בכלי שאינו טבול, ואין הטבילה אלא כדי שלא ישתמש בכלי שאינו טבול, דאם יש מצוה בטבילת כלים א"כ גם כשאין דעתו להשתמש בהם צריך לטובלם, דמיד כשקנה הכלים הרי הוא חייב במצות טבילת כלים, אבל אם אין בזה מצוה, ואין זה אלא איסור להשתמש בכלי שאינו טבול, א"כ כל שאין דעתו להשתמש בכלי אין צריך לטובלו.

ולכאו' נראה שנחלקו בזה הראשונים, דבלשון הרמב"ם משמע דאין זה אלא איסור להשתמש בכלי שאינו טבול, דבהל' מאכ"א (פי"ז הל' ג') כתב וז"ל הלוקח כלי תשמיש סעודה מן הגוים מכלי מתכות וכלי זכוכית, דברים שלא נשתמש בהם כל עיקר, מטבילן במי מקוה, ואחר כך יהיו מותרין לאכול בהן ולשתות עכ"ל, ומשמע שזה כל הדין של טבילת כלים, שע"י שטובל את הכלי מותר לאכול ולשתות בו. וכן משמע בלשון הטור (יו"ד סי' ק"כ), וז"ל הכשר כלים הנקחים מן הגוי, הלוקח כלים חדשים מן הגוי אסור להשתמש בהם עד שיטבילם עכ"ל, ומשמע ג"כ שזה כל הדין של טבילת כלים שאסור להשתמש בכלי עד שיטבילו, אך אין בזה כלל מצוה בעצם הטבילה.

אך בלשון השו"ע שם משמע דיש בזה מצוה, דז"ל הקונה מהעובד כוכבים כלי סעודה וכו' צריך להטבילם במקוה או מעין של ארבעים סאה עכ"ל. הרי ששינה מלשון הרמב"ם והטור ולא כתב ההלכה בלשון איסור, אלא רק שצריך להטבילם, ומשמע דס"ל דיש מצוה בעצם הטבילה.

אמנם מדברי הבה"ל (סי' שכ"ג סע' ז' ד"ה מותר) מוכח דיש מצוה בעצם הטבילה, דכתב שם דגם להסוברים דטבילת כלים היא מדאו' מ"מ האיסור להשתמש בכלי שאינו טבול הוא רק מדרבנן. א"כ מבואר דמדאו' יש מצוה בעצם הטבילה, דהא כ' שמדאו' אין איסור להשתמש בכלי שאינו טבול, א"כ ע"כ דכל הדין מדאו' הוא רק מצוה להטביל את הכלי.

ובחוט שני (הל' טבילת כלים) העיר דאם יש מצוה בעצם הטבילת כלים א"כ איך התיר השו"ע בסי' שכ"ג ליתן את הכלי לאינו יהודי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו כדי שיוכל להשתמש בכלי בלי לטובלו, הא כיון דנתחייב בהך מצוה של טבילת כלים איך מותר לו להפקיע עצמו מהמצוה.

ואם נימא דחייב לטובלם מיד, א"כ לא דמי לשחיטה שאינו חייב בזה אלא ברוצה לאכול הבשר, והרי זה דמי לתפילין שהסח ביניהם חוזר ומברך, ובחוט שני (שם) כתב שכפי הזכור החזו"א אמר לטבול את הכלים מיד, וא"כ לדבריו הר"ז דומה לתפילין דהוי הפסק.

המצווה בחיסרון הברכה, וא"כ מה שמחפש הטובל איש אחר שיטבול בברכה, נכון הוא.

יבואר ב' דעות אם טבילת נדה בעיא כוונה

אמנם בנידו"ד דהאפשרות שיטבול אחר הוא רק ע"י קטן, יש לדון אם שפיר למיעבד הכי, דהנה בשו"ע (יו"ד סי' קצ"ח סעי' מ"ח) כתב לענין טבילת נדה דאם טבלה בלא כוונה כגון שנפלה למים או שירדה להקר הרי היא מותרת, והרמ"א כתב דיש מחמירין ומצריכין טבילה אחרת, ויש להחמיר לכתחילה, והוא פלוגתת ר' יוחנן ורב בחולין דף ל"א אי טבילת חולין בעי כוונה, ונחלקו הראשונים אי קיי"ל כרב או כר"י, והרמ"א כתב דיש להחמיר לכתחילה.

יבואר אי בעינן כוונה בטבילת כלים

ולענין טבילת כלים כתב השו"ע (יו"ד סי' ק"כ סעי' י"ד) דאין מאמינים קטן על טבילת כלים, והרמ"א כתב בשם התרוה"ד (סי' רנ"ז), דאם טבלו לפני גדול, הוי טבילה, ומבואר דטבילת הקטן נחשבת לטבילה ראויה אלא שצריך לטובלו בפני גדול.

ובתרומת הדשן שם כתב דהא דסמכינן על טבילת קטן היינו טעמא דאפילו להרא"ש דס"ל דנדה שטובלת צריכה כוונה מ"מ כאן אפשר לגדול שילמד להקטן שיכוין לטהר, ועוד דבטבילה זו שאינה מטומאה לטהרה מאן לימא לן דבעי כוונה, ע"כ.

ולדינא נחלקו הט"ז והגר"א בזה, דדעת הט"ז (יו"ד סי' ק"כ ס"ק ט"ז) דהטעם משום דגבי טבילת כלים כולהו מודו דאי"צ כוונה, כמו הטעם השני שכתב התרוה"ד כיון דאינה טבילה להעלות מטומאה לטהרה, והגר"א בביאורו (ס"ק ל"ז) כתב דאתיא כמ"ד דאי"צ כוונה בטבילת נדה, וכ"כ הב"ח הובא בש"ך שם[ג].

והש"ך (שם ס"ק כ"ח) האריך להוכיח כטעמא בתרא דהתרומת הדשן דטבילת כלים לא בעי כוונה לכו"ע, וכתב דה"ה אם נפל כלי למים בלא כוונה דעלתה לו טבילה.

והיכא דמלמדים את הקטן לכוון לשם טבילה משמע דמהני לכו"ע, אמנם כל זה לא ברירא כל כך, דהא לענין ציצית כתב הביאה"ל (סי' י"א סעי' ב') דלכתחילה אין לעשותן ע"י קטן אפי' בגדול עומד על גבו, ע"ש, ולגבי סוכה אם מהני עשייתה לשם צל על ידי קטן, כתב הפמ"ג (סי' תרל"ה משב"ז סוף סק"א) דמהני משום דמעשה יש להן, אולם בשלמי תודה (סוכות סי' כ"ח סק"ג) כתב דשמע בשם מרן החזו"א שנסתפק בזה דאפשר דאף לענין מחשבה לשם צל דבעינן בסיכוך אין מחשבת הקטן מועלת ולא חשיב כמעשה גמור דעצם המעשה מוכיח שהוא לשם צל, כיון דמצד המעשה אפשר שנעשה לשם צניעות או לאוצר ולדירה, ואין מחשבת הקטן מועלת בזה[ד].

ועכ"פ בנידו"ד, מסתבר דיותר ראוי ליתן לקטן להטביל בברכה כשהגדול עומד על גביו, ולא ימשיך לטבול הגדול, אחרי שסח דהדבר תלוי בפלוגתא אם עליו לחזור ולברך.

יבואר אם יכול הגדול לברך עבור הקטן מדין ערבות

ונראה עוד, דלצאת ידי כולם יטביל הגדול אחר שיטבילנו הקטן, כדי שתעלה טבילתו לכולי עלמא, וא"כ אפשר דעדיף שיוציא הגדול את הקטן בברכת הטבילה, ותעלה להגדול גם כן אם בעינן שיטבילנו הגדול דווקא, **והעירני לזה ידידי הגאון ר' מנחם מנדל לובין שליט"א.**

אולם יש לדון בזה, דהא בגמ' בר"ה (דף כ"ט ע"א) תני אהבה ברי' דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא, חוץ מברכת הלחם והיין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ופירש רש"י שאינן חובה על האדם לא ליתהני ולא ליבריך, וא"כ לפ"ז לכאו' גם על ברכת הטבילה ליכא דין ערבות, דהא אינו חייב בזה, ויכול שלא להשתמש בכלי ולא יצטרך לטובלו.

ואפשר שזה תלוי בנידון הנ"ל אם חייב בטבילה גם היכא שאינו עומד להשתמש בהם, דלהמבואר בשם החזו"א דמיד כשקונה כלי מן הגוי צריך לטובלו ואפילו שאינו עומד להשתמש בזה עכשיו, א"כ הרי זה מצוה שמחוייב בה, ואינו יכול להמנע מטבילת הכלי, ושפיר יש לומר דיצא מוציא[ה].

[ג] ויש לעיין בזה, דהנה בגמ' חולין (דף ל"א) מבואר דנפל הגל על הכלים טהור, ואפי' אי בעי כוונה לחולין מכל מקום אם מצפה שיפול הגל על הכלים טהור, דסגי בכוונה זו כדי לטהר את הכלים, וא"כ בעומד גדול על הקטן בטבילתו אפי' שאין מלמדו לכוון לטהר את הכלים, מכל מקום תסגי במה שהגדול יושב ומצפה שהקטן יטבול את הכלי, דלא גרע טבילת הקטן כשהוא ממתין לראות היאך טובל מהיכא שיושב ומצפה שיפול הגל על הכלי.

ולכאורה מוכרח דכשהקטן מחזיק הכלי וטובלו, הרי זה כמעשה דידיה, ולא מהני כוונת הגדול שיושב ומצפה שיטבלנו, ולא מהני כוונת הגדול המצפה לטבילה אלא בנפל הגל שאין כאן מעשה של אחר, אבל בקטן המטביל את הכלי לא מהני כוונת הגדול.

ולפ"ז יש לעיין דקטן שנטמא, איך מהני טבילתו לר' יוחנן דלחולין בעי כוונה, והרי בזה גם לא מהני מה שהגדול יושב ומצפה שיטבול, וע"כ דכוונת הקטן מהני לטבילתו, וא"כ הכי נמי תהני כוונתו לטבילת כלים, וצ"ע, **והעירני לזה ידידי הרה"ג ר' אריה גרשון נורדן שליט"א.**

[ד] וכתב שם עוד, דבסוכתו לא נתן החזו"א זצ"ל לקטנים לסכך, ובספר ארחות רבינו (ח"ב ענייני סוכה אות כ"ד) כתב בשם הגרח"ק זצ"ל הוי עובדא בקטן שזרק ג"כ ענפים על סוכתו של מרן החזו"א יחד עם הגדולים והסתפק מרן על כשרות הסכך ולמעשה הגביהו את הסכך וחזר וסכך גדול ע"כ, וע"ש עוד בשם מרן בעל הקהלות יעקב זצ"ל שהקפיד שלא יניח סכך רק אחד שיש לו זקן עליון, עכ"ד.

[ה] יבואר מחלוקת אחרונים האם במצוה שהיא רשות יש דין ערבות

ולכאו' מצינו בזה פלוגתא באחרונים, דהנה בשו"ע (יו"ד סי' א' סעי' ז') כתב דחרש השומע ואינו מדבר אם הוא מומחה שוחט אפילו לכתחילה אם אחר מברך, ומקורו בדברי הרא"ש, ונחלקו האחרונים בפירוש דברי הרא"ש, הש"ך שם (ס"ק ל"ב) פירש דמיירי שאותו אחר שמברך ג"כ שוחט לעצמו, אבל בלא"ה אינו יכול לברך, והט"ז שם פירש דאיירי אפילו שאותו אחר אינו שוחט אבל מ"מ הוא יכול לברך בשביל האלם.

והביא שם הט"ז דדעת הג' אשרי שלא יכול לברך בשביל האלם, והקשה עליו מ"ש מכל ברכת המצוות דכל ישראל ערבים זה לזה ויכול אחד לברך בשביל חבירו, ותירץ וז"ל ונראה דמחלק בין כל המצוות שאדם צריך לעשות בגופו דוקא לא ע"י אחר משו"ה הכרח הוא באם אינו יכול לברך שיברך אחר משא"כ בתרומה ושחיטה דאפשר לעשות ע"י אחר א"כ אותו שעשה המצוה יברך ולא נחלק המצוה לזה והברכה לזה עכ"ל. ובהג' הגרע"א שם (נדפס בעין הגליון) פירש דכוונת הט"ז דברכות אלו דומין לברכת הנהנין דאמרי' לא ליתהני ולא ליבריך ולכן אין אחר יכול לברך בשביל חבירו והכ"נ ברכות אלו אף שברכת המצוות המה מ"מ כיון שאין הכרח שהוא בעצמו יעשה המצוה אמרי' דלא ליעביד מצוה זו ולא יברך, עכ"ד.

ובדעת הרא"ש דס"ל שיכול לברך בשביל האלם ביאר הט"ז שם דמודה לסברא זו, אך מ"מ בשחיטה יכול אחר לברך בשביל האלם משום דברכת השחיטה הוי ברכת השבח, ואינה באה על השחיטה עצמה, אלא עיקר הכוונה הוא לתת שבח למקום ב"ה על שאסר לנו אכילת בשר בלא שחיטה, ובזה ודאי כל ישראל שייך באותה ברכה, שהרי על כולם יש איסור, אלא שאין מקום לברך שבח זה אלא בשעת שחיטת שום בהמה.

אולם בתבואות שור שם (ס"ק נ"ט) ביאר דכל מצוה אפילו שאינו מחוייב בה אינו דומה לברכת הנהנין, וז"ל דכל ישראל ערבין זה בזה שאם יזדמן לבר ישראל לקיים מצות עשה ואין לו מניעה, לא יעביד טצדקי למפטר ממנה, דהא אי עביד טצדקי למפטר עבירה היא בידו ונענש עליה כדאמרינן במנחות (מא א) עיין שם, והיינו דכיון דרצון התורה שהאדם יקיים המצוה, להכי יש על דין ערבות, אך בברכת הנהנין אע"פ שיש מצוה בעצם הברכה, מ"מ אין רצון התורה שיאכל אוכל זה, ולהכי אין דין ערבות על זה.

נמצינו למידים שנחלקו האחרונים האם במצוה שהיא רשות, ואינו חייב בה, האם יש דין ערבות, דעת הש"ך דיש בזה דין ערבות, ודעת הט"ז דאין בזה דין ערבות, וא"כ גם לגבי הברכה על טבילת כלים תלוי בזה.

ויש לדון בזה גם לענין ציצית שכתב המ"ב (ס' ח' ס"ק י"ד) דיש דין ערבות בציצית, ומקורו בהגהות אשרי סופ"ג דר"ה, והרי בציצית אינו חייב ללבוש בגד עם ד' כנפות, ועי' בפמ"ג שם שהביא דבריו, וכתב דהרבותא בזה שאין זה דומה לברכת הנהנין דאמרי' לא ליתהני ולא ליבריך, אך לא ביאר החילוק.

ויש לדון עוד אם בנטילת ידיים יש דין ערבות, דהא אין חייב לאכול.

בס"ד

אלול במחיצת מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל

מודעת לכל הפחד והיראה והרוממות של ימי האלול בדורות הקודמים, אך דא עקא יש שנדמה שזה רק אצל בעלי המוסר, ומעתיקי היראה. ולשם כך הבאנו כאן איך נראה אלול במחיצת מעתיק השמועה מגדולי ראשי הישיבות בדור האחרון מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל האבן האזל ראש ישיבת סלוצק ועץ חיים, ובזה נראה כיצד לימוד התורה בכל עמקותה הולך בד בבד עם יראת ה'.

רושם אדיר

הרב הענקין

מספר תלמידו מסלוצק הג"ר יוסף אליהו הענקין זצ"ל, מאמריו המוסריים של הגרא"ז מלצר זצ"ל היו עושים רושם אדיר. וזכורני כמה ממאמריו קודם ערבית במוצש"ק, כמה היו מלהיבים הלב ביראת אלוקים, וביחוד בימי אלול ועשי"ת שהיה מרבה בבכיות. (לב איגרא עמ' כח)

אגב את השיחות המוסריות נהג רבי איסר זלמן להשמיע ומראהו כשעמד אצל ארון בפני התלמידים כשהוא מעוטף בטלית גדול הקודש עשה עליהם רושם נאצל מאד כמלאך ממרום שלוח לפשט את העקמומית שבלב.

דיברו בחושך

מרן הגרא"מ שך זצ"ל (ספר מחשבת מוסר אלול ימים נוראים עמוד רצד) הביא בזה מזמנו זכורני מצעירותי כשלמדתי בקובנא בסלובודקה לפני מלחמת העולם הראשונה שבמוצאי שבת בין מנחה למעריב עמדו רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל או רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ודיברו דברי התעוררות בחושך והזכירו גם דברי התעוררות מרבי איצלה פטרבורגר זצ"ל והדברים היו יוצאים מן הלב ונאמרים בבכיות נוראות והיו זועקים יחדיו בתפלה השיבנו ה' אליך ונשובה. וכך נהגו גם בסלוצק ובקלצק, ואמנם אי אפשר לחקות את הדברים אלו שהיו כעבר אע"פ שהיה ראוי לעשות כך אכל עלינו לנצל את אפשרותנו לעורר על דרך התשובה.

ארך אפיים

דברי התעוררות שנשא בהיכל ישיבת חברון הגאון רבי איסר זלמן מלצר כמנהגו מדי חודש אלול מתוך בכי ושברון לב ארך אפיים לשון רבים אמרו חכמינו ז"ל אחד לצדיקים ואחד לרשעים בבא קמא לח כלומר לצדיקים ממתין הקדוש ברוך הוא לשלם שכרם הטוב לעולם הבא ולרשעים הוא ממתין ומאחר עונשם המגיע להם לעולם הבא ואילו שברם הטוב משלם להם בעולם הזה נשאלת השאלה הרי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה מדוע אפוא הוא מונע מהרשעים שכר לעולם הבא. ברם אמרו התוספות כי מה שמאחר להפרע מהם עד לעולם הבא לטובתם הוא שיש להם שהות לחזור בתשובה פירוש הדברים שכאשר הוא מעכב עונשם הוא בעצם נותן להם חיים חינם וממילא הם מקבלים גם חיים לעולם הבא שכן יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא וכל עוד הם חיים עלי אדמות בידם לתקן מעשיהם כך נמצא שאינם מקופחים כלל ואך לטובתם הוא מאריך להם אף לפי זה יבואר מה שאומרים בתפילת מחיה מתים ברחמים רבים.

ויש להבין מה הקשר בין תחית המתים ובין תפילת שמונה עשרה אשר בה אנו מזכירים מעניני העולם הזה אלא כיון שרשעים בחייהם קרויין מתים והקדוש ברוך הוא מעניק להם חיים אולי יחזרו כתשובה הרי שהוא מחיה מתים ברחמים רבים גם בעולם הזה ולא אך לעתיד לבא. (בדרך עץ החיים)

ספר
יאבן האזל
חידושים ובאורים על ספר אדר עשר מספרי חיד החוקר
לרבינו משה בר מימון זלחי"ה
הוא ספר נזקן
בשני חלקים
חלק א
הלכות נזקי ממון
חלק ב
הלכות גניבה, גזילה ואבידה, חובל ומזיק, רוצח
ושמירת נפש

ללמוד מוסר באלול

ובמכתב עם גדולי ראשי הישיבות כתב: כן מוטל החוב על כל אחד מאתנו שבארון ספריו ימצאו הרבה ספרי מוסר מרבותינו הראשונים והאחרונים ולעיין מהם לעתים תכופות ולדעת מה תורת המוסר דורשת מאתנו ולהשתדל להתנהג על פיה להשתדל השתדלות יתרה להמצא משך זמן ידוע במקום תורה ומוסר וביחוד בימי אלול והימים הנוראים הננו מקוים שדברינו יכנסו ללב כל שוחרי התורה והמוסר ועשה נעשה וגם נצליח בעזרת השי"ת ויתעלה החותמים למען כבוד התורה והמוסר. איסר זלמן מלצר

יר"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' 0533[illegible]900 | k.gilyonot@gmail.com

ע"י תורה אפשר לקבל הכל

סיפר הגה"צ ר' שלמה יחיאל פרידמן זצ"ל, השיחת מוסר שבו פתחו את זמן אלול בישיבת עץ חיים על ידי הג"ר איסר זלמן זצ"ל היה כמובן על הנחיצות של עשיית תשובה והצורך להפוך את דרכיהם והעצה בה' הידיעה להשיג ולעלות ברוחניות אמר שהיא לימוד התורה והוסיף שיש בכוח עמילות בתורה להפוך אותנו להיות מאלו שהם בני עולם הבא וזה היה שנה אחר שנה שיחת פתיחת הזמן בעץ חיים הנושא היה בעיקר בחיזוק ללימוד התורה שהיה אומר שע"י לימודה אפשר לזכות לכל המעלות הרוחניות.

דמעות בימי אלול

ישיבת עץ חיים

בימי אלול היה רבינו הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בוכה ללא הפוגה ודמעותיו כנחלי מים. (מפי רבי יצחק זלזניק ששמע מהרבנית שרה בן מנחם בתו של רבינו)

והחל משבת מברכים של חודש אלול ועד ל"שבת שובה' נוהג היה לומר בישיבת עץ חיים בירושלים שיחת התעוררות לפני צאת השבת בין השמשות לעיתים תוך כדי שיחת התעוררות שאמר בשבת בין השמשות בימי הרחמים והסליחות היה מבקש לראות האם כבר נראים הכוכבים ברקיע האם כבר אחר צאת השבת וכבר מותר לבכות שכן בשבת הרי הבכי אסור ברגע בו הודיעו לו שכבר אחר צאת הכוכבים היה הוא פורץ בבכי מזעזע שהרעיד לבבות ודבריו שנאמרו בקדושה ובטהרה עוררו את קהל השומעים לתשובה. (דרך עץ החיים)

להתעורר מכל דבר

סח מרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך זצוק"ל סיפור מאלף שנהג לספר דודו מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל מעשה שלקחו בצידו, אחד מבעלי המוסר נקלע כחודש אלול לעיירה אחת ולן באכסניה והנה באמצע הלילה שמע לפתע מהבית הסמוך אדם נאנח ומתאונן במשך שעה ארוכה הנה עבר הקיץ אנחנו באמצע אלול ומה יהיה הסוף כבר אמצע אלול מה יהיה הסוף, שמע זאת אותו בעל מוסר והתעורר מכך לעבודת האלול. ובבואו השכם בבוקר לבית המדרש שאל את תושבי המקום אודות מי שהתגורר באותו בית בו נשמעו האנחות וחשבון הנפש, ולהפתעתו השיבו לו כי מדובר באדם פשוט שאותו יוכל לפגוש בשוק אולי מדובר בצדיק נסתר סבר אך כשפגשו ראה כי מדובר באדם פשוט וגס המחשבה וכאשר שאלו לפשר הדברים המופלאים שנשמעו בלילה נענה אותו אדם ואמר זה פשוט מאוד ובכלל לא אמור לעניין יהודי צדיק ועובד ד' שכמותך, פשוט היתושים עוקצים אותי כבר שבועות ארוכים לילה אחר לילה ועל כך נאנחתי וצעקתי כבר עבר הקיץ אנחנו באמצע אלול ומה יהיה הסוף.

ואמר רבי איסר זלמן כי מצד אחד רואים כאן איך מי ששקוע בהויות העולם ואינו מחשב דרכיו לא מבין כלל מדוע אנחות הנשמעות באלול מתפרשות כעבודת המוסר, אך מאידך גיסא הוא מלמדנו כיצד מי שכל מוחו וליבו שקועים בהתכוננות נכונה יכול להתעורר מכל דבר ואף שזולתו התכוון לדבר אחר לחלוטין הוא עצמו יכל לשאוב מכך חשבון הנפש. (משולחנו של רבינו עמ' קסח)

חגורות לספרי תורה פסולים

מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה מספר שבחודש אלול עם צאת השבת היה דודו מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל נושא דברי התעוררות בישיבת עץ חיים והיו הדברים היוצאים מלבו הטהור נכנסים ללבבות ומעוררים את כולם לבכיה וזוכר הוא שפעם אמר כשספר תורה מתגלה כפסול חוגרים אותו מבחוץ להודיע שפסול הוא ולא יקראו בו כדי שלא יכשלו בו, ופרץ רבי איסר זלמן בבכי קורע לב אם כן כמה חגורות צריכים אנו לחגור מבחוץ כדי שכולם ידעו שפסולים אנחנו ולא ילמדו מאיתנו וגעו כל השומעים בבכיה.

הגר"י בלאזר מתבדח להקל את חרדת הדין

ר' אליעזר בלאזר

כאשר עלה רבי איצל'ה פטרבורגר זצ"ל להתגורר בירושלים עיה"ק היו בני ירושלים מתקבצים סביבו לשמוע ממנו דברי מוסר וכיבושין בפרט בימי אלול כאשר היה רבי איצל'ה נושא מדברותיו בפני עם ועדה ומעורר את הקהל לתשובה בדברים היוצאים מן הלב שנאמרו תוך בכיות רוגשות כשאימת הדין נסוכה על פניו באותם ארבעים יום שמר"ח אלול ועד יום הכיפורים. וסיפר הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שרבו הגדול הג"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל נהג אף הוא לשמוע את שיחותיו של רבי איצל'ה והנה פעם אחת כאשר נכנס רבי איסר זלמן לבהכ"נ לשמוע את השיחה אמר לו רבי איצל'ה איזו שהיא מילתא

ר' שלמה זלמן אויערבאך

דבדיחותא על השמועס שהוא עומד להשמיע. ויהי הדבר לפלא בעיני כל השומעים היתכן הלא אין זו ממידתו של רבי איצלה לומר מילתא דבדיחותא וכל שכן על השיחות שלו עצמו. אדהכי והכי פתח ר' איצלה בדברי כיבושין וכדרכו עורר את כל הקהל לתשובה כשהכל גועים בבכי למשמע דבריו עודנו מדבר ורבי איסר זלמן שנתרגש עד מאוד מן הדברים קרס תחתיו בעילפון עד שבקושי עלה בידי הנוכחים לעוררו מעלפונו אף רבי איצל'ה ניגש אליו לראות מה מצבו וכשהוא עומד על ידו נאנח ואמר הכרתי את רבי איסר זלמן ומשום כך ניסיתי להקל מעליו את ההתרגשות. (שימוש חכמים עמ' רכח)

יום אחד שלם ושוב יום אחד לפני מיתתך

מדי שנה בעת אחת משיחות ההתעוררות שאמר הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בחודש אלול היה רגיל לומר בשמו של הגאון רבי איצל' בלזר זצ"ל את דברי הגמרא (שבת קנג) רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך ונשאלת השאלה מפני מה לא נאמר שוב לפני מיתתך מה פירושה של התוספת הזו יום אחד' אכן הוסיף הגראז"מ כבר מצויינת שאלה זו בגמרא עצמה שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזה יום ימות והשיב רבי אליעזר לתלמידיו וכלשכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה משמע מתוך דברי הגמרא הסיק הגראז"מ מתוך בכי נורא שהתשובה חייבת להימשך לפחות יום אחד שלם ואל נחשוב שברגע אחד אפשר לחזור בתשובה יכול חלילה להיווצר מצב שכבר יהיה מאוחר מדי ולא יישאר לו לאדם אפילו יום אחד שלם שבו יוכל לחזור בתשובה.

מי שבוכה יש תקוה

פעם ביקשו מהג"ר איסר זלמן מלצר התעוררות דברי לומר זצ"ל לחודש אלול והיה זה במקום שהיו הרבה תלמידי חכמים וש"ס אידן אמר הגרא"ז איך יכול אני לומר דברי התעוררות אל כל האנשים החשובים היושבים כאן אבל מה שאני יכול לעשות זה לדבר לעצמי יותר בקול.

וסיפר הגרא"ז שפעם אחת הוא נכנס לבית חולים וראה אם אחת אוחזת את תינוקה והוא בוכה אבל אמו היתה רגועה ולעומת זאת היתה שם אם אחרת שתינוקה היה בשקט אולם היא בכתה שאל אותה מדוע את בוכה הלא התינוק הלוואי והשיבה בוכה אינו שלך שהתינוק שלי יבכה לזה אני מחכה הוא במצב קשה עד כדי כך שאינו בוכה ואמר הגרא"ז מי שבוכה באלול יש לו תקוה אבל מי שאינו בוכה יש לו בעיה בראש נורא הוא ומצבו חמורה.

משיחותיו של הגרא"ז מלצר ניתן לשאוב יר"ש לכל השנה

ר' שמואל אהרן יודלביץ

החל משבת מברכין אלול ועד לשבת תשובה, היה הגרא"ז מלצר זצ"ל אומר שיחות התעוררות בישיבת "עץ חיים" לפני צאת השבת.

והיה רבי שמואל אהרן [יודלביץ] אומר, שמהשיחות של חודש זה ניתן היה לשאוב יר"ש לכל השנה כולה!

והיו השיחות נובעות מלב רוגש ומורתח, ועטויות אדרת גאונות מופלגת.

כדוגמא, היה רש"א מצטט את רעיון שיחת הפתיחה, בה הזכיר את היסוד של הנצי"ב מוואלוז'ין, שמצות השמחה בחגים אינה חלה על תוספת יו"ט, אותה עת שמוסיפים מן החול על הקודש. והיה מביא מקור לדין זה. שהגמ' אומרת (כתובות מז.) שהאב יכול למסור את בתו לחופה בשבתות וימים טובים: והקשו התוס' ממ"ש (מו"ק ח':) שאין נושאים נשים במועד לסי שאין מערבים שמחה בשמחה, שנאמר "ושמחת בחגך" ולא באשתך. ותירצו שיכול הוא למסרה לחופה בזמן תוספת ירט. ומוכח, שבעת תוספת יו"ט אין דין שמחה נוהג. שאם לא כן, היה אסור לשאת אשה באותו זמן.

והוסיף: אולם כל זה, הוא לענין דין השמחה. אבל ה"עת רצון" של החג מתחילה מהתוספת... ה"ה לענין הימים הנוראים: "חרדת הדין" שלהם היא כדין השמחה בחג, ואינה נוהגת אלא בהם עצמם ולא בחודש אלול, שדינו כ"תוספת". אבל ה"שעת רצון" שבהם, ה"דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב" - מתחילה מן ה"תוספת", מתחילת חודש אלול, ולפיכך הוא חודש הרחמים והסליחות...

והוסיף ואמר משמו של הגה"צ רבי איצל־ה בלאזר זצ"ל: רבינו יונה קובע, כי לא ימצא איחור התשובה אלא בעמי הארץ. שהרי הת"ח יודע את מאמר רבי אלעזר "שוב יום אחד לפני מיתתך - וכי יודע אדם באיזה יום ימות, אלא ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה" (שבת קנג.). ולכאו' הן יכול הוא להיות ת"ח ולומר: הלא שנינו "המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק, ונמצא רשע, מקודשת - שמא הרהר תשובה בלבו" (קידושין מט:) אף אם עבר עבירה נוראה שעה קלה לפני כן. הרי שניתן לשוב בתשובה ברגע קט. וא"כ, יכול הוא לומר לעצמו: אשוב שעה קלה לפני מיתתי!

אבל טענה זו גופא היא טענת ע"ה, שלא ידע לחלק בין הנושאים. שבודאי יתכן הרהור תשובה נוקב שישנה את אורחות האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים, ויש לחשוש לו לענין קידושין; ומצינו כה"ג בר"א בן דורדיא (ע"ז יט:) וכיו"ב.

אבל רוב הרהורי התשובה הן ניצוצות שאין בהן ממש. כשם שמצינו באלישע בן אבויה שנפטר בהרהור תשובה, ולא

נמלט מדינו (חגיגה טו:) כי לחשבון נפש נוקב שיהא בר קיימא, שיער התנא האלקי שלא יספיק רגע אחד, ואין לפחות מיממה שלימה: "שוב יום אחד". וא"כ - היה מסיים בבכי נוקב - הלואי ויספיק לנו חודש שלם, כדי שתהא התשובה בת קיימא!

והיה רבי שמואל אהרן אומר: "צא וראה, אם לצדיק ובעל רגש כרבי איסר זלמן נצרך חודש שלם - הרי לנו, יתמי דיתמי, ודאי נצרכת שנה שלמה כדי לשוב בתשובת אמת, בחרטה כנה של קיימא: "ונמצא כל ימיו בתשובה"... (מעילו של שמואל, עמ' ריא)

חומרת ביטול תורה

תלמוד תורה עץ חיים

סיפר הגאון ר' יהודה רבינוביץ, מהרה"ג ר' איסר זלמן מלצר זצוק"ל בעל אבן האזל שמעתי כשבא לבית התלמוד תורה עץ חיים היה זה בימי חודש אלול לישא דבריו בפני תשב"ר אמר להם דברי הגמ' ביומא לה, ב תנו רבנן עני ועשיר ורשע באין לדין לעני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל וכו' אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי אומרים לו כלום נאה היית מיוסף אמרו עליו על יוסף הצדיק, והדברים הצריכים ביאור התינח עני ועשיר סבורים שמצבם יועיל להם ליפטר מדברי תורה מובן אבל אותו רשע נאה האומר טרוד ביצרי הייתי וכי מה סבור הוא שיקבלו את זה לתירוץ והרי גם על זה יתבעוהו. והמשילו למה הדבר דומה לילד המאחר להגיע לבית תלמודו וכשנכנם שאלו מלמדו סיבת איחורו ומשיב הילד כי בדרך היה עסוק וטרוד לגנוב גניבות ולכן נתאחר מלהגיע מה תירוץ הוא זה טרוד ביצרי הייתי. וביאר בשם מרן הגר"ח הלוי סאלאוויציק זצוק"ל כי כאשר יבוא לפני ב"ד שלמעלה בעלמא דקשוט ויראה חומר עוון ביטול תורה וריבוי שכר העומק בתורה יעדיף לומר טרוד ביצרי הייתי והענישו אותי על שאר עבירות החמורות אך לא על ביטול תורה מתם ללא שום טירדה כי הבושה על ביטול תורה מתם חמור טפי מטרור ביצרי.

הגרא"ז מלצר מפייס בער"ה

ישיבת וואלאזין

זכורני מספר רבי חיים קרייזוירט גאב"ד אנטוורפן שליט"א זצ"ל מעשה שרואים בו את הנהגתו המוסרית הנעלה של הגרא"ז מלצר בעל אבן האזל זצ"ל אמרתי לו פעם פשט בדברי רש"י במס' פסחים אנכי הייתי סבור אז שהסברי בדברי רש"י הינו נכון ומדוייק, לאחר ששמע את דברי ענה ואמר אם פירושו של רש"י הוא אכן כדבריך הרי שרש"י לא נמנה עם תלמידי ישיבת וואלוז'ין. כוונתו היתה שזה אשר למד בישיבת וואלוזין לא יתכן שיפרש כך, שכן לאחר הסבר זה הדברים עדיין אינם בהירים ואינם ברורים כל צרכם, ואם דברי רש"י אכן הינם כפי הפירוש הזה הרי שרש"י לא למד בוואלוז'ין, היה זה זמן מה לפני ר"ה, בער"ה הגיע אלי לפתע שליח שנשלח על ידו על מנת לפייס אותי שמא נפגעתי מהערתו זו. שנה לאחר מכן בער"ה פגש אותי במקרה וחזר וביקש את סליחתי כעבור שנה נוספת פגש בי שוב בער"ה ואף הפעם חזר וביקש את סליחתי סיים רבי חיים את סיפור המעשה ואמר בשלשה ערבי ר"ה ביקש רבי איסר זלמן לפייס אותי על דבריו אכן זה הוא מוסר (בדרך עץ החיים ח"ב עמ' 379)

משנק בבי

בחודש אלול האחרון לחיי חיותו בשנת תשע"ב כששח רבי נטע זצ"ל על ההתחזקות בימי הרחמים והסליחות בימים אלו סיפר בערגה כי כשהיה רבו הגרא"ז מלצר מעביר שיחה מוסרית בחודש אלול היה בוכה, פעם ביקשו ממנו בערב יום כיפור לשאת דברים החל להשתנק בבכי ולא היה יכול להמשיך עד שנאלץ לוותר על ה'שמועס', כבר לא היו צריכים יותר.

הבבי של רבי איסר זלמן

הגר"ד לנדו

ר' צבי יהודה מלצר

כעי"ז שח רבינו הגר"ד לנדו: שבראש השנה תש"ט מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שהה ברחובות בבית בנו המרא דאתרא הגאון רבי צבי יהודה זצ"ל. והוא התבקש ע"י בנו לומר בפני בני הישיבה דברי התעוררות בשעת התפילה לכתחילה אמר שקשה לו לדבר אולם כשהסכים לקח את הרמב"ם הלכות תשובה וקרא שורות אחדות בלבד ומיד פרץ בבכי מר ומזעזע ולא יכול היה לדבר. כך עמד בפני בני הישיבה וקהל המתפללים במשך למעלה מחמש דקות בבכי תמרורים ומבלי יכולת להוציא הגה מתוך פיו. היתה זו שיחת ההתעוררות המעוררת לתשובה ביותר שנכח בה אי פעם אמר רבינו שליט"א.

CHAYEINU

IS PART OF OUR LIVES. MAKE IT PART OF YOURS!

TRANSFORMATIVE TORAH-TRUE READING.

TISHREI ISSUE COMING SOON
SUBSCRIBE TODAY!

$36
6 ISSUES

$30
GIFT DISCOUNT
6 ISSUES

732.301.4043 OPT. 8-1

TEXT "SUBSCRIBE" TO 732.301.4043
AND FOLLOW INSTRUCTIONS

SUBSCRIBE@CHAYEINUOFFICE.ORG

SUBSCRIPTION DEADLINE:

WEDNESDAY, SEPTEMBER 9, 2026

FOR ADVERTISING CALL: 732.806.7044

CHAYEINU HOTLINE

732.301.4043

Eretz Yisrael: 072.370.1816

UK: 44.330.350.5700

CHAYEINU Subscriptions

732.301.4043 opt 8-1

chayeinusubscribe@gmail.com